

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญ

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535 เป็นต้นมาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในประเทศไทยได้รับความสนใจจากทั้งภาครัฐบาลและภาคเอกชนเป็นอย่างสูง ดังจะเห็นได้ว่ามีธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกิดขึ้นมากมาย และกิจกรรมการท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะมุ่งไปยังแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ชนบท ซึ่งยังคงมีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ วัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้สัมผัสและชื่นชมได้อย่างเต็มที่ แต่ในขณะเดียวกันหากไม่มีการจัดการท่องเที่ยวที่ดีก็จะเป็นโอกาสให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรและระบบนิเวศในท้องถิ่นได้ ดังนั้นเพื่อให้เป็นแนวทางในการปฏิบัติสำหรับการจัดการท่องเที่ยวให้ไปในทิศทางที่ยั่งยืน การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจึงได้ดำเนินการกำหนดนโยบายการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นนโยบายเชิงกลยุทธ์ที่มีที่มาจากนโยบายกฎหมายและแผนพัฒนาของประเทศด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น นโยบายด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรด้านการจัดการป่าไม้ นโยบายด้านการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน นโยบายด้านการพัฒนาคนและการมีส่วนร่วมและนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 เป็นกรอบในการพัฒนาปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้สมบูรณ์และเกิดความสมดุลโดยได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ 3 ประการ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2539)

1. เพื่อให้การท่องเที่ยวของประเทศไทยพัฒนาไปสู่ทิศทางแบบยั่งยืน
2. เพื่อกระตุ้นให้เกิดการสร้างจิตสำนึกและความเข้าใจที่ถูกต้องต่อการท่องเที่ยวอย่างมีความรู้และมีความรับผิดชอบ
3. เพื่อคงไว้ซึ่งคุณภาพที่ดีของแหล่งท่องเที่ยวและคุณภาพชีวิตของชุมชนท้องถิ่นที่แหล่งท่องเที่ยวตั้งอยู่

อุตสาหกรรมธุรกิจการท่องเที่ยวของประเทศจึงเริ่มขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องทำให้รายได้จากการท่องเที่ยวจากนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศเป็นแหล่งเงินตราต่างประเทศที่สำคัญ นอกจากนี้ นักท่องเที่ยวชาวไทยเองก็เริ่มให้ความสนใจต่อการเดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศเพิ่มขึ้น เช่นเดียวกัน จากรายงานสถิติจำนวนนักท่องเที่ยวตั้งแต่ปี 2546 มีจำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศเพิ่มขึ้นร้อยละ 6.03 นักท่องเที่ยวชาวไทยเพิ่มขึ้นร้อยละ 6.43 มีรายได้จากตลาดการท่องเที่ยวต่างประเทศ ในปี 2550 สูงถึง 547,782 ล้านบาท และจากนักท่องเที่ยวชาวไทยสูงถึง 380,417.10 ล้านบาท (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2550) แต่ในทางตรงกันข้ามกับการเติบโตของอุตสาหกรรมธุรกิจการท่องเที่ยวกลับทำให้สภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวและภาพลักษณ์ของการท่องเที่ยวถดถอยลง การจัดการท่องเที่ยวโดยทั่วไปมักประสบปัญหาที่สวนทางกันระหว่างการพัฒนาการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติทางสังคม ซึ่งอุตสาหกรรมท่องเที่ยวก็มิได้ละเลยแต่ได้มีการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อส่งเสริมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม รวมทั้งพยายามให้การท่องเที่ยวมีผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมให้น้อยที่สุด เพื่อให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงและความ

เป็นไปของกระแสโลกหรือโลกาภิวัตน์ (Globalization) โดยคำนึงถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวตลอดจนแนวโน้มพฤติกรรมที่กำลังเปลี่ยนแปลง

หากอุตสาหกรรมธุรกิจการท่องเที่ยวให้ความสำคัญแต่เพียงปัจจัยที่เป็นตัวเงินสิ่งต่าง ๆ ที่ควรคู่แก่สังคมไทยไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรธรรมชาติ สังคมและวัฒนธรรมก็ถูกทำลายหรือลดทอนคุณค่าลงจากการส่งเสริมอุตสาหกรรมธุรกิจการท่องเที่ยวนั้น ๆ ทำให้คุณค่าของสถานที่ท่องเที่ยวสูญหายไปด้วย ชุมชนซึ่งมีวิถีชีวิตในการดำรงอยู่จึงได้รับผลกระทบที่เกิดขึ้นอย่างยากที่จะหลีกเลี่ยงนับได้ว่าเป็นการพัฒนาที่ก่อให้เกิดปัญหาไม่ยั่งยืนในสังคม เช่น ความเสื่อมโทรมของพื้นที่ทางธรรมชาติ การทำลายสภาพแวดล้อมของนักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการในเส้นทางการท่องเที่ยว เดินป่าบริเวณภาคเหนือซึ่งมีการแข่งขันในทางด้านการตลาดสูงทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมมีผลต่อการดำรงชีวิตของหมู่บ้านชาวเขา เป็นต้น (ปฐพี อาคมานนท์และคณะ, 2535) จากสภาพการณ์ดังกล่าวจึงเริ่มมีแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวสู่ลักษณะการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) ซึ่งเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ภาครัฐให้ความสำคัญในปัจจุบัน จะเห็นได้จากคำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีที่แถลงต่อรัฐสภาด้านการท่องเที่ยวว่า “จะส่งเสริมการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวในทิศทางที่ยั่งยืนให้สามารถรองรับการเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวในระยะยาว” (คณะกรรมการการท่องเที่ยวและกีฬา วุฒิสภา, 2540)

การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism Development) จึงเป็นแนวทางหนึ่งที่ถูกนำมาพิจารณาเพื่อฟื้นฟูสภาพทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เสื่อมโทรมและป้องกันมิให้แหล่งทรัพยากรใหม่ ๆ ต้องถูกทำลายไปอันจะทำให้เกิดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนและส่งผลดีต่อชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนในท้องถิ่นทุรกันดาร ดังนั้นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) ซึ่งถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนอันเป็นแนวคิดที่เกิดขึ้นโดยมีแนวโน้ม 2 ประการมาบรรจบกัน คือ แนวโน้มเกี่ยวกับการอนุรักษ์กับการพัฒนาทางเศรษฐกิจและแนวโน้มของนักท่องเที่ยวที่ต้องการท่องเที่ยวแบบผจญภัยหรือท่องเที่ยวแบบธรรมชาติ โดยการเข้าไปมีส่วนร่วมและสัมผัสธรรมชาติอย่างแท้จริงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวที่ช่วยสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้แก่นักท่องเที่ยว ประชาชนในท้องถิ่นและผู้ประกอบการ ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าจุดมุ่งหมายหลักของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้แก่ การสร้างความสมดุลให้เกิดขึ้นระหว่างกระแสอนุรักษ์และกระแสพัฒนาทางเศรษฐกิจ เป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการให้ความรู้ความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยวในด้านระบบนิเวศของทรัพยากรการท่องเที่ยว โดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศของสิ่งแวดล้อมหรือต่อสังคมหรือต่อชุมชนนั้น ๆ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงเป็นวิธีหนึ่งในการแก้ปัญหาเรื่องการกระจายรายได้และการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน โดยไม่ก่อให้เกิดการทำลายทรัพยากรการท่องเที่ยวและส่งผลให้ความหลากหลายของทรัพยากรการท่องเที่ยวดำรงอยู่ได้คงทนตลอดไป (พงศ์ศานต์ พิทักษ์มหาเกตุ, 2538)

ดังนั้น การส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการกิจกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นสิ่งสำคัญมาก เนื่องจากประชาชนเป็นเจ้าของท้องถิ่นมีศิลปวัฒนธรรมเป็นของตนเองและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่นอยู่แล้ว จึงสามารถที่จะนำมาประยุกต์ใช้ในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อเป็นจุดขายทางการท่องเที่ยวสร้างรายได้เสริมให้แก่ตนเอง ครอบครัวและชุมชนส่งผลให้เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและ

ศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่น ซึ่งการพัฒนาชุมชนเพื่อนำไปสู่การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้น ควรเริ่มจากความต้องการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนเองเห็นได้ว่าหากขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นแล้วการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะประสบผลสำเร็จยาก เพราะว่าชุมชนท้องถิ่นซึ่งมีความใกล้ชิดกับสถานที่ท่องเที่ยว เมื่อสภาพแวดล้อมและธรรมชาติถูกทำลาย วัฒนธรรมและวิถีชีวิตเดิมย่อมได้รับผลกระทบโดยตรงต่อสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การพิทักษ์รักษาสิ่งต่าง ๆ ดังกล่าวนั้นจะเกิดขึ้นไม่ได้หากประชาชนท้องถิ่นไม่มีความรัก ความหวงแหน ความรู้สึกพึงพิงและใช้ประโยชน์ในแหล่งท่องเที่ยวซึ่งการมีส่วนร่วมของชุมชนนั้นนับว่าเป็นองค์ประกอบของการพัฒนาการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน

อำเภออุ้มผางอยู่ในจังหวัดตากซึ่งเป็นจังหวัดหนึ่งในภาคเหนือซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวอยู่ทางด้านตะวันตกเฉียงใต้ของจังหวัดตากอยู่ห่างจากจังหวัด 250 กิโลเมตรใช้เวลาเดินทางประมาณ 5 ชั่วโมง มีความคดเคี้ยวตลอดเส้นทางผ่านโค้งมากถึง 1,219 โค้ง และเป็นอำเภอที่มีพื้นที่มากที่สุดในประเทศไทยประมาณ 4,325,383 ตารางกิโลเมตร หรือ 2,703,362.50 ไร่ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขา สลับซับซ้อนในแนวเทือกเขาถนนธงชัยอันเป็นเส้นกั้นเขตแดนระหว่างไทยกับพม่ามีป่าไม้หนาแน่น นับเป็นป่ากันชนและเป็นส่วนหนึ่งของผืนป่าตะวันตกมรดกโลก คือ ห้วยใหญ่นเรศวรและห้วยขาแข้ง ทั้งยังเป็นต้นกำเนิดของแม่น้ำลำธารหลายสาย เช่น ลำน้ำแม่จัน ห้วยอุ้มผาง ห้วยแม่ละมั่ง ห้วยกล้อท้อ โดยแม่น้ำแม่กลองที่ไหลหล่อเลี้ยงภาคตะวันตกของประเทศเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อาทิเช่น น้ำตกทีลอจ่อ ดอยหัวมด หมู่บ้านปะหละทะ น้ำตกทีลอซู ถ้ำตะไค้ะบี เป็นต้น ในแต่ละปีจะมีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวเพิ่มสูงขึ้นร้อยละ 14.38 โดยมากเป็นการเพิ่มเฉพาะในตลาดหลักที่เป็นนักท่องเที่ยวคนไทย โดยเพิ่มขึ้นร้อยละ 15.53 สาเหตุส่วนหนึ่งมาจากการเปิดบ่อนคาสิโนในประเทศไทย ส่งผลให้คนไทยเดินทางข้ามแดน เข้าไปท่องเที่ยวในประเทศพม่ามากขึ้น ในส่วนของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยลดลงร้อยละ 3.58 ทางด้านพาหนะในการเดินทางยังคงพบว่าผู้เยี่ยมชมส่วนใหญ่ยังคงนิยมใช้รถส่วนตัว ในการเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว รองลงมาคือ รถโดยสารประจำทางและเครื่องบินตามลำดับ ในการเดินทางท่องเที่ยวแต่ละครั้ง นักท่องเที่ยวมีระยะเวลาพำนัเฉลี่ย 2.32 วัน เพิ่มขึ้นจากเดิมและจากจำนวนนักท่องเที่ยว คืนพัก และการใช้จ่ายแต่ละวันประมาณ 1,341.27 บาท เมื่อนำมาคำนวณหารายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยวรวมทั้งสิ้น 1,862.42 ล้านบาท ส่วนนักท่องเที่ยวมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อคนต่อวันประมาณ 1,064.10 บาท ก่อให้เกิดรายได้หมุนเวียนในแหล่งท่องเที่ยวรวมเป็นเงิน 163.34 ล้านบาท เมื่อรวมรายได้ทั้งหมดที่เกิดจากการท่องเที่ยวภายในจังหวัดตากจะเท่ากับ 2,025.76 ล้านบาท ดังนั้นโดยเฉลี่ยแล้วผู้เยี่ยมชมมีค่าใช้จ่ายระหว่างอยู่ในจังหวัดตากประมาณ 1,313.68 บาท สำหรับสถานการณ์ด้านการพักแรม พบว่าจำนวนห้องพักในจังหวัดตากมีจำนวน 2,563 ห้อง เพิ่มขึ้นจากปีที่แล้วเล็กน้อย คิดเป็นร้อยละ 1.02 มีอัตราการเข้าพักเฉลี่ยทั้งปีร้อยละ 33.64 ในขณะที่ระยะเวลาพำนัเฉลี่ยในสถานพักแรมเท่ากับ 1.55 วัน (สำนักงานจังหวัดตาก, 2554)

จากข้อมูลข้างต้นจะสังเกตเห็นได้ว่าจากสถิตินักท่องเที่ยวและรายได้ทำให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเป็นจำนวนมากง่ายที่จะเกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติและทางสังคมหรืออาจเกิดความเสื่อมโทรมของพื้นที่ในแหล่งท่องเที่ยวทำให้เกิดผลกระทบจากกิจกรรมการเดินป่า การเหยียบย่ำต้นไม้ การตัดต้นไม้ การรบกวนพืชและสัตว์ ซึ่งแนวทางการป้องกันโดยการ

บริหารจัดการที่ภาครัฐให้ความสำคัญ คือ แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติภายในแหล่งท่องเที่ยว โดยการให้ประชาชนมีส่วนร่วมให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกแก่นักท่องเที่ยวและการลงทุนในแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก ซึ่งผลจากการมีส่วนร่วมนั้นก็ทำให้ผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยว ประชาชนในพื้นที่อำเภออุ้มผาง เกิดการกระจายรายได้นำไปสู่ผลทางด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้านสิ่งแวดล้อม ทำให้แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศและชุมชนเกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งเหตุผลดังกล่าวองค์กรหรือหน่วยงานต่าง ๆ และผู้เกี่ยวข้องที่มีภารกิจหลักสามารถนำไปส่งเสริมพัฒนาและปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศทำให้เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่อำเภออุ้มผางอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะส่วนบุคคล/สถานภาพกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก
3. เพื่อศึกษาผลจากการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้านสิ่งแวดล้อมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศรวม 4 ด้าน ดังนี้
 - 1.1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
 - 1.2 การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ
 - 1.3 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์
 - 1.4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล
- 2 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
 - 2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก จำนวน 28,803 คน และผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตามตารางที่ 3.1 หน้า 41 (ที่ว่าการอำเภออุ้มผาง, 2554)
 - 2.2 กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้หลักการของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) (1967, p. 886 - 887)

ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ความคลาดเคลื่อนไม่เกินร้อยละ 5 ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน

2.3 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นการคัดเลือกผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง ได้แก่ เจ้าพนักงานป่าไม้เขตพันธุ์รักษาสัตว์ป่าอัมผาง จำนวน 4 คน เจ้าพนักงานเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวรด้านตะวันออก จำนวน 4 คน พนักงานองค์การบริหารส่วนตำบล 3 คน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 3 คน ผู้ประกอบการ จำนวน 4 คน ครูโรงเรียน จำนวน 2 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 20 คน

3. ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย นับตั้งแต่วันที่ 8 มีนาคม 2556 – 7 มีนาคม 2557

สมมติฐานการวิจัย

1. ลักษณะส่วนบุคคล มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

คำจำกัดความที่ใช้ในงานวิจัย

ประชาชน หมายถึง คนในชุมชน หมู่บ้าน ที่ตั้งถิ่นฐานในอำเภ่อัมผาง จังหวัดตาก

การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การที่ประชาชนประสงค์ที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมจัดการกิจกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยมีกระบวนการ 4 ด้าน คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ หมายถึง การที่ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว วางแผนจัดสรรงบประมาณ ประชุมจัดหาแนวทางปฏิบัติ การระดมความคิดเห็นในการแก้ไขปัญหา

การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ หมายถึง การมีส่วนร่วมในการสนับสนุนทรัพยากร ซึ่งสามารถดำเนินการได้หลายรูปแบบ ได้แก่ การสละแรงงาน เงิน วัสดุอุปกรณ์และการให้ข้อมูลข่าวสาร การมีส่วนร่วมในการให้ความรู้กับนักท่องเที่ยว เป็นอาสาแรงงานในการปฏิบัติงานช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ และร่วมสนับสนุนทุน อุปกรณ์ในการดำเนินงาน

การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ หมายถึง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ให้กับนักท่องเที่ยวและการให้บริการกิจกรรมกลุ่มแก่นักท่องเที่ยว

การมีส่วนร่วมในการประเมินผล หมายถึง การเข้าไปมีส่วนร่วมในการค้นคว้าหาข้อดี ข้อเสีย ปัญหาจากการดำเนินกิจกรรมแล้วหาหนทางปรับปรุงแก้ไขและเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนาต่อไป

การจัดการท่องเที่ยว หมายถึง เป็นกระบวนการที่ทำให้องค์การประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายโดยผ่านกระบวนการ การวางแผน การจัดองค์การ การสั่งการและการควบคุม เพื่อให้มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติที่จะจัดการการท่องเที่ยวอย่างมีแบบแผน

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อแหล่งธรรมชาติอย่างมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องเนื่องกับระบบนิเวศ โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันกับผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม หมายถึง การเดินทางไปยังแหล่งสถานที่ท่องเที่ยวแห่งใดแห่งหนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาชื่นชมและเพลิดเพลินกับทัศนียภาพ สภาพธรรมชาติ สภาพสังคม วัฒนธรรมวิถีชีวิตของธรรมชาติและคนในท้องถิ่นบนพื้นฐานของความรู้และความรับผิดชอบต่อระบบนิเวศธรรมชาติ

การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน คือ เป็นรูปแบบการพัฒนาที่มีความรับผิดชอบต่อเคารพต่อพื้นที่ทรัพยากรท่องเที่ยวโดยเน้นการใช้ประโยชน์ตามแนวทางการอนุรักษ์เพื่อไปสู่ความยั่งยืนที่ต้องอาศัยความร่วมมือกันหลายฝ่ายทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชนในลักษณะของการมีส่วนร่วม

ผลจากการมีส่วนร่วม หมายถึง การได้รับผลตอบแทนกลับมาพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ ผลทางด้านเศรษฐกิจ ผลทางด้านสังคมและวัฒนธรรมและผลทางด้านสิ่งแวดล้อม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของประชาชนในท้องถิ่นเพื่อเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากขึ้น เพื่อเป็นมาตรการในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวให้คงอยู่ต่อไป
2. เป็นฐานข้อมูลให้กับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน สถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้อง นำไปใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมพัฒนาและปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทำให้เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่อำเภออุ้มผางอย่างยั่งยืนต่อไป
3. ข้อมูลที่ได้นำไปใช้เป็นประโยชน์ต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้ประสบผลสำเร็จ ทำให้ผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวประชาชนคนในพื้นที่เกิดการกระจายรายได้ไปสู่ผลทางด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรมและด้านสิ่งแวดล้อม ในจังหวัดอื่น ๆ ต่อไป

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก” โดยผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
2. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
3. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยว
4. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน
5. ข้อมูลทั่วไปของจังหวัดตากและอำเภออุ้มผาง
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
7. กรอบแนวคิดในการวิจัย

แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism)

ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มาจากคำภาษาอังกฤษ “Ecotourism” ซึ่งเป็นคำผสมกันระหว่างคำว่า “Ecology” ที่แปลว่า นิเวศวิทยา และคำว่า “Tourism” ที่แปลว่า การท่องเที่ยว นอกจากนี้ในวงการการท่องเที่ยวยังมีการใช้คำภาษาอังกฤษอื่น ๆ อีกได้แก่ Nature tourism , Bio tourism , Green tourism เป็นต้น เพื่อบ่งบอกให้เห็นว่าเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติหรือวัฒนธรรมท้องถิ่น ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแตกต่างกันไปตามพื้นที่ภูมิประเทศและทิศทางการปฏิบัติของผู้ให้ความหมาย สำหรับประเทศไทยเดิมมีการเรียกขานต่าง ๆ กัน เช่น การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ นิเวศสัญจร เป็นต้น ปัจจุบันในแวดวงนักวิชาการ ได้ใช้คำว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งได้มีการรับรองจากราชบัณฑิตยสถานแห่งประเทศไทย (สถาบันวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2541, หน้า 1)

สถาบันวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2540, หน้า 48 – 49) ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ว่า เป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติมีการจัดการรักษาสีเขียวแวดล้อมและมีการให้การศึกษาแก่นักท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงแตกต่างจากการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ในแง่การจัดการท่องเที่ยวและการให้การศึกษา โดยการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจะครอบคลุมการจัดการท่องเที่ยวที่กว้างขวางกว่า แต่ไม่เน้นให้การศึกษาแก่ผู้ท่องเที่ยวเพียงแต่ให้มีการจัดการลดผลกระทบจากการท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจเป็นสำคัญ ดังนั้น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงเป็นการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน แต่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนอาจไม่เป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศก็ได้

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2540, หน้า 15) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) ว่าหมายถึง การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน

ของผู้ที่เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2542, หน้า 56) ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ว่า หมายถึง การท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โดยมีการให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้องและให้ชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการ เพื่อก่อให้เกิดผลประโยชน์แก่ชุมชนท้องถิ่นและสร้างจิตสำนึกให้ทุกฝ่ายร่วมกันรับผิดชอบต่อระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

ณรงค์เดช นวลมีชื่อ (2540, หน้า 56) ให้ความหมายว่า การท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่เอื้อประโยชน์ต่อการอนุรักษ์ อันเนื่องมาจากการมีรายได้สำหรับการดูแลการรักษาพื้นที่ การสร้างงามในชุมชนหรือท้องถิ่น และการสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม

วิไลภรณ์ ชันติสิทธิ์ (2541, หน้า 12) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ว่า Ecotourism เป็นเพียงส่วนหนึ่งของการพัฒนาแบบยั่งยืน (Sustainable Development) ที่ก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้จากการท่องเที่ยว โดยรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมและเกิดประโยชน์ต่อคนในท้องถิ่น Ecotourism มาจากคำว่า Ecology มารวมกับ Tourism หมายถึง การเคลื่อนย้ายของคนที่อยู่ในสังคมและระบบนิเวศหนึ่งไปสู่สังคมและระบบนิเวศใหม่ ซึ่งจะต้องเคารพต่อสังคมและระบบนิเวศนั้น หรือรบกวนให้น้อยที่สุด

สุรพล ศรีวิทยา (2545, หน้า 4) ได้กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นการเดินทางไปยังแหล่งสถานที่ท่องเที่ยวแห่งใดแห่งหนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาชื่นชมและเพลิดเพลินกับทัศนียภาพ สภาพธรรมชาติ สภาพสังคม วัฒนธรรมวิถีชีวิตของธรรมชาติและคนในท้องถิ่นบนพื้นฐานของความรู้และความรับผิดชอบต่อระบบนิเวศธรรมชาติ

พงศ์ศานต์ พิทักษ์มหาเกตุ (2539, หน้า 37) ได้กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นการท่องเที่ยวมุ่งเน้นให้ความรู้ความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยวในด้านระบบนิเวศของทรัพยากรการท่องเที่ยวซึ่งประกอบด้วยธรรมชาติ ป่าไม้และแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ตลอดจนคุณค่าความเชื่อ ค่านิยม วัฒนธรรมของชุมชนนั้น ๆ เมื่อนักท่องเที่ยวเข้าใจดีแล้ว นักท่องเที่ยวจึงปฏิบัติให้กลายเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติหรือชุมชนนั้น ๆ โดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศสิ่งแวดล้อม สังคมหรือต่อชุมชนนั้น ๆ

เสรี เวชบุษกร (2538, หน้า 37) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หมายถึง การท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นธรรมชาติต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและต่อสิ่งแวดล้อมทางสังคม ซึ่งหมายรวมถึง วัฒนธรรมของชุมชนในท้องถิ่น ตลอดจนโบราณสถาน โบราณวัตถุที่มีอยู่ในท้องถิ่นด้วย

วรรณ วรชวานิช (2539, หน้า 74) ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า Ecotourism ไว้ว่า “เป็นการท่องเที่ยวที่มีจุดหมายเพื่อการเรียนรู้และความเข้าใจในธรรมชาติและวัฒนธรรมของท้องถิ่น โดยยึดหลักการแห่งการเคารพซึ่งศักดิ์ศรีของระบบนิเวศวิทยาและเอื้ออำนวย ประโยชน์และโอกาสทางเศรษฐกิจแก่ชุมชนและท้องถิ่นเป็นสำคัญ” จากคำจำกัดความดังกล่าว จึงนำมาซึ่งหลักการในการปฏิบัติเบื้องต้นไว้ดังนี้

1. มุ่งพัฒนาการท่องเที่ยวในประเทศก่อน ส่วนการพัฒนาการท่องเที่ยวระหว่างประเทศนั้นจะต้องเหมาะสมกับระบบสาธารณูปโภคที่รองรับเป็นสำคัญ

2. ประชาชนในท้องถิ่นจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจในโครงการต่าง ๆ ที่จะมีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนส่วนใหญ่ในพื้นที่ (Local Participation)
3. คำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับ (Carrying Capacity) ทุกด้านทั้งด้านของจำนวนนักท่องเที่ยว สถานที่ท่องเที่ยว ชุมชนและสภาพแวดล้อมโดยรอบ
4. มุ่งใช้วัสดุและผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่น (Local Product)
5. เน้นการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น โดยมุ่งประโยชน์ในระยะยาวของชุมชน
6. คุณค่าสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมนั้นเป็นคุณค่าที่มีอยู่ในตัวเอง (Intensive Value) จึงมีคุณค่ามากกว่าในฐานะเป็นเพียงแหล่งสถานที่รองรับการท่องเที่ยวเท่านั้น รวมถึงความอยู่รอดในระยะยาวจึงเป็นสิ่งที่ไม่อาจที่จะละเลยได้
7. การปรับตัวเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นสิ่งจำเป็น แต่ทั้งนี้ต้องไม่ขัดกับหลักการดังกล่าวข้างต้น
8. ภาครัฐกิจการท่องเที่ยว องค์กรท้องถิ่น องค์กรด้านสิ่งแวดล้อมและรัฐบาลมีหน้าที่ทำงานร่วมกันอย่างเสมอภาคและอยู่บนหลักการข้างต้น

วรรณา วงษ์วานิช (2539, หน้า 77) ยังได้กล่าวถึง ข้อดีและข้อเสียในการส่งเสริม Ecotourism ดังนี้

ข้อดี

1. เป็นทางเลือกหนึ่งในการประสานผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและการอนุรักษ์ธรรมชาติ
2. เป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวที่ช่วยสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
3. เป็นการเพิ่มรายได้และสร้างงานให้กับคนในท้องถิ่น
4. เป็นการเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพให้เดินทางเข้าประเทศมากขึ้น
5. เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่จะช่วยสร้างภาพพจน์ที่ดีให้กับประเทศในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้คงความงดงามและอุดมสมบูรณ์ทั้งสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและวัฒนธรรม

ข้อเสีย

หากขาดการวางแผนที่รอบคอบและระบบการควบคุมตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพ จะก่อให้เกิดผลเสียต่อสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศวิทยาได้

ยุวดี นิรัตน์ตระกูล (2540, หน้า 53) ได้กล่าวถึงลักษณะที่สำคัญของ Ecotourism มีดังนี้

1. เป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวที่มีจุดมุ่งหมายของการท่องเที่ยวอยู่ที่สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ และ / หรือวัฒนธรรมดั้งเดิมและห่างไกลจากความเจริญแบบสังคมเมือง
2. เป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
3. เป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวที่ควรคำนึงถึงการจัดการ โดยจำนวนนักท่องเที่ยวจะต้องมีความสมดุลกับความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวของแต่ละพื้นที่
4. เป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวที่มุ่งให้คนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ และได้ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจให้มากที่สุด

สรุปได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ หลักการที่จะทำให้เกิดความสมดุลระหว่างสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจและการท่องเที่ยว ซึ่งต้องพิจารณาในเรื่องของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสังคม/ วัฒนธรรม เพื่อสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย คือ ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

องค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2539, หน้า 12 - 13) กล่าวถึง องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มี 4 ประการคือ

1. การท่องเที่ยวเป็นเรื่องของนันทนาการ การพักผ่อนหย่อนใจ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น
2. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้
3. นักท่องเที่ยวต้องเกิดความรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่น
4. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจคืนสู่สังคมและชุมชนโดยรวม

ในประเด็นที่เกี่ยวข้องเนื่องกันนี้การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2540, หน้า 17) ยังได้กล่าวถึงขอบเขตของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศว่ามีการครอบคลุมองค์ประกอบหลัก (Key Elements) 4 ด้านที่เป็นลักษณะเด่นของ Ecotourism ว่าประกอบด้วย

1. องค์ประกอบทางด้านพื้นที่ เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น (Identity or Authentic or Endemic or Unique) ทั้งนี้รวมถึงแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ (Ecosystem) ในพื้นที่นั้น ๆ ดังนั้นองค์ประกอบด้านพื้นที่จึงเป็นการท่องเที่ยวที่พื้นฐานอยู่กับธรรมชาติ (Nature-based Tourism)
2. องค์ประกอบทางการจัดการ เป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อ (Responsible Travel) โดยไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม การป้องกันและกำจัดมลพิษและควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขตจึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีการจัดการอย่างยั่งยืน (Sustainable managed Tourism) เพื่อให้เกิดเป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม
3. องค์ประกอบทางด้านการกิจกรรมและกระบวนการ เป็นการท่องเที่ยวที่มีกระบวนการเรียนรู้ (Learning Process) โดยมีการให้การศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวเป็นการเพิ่มพูนความรู้ประสบการณ์ความประทับใจเพื่อสร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องต่อนักท่องเที่ยวประชาชนท้องถิ่นและผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องจึงเป็นการท่องเที่ยวสิ่งแวดล้อมศึกษา (Environment Education - based Tourism)
4. องค์ประกอบทางการมีส่วนร่วม เป็นการท่องเที่ยวที่มีการคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนท้องถิ่น (Involvement of Local Community or People Participation) ที่มีส่วนร่วมในการคิดวางแผนปฏิบัติตามแผนได้รับผลประโยชน์ติดตามตรวจสอบตลอดจนบำรุงรักษาทรัพยากรท่องเที่ยวอันจะก่อให้เกิดผลประโยชน์ในท้องถิ่นทั้งการกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิตและการได้รับผลตอบแทนเพื่อการกลับมาบำรุงรักษาและการจัดการแหล่งท่องเที่ยวด้วย ในที่สุดแล้วท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการควบคุมพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ ซึ่งท้องถิ่นในที่นี้เริ่มต้นจากระดับรากหญ้า (Grass Root) จนถึงการปกครองท้องถิ่นและอาจรวมไปถึงการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องจึงเป็นการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน (Community participation - based Tourism)

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ คณะวนศาสตร์ ศูนย์วิจัยป่าไม้ (2538, หน้า 3 - 5) ได้สรุปว่าการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มีองค์ประกอบสำคัญที่ควรพิจารณาอยู่ 3 ประการ คือ

1. การสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมถือว่าเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ หากธรรมชาติและระบบนิเวศได้รับผลกระทบกระเทือนจากการใช้ประโยชน์ในรูปแบบใดก็ตามโอกาสที่ธรรมชาติและระบบนิเวศเหล่านั้นจะเสื่อมโทรมลงหรือถูกทำลายด้วยคุณค่าไปก็มีอยู่สูง ดังนั้น การให้ความรู้ความเข้าใจและการสร้างจิตสำนึกแก่นักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือนเกี่ยวกับความจำเป็นในการปกป้องรักษาธรรมชาติแวดล้อมระหว่างการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อให้คงอยู่สนองความต้องการของคนทั่วไปจึงเป็นสิ่งที่ต้องกระทำ นอกจากนี้การสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ยังรวมไปถึงบุคคลกลุ่มอื่น ๆ เช่น ราษฎรท้องถิ่น มัคคุเทศก์และเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ดูแลรับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยวเหล่านั้นด้วย

วิธีการสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์มีอยู่หลายรูปแบบแต่สำหรับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นั้น มักจะเน้นวิธีการจัดทำโปรแกรมสื่อความหมายธรรมชาติ (Interpretation Programs) เช่น การจัดให้มีศูนย์สื่อความหมายธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยว จัดให้มีเอกสารสิ่งพิมพ์ที่จำเป็นต่อการศึกษาเรียนรู้ จัดให้มีนิทรรศการแผ่นป้ายบรรยายบริเวณหรือจุดท่องเที่ยวต่าง ๆ จัดให้มีเส้นทางเดินเท้าหรือทางเดินป่าที่ให้ประสบการณ์ในการเรียนรู้ธรรมชาติหลากหลายแก่ผู้มาเยือน รวมไปถึงการฝึกอบรมมััคคุเทศก์และเจ้าหน้าที่ของรัฐที่รับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยวให้สามารถชี้แนะและอธิบายเกี่ยวกับธรรมชาติและนิเวศวิทยาของสิ่งต่าง ๆ ที่นักท่องเที่ยวพบเห็น

2. ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว องค์ประกอบนี้มีความสัมพันธ์กับการสร้างจิตสำนึกโดยตรง กล่าวคือ นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศมักเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความปรารถนาหรือสนใจที่จะศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติในลักษณะต่าง ๆ และสภาพภูมิทัศน์ตามธรรมชาติ ตลอดจนแหล่งธรรมชาติที่ยากลำบากต่อการเดินทางและทำหยาและมักจะไม่สนใจความสะดวกสบาย เช่น การเดินทางท่องเที่ยวแบบชายหาดหรือพักตามโรงแรม เป็นต้น กลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกที่ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติแวดล้อมมากกว่า ดังนั้น การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงต้องพิจารณาถึงการจัดการให้มีการสื่อความหมายธรรมชาติเพื่อให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติในแง่มุมต่าง ๆ ทั้งในระดับกว้างและในระดับลึกซึ่งซึ่งเท่ากับเป็นการเพิ่มพูนประสบการณ์ในแก่นักท่องเที่ยวและได้รับความพึงพอใจกลับไป

3. การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น สภาพเศรษฐกิจและชุมชนท้องถิ่นตั้งอยู่ภายในและรอบ ๆ แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติอย่าง เช่น อุทยานแห่งชาติควรได้รับการพิจารณาให้เป็นวัตถุประสงค์หรือองค์ประกอบที่สำคัญของการส่งเสริมและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพราะการท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนท้องถิ่นในระยะยาวมากกว่ากิจกรรมอื่น ๆ ซึ่งมีผลกระทบต่อความอยู่รอดของธรรมชาติแวดล้อม ดังนั้นการเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในรูปแบบต่าง ๆ จะช่วยให้ชุมชนได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม รูปแบบของการมีส่วนร่วมของชุมชน เช่น การลงทุนเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวกขนาดเล็กที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมต่ำ (Low scale - low Impact Tourism Development) การเป็นมััคคุเทศก์ (Nature Guides) การนำสินค้าที่เป็นศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านมาขายแก่นักท่องเที่ยวและการจ้างงาน

ในส่วนของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กองวางแผนโครงการ (2540, หน้า 17) ได้กล่าวถึงขอบเขตของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศครอบคลุมองค์ประกอบหลัก (Key elements) 4 ประการ คือ

1. เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ (Nature – Based) เป็นหลักที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ทั้งนี้รวมถึงแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศในพื้นที่นั้น ๆ

2. เป็นการท่องเที่ยวที่มีการจัดการอย่างยั่งยืน (Sustainable Management) เพื่อให้เกิดเป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม

3. เป็นการท่องเที่ยวที่มีกระบวนการเรียนรู้ (Learning Process) โดยมีการให้การศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว เป็นการเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ ความประทับใจ เพื่อสร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกแก่นักท่องเที่ยว ประชาชนท้องถิ่นและผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง

4. เป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชน (Involvement of Local Community or People Participation) เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่นโดย หมายถึง การกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิตและการได้รับผลตอบแทนเพื่อนำกลับมาบำรุงรักษาและจัดการแหล่งท่องเที่ยวและในที่สุดแล้วท้องถิ่นสามารถควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ

จากการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นในกิจการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศซึ่งเป็นที่ยอมรับกันว่าจะช่วยปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนท้องถิ่นให้ดีขึ้นในระยะยาว จะทำให้ชุมชนท้องถิ่นตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นธรรมชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นที่อนุรักษ์ประเภทต่าง ๆ และลดการพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติลงจะเห็นได้ว่าทัศนะเกี่ยวกับองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสามารถสรุปได้ดังนี้

1. องค์ประกอบด้านพื้นที่ เน้นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นไม่ว่าจะเป็นเอกลักษณ์ทางธรรมชาติทางวัฒนธรรมและทางประวัติศาสตร์

2. การสร้างจิตสำนึกแก่นักท่องเที่ยวและให้นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจ โดยมีการจัดกิจกรรมเพิ่มพูนความรู้ เช่น จัดสื่อความหมายธรรมชาติ เอกสาร แผ่นพับ การจัดอบรมมัคคุเทศก์

3. การมีส่วนร่วมขององค์กรท้องถิ่นในการวางแผน ตัดสินใจได้รับประโยชน์ในกิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่ การลงทุนเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวก การเป็นมัคคุเทศก์ ขายสินค้าหัตถกรรม เป็นต้น ซึ่งกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเน้นการกระจายรายได้ที่เป็นธรรมแก่คนในชุมชน

4. การสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว

องค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศดังกล่าว สามารถสรุปเป็นผลของการมีส่วนร่วมในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้ดังนี้

1. ด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ การกระจายรายได้

2. ด้านสังคมและวัฒนธรรม ได้แก่ การสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว

3. ด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การได้รับผลตอบแทนกลับมาพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism Development)

ความหมายของการพัฒนาท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

วรรณา วงษ์วานิช (2539, หน้า 75) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หมายถึง การพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นในปัจจุบัน โดยมีการปกป้องและสงวนรักษาโอกาสต่าง ๆ ของอนุชนรุ่นหลังด้วย การท่องเที่ยวนี้จึงมีความหมายรวมถึงการจัดการทรัพยากรเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคมและความงามทางสุนทรียภาพ ในขณะที่สามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและระบบนิเวศด้วย

อิสิยา อุลิตผล (2542, หน้า 23) ได้ให้ความหมายของคำว่า การพัฒนาท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ไว้ว่าจำเป็นต้องมีการพิจารณาทั้งในมิติด้านเศรษฐศาสตร์ สังคมและสิ่งแวดล้อมควบคู่กันไปด้วยตลอด การพัฒนาที่ยั่งยืนก็หมายถึง การพัฒนาที่จะใช้ประโยชน์ในปัจจุบัน โดยไม่กระทบกระเทือนผลประโยชน์ที่พึงได้พึงมีในอนาคตหรือในอีกนัยหนึ่งก็คือ การใช้ประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจจากวัฒนธรรมหรือธรรมชาติในระดับที่ใหวัฒนธรรมหรือธรรมชาติยังมีชีวิตดำรงอยู่ได้อย่างถาวร

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2542, หน้า 1) กล่าวว่า การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หมายถึง การท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่หรือกลุ่มเล็กที่มีการจัดการอย่างดีเยี่ยม เพื่อสามารถดำรงไว้ซึ่งทรัพยากรท่องเที่ยวให้มีความดึงดูดใจอย่างไม่เสื่อมคลายและธุรกิจท่องเที่ยวมีการปรับปรุงคุณภาพให้ได้ผลกำไรอย่างเป็นธรรมในขณะเดียวกันชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมได้รับผลประโยชน์ตอบแทนอย่างเหมาะสม โดยมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมเยือนสม่ำเสมออย่างเพียงพอ แต่มีผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุดอย่างยั่งยืนยาว

สร้อยดี อาสาสรรพกิจ (2542) กล่าวว่า การพัฒนาอย่างยั่งยืนเป็นการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมน้อยที่สุดมีความสอดคล้องกันทั้งด้านการพัฒนาและด้านการตลาดที่จะนำพานักท่องเที่ยวมาชื่นชมทรัพยากรการท่องเที่ยวนั้น ๆ ได้เป็นประจำสม่ำเสมออันจะส่งผลให้เกิดการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจที่ตอบสนองต่อการพัฒนาสิ่งแวดล้อมและสังคมอย่างต่อเนื่อง

นครินทร์ ชัยแก้ว (2545) ได้นำเสนอไว้ว่า การพัฒนาท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจะนำมาซึ่งการจัดการทรัพยากรทั้งมวลในแนวทางที่เราตอบสนองความต้องการทางเศรษฐกิจ สังคมและสุนทรียภาพ ขณะเดียวกันก็ต้องรักษาความอุดมสมบูรณ์ทางด้านวัฒนธรรม กระบวนการที่สมดุลทางนิเวศ ความหลากหลายทางชีวภาพและสนับสนุนการดำรงอยู่ของชีวิต

กล่าวโดยสรุป การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หมายถึง การพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นในปัจจุบัน โดยที่มีการปกป้องและสงวนรักษาโอกาสต่าง ๆ ของอนุชนรุ่นหลังด้วย การท่องเที่ยวนี้มีความหมายถึงการจัดการทรัพยากรเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ความงามทางสุนทรียภาพในขณะที่สามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและระบบนิเวศด้วย

จากคำจำกัดความข้างต้นสะท้อนให้เห็นประเด็นสำคัญต่างๆ ที่สอดคล้องกันอยู่ถึง 7 ประเด็น ก็คือ การจัดการทรัพยากร ความต้องการทางเศรษฐกิจ การตอบสนองความต้องการหรือพันธะทางสังคม การคงอยู่ของสุนทรียภาพ มาตรการทางนิเวศวิทยา ความหลากหลายทางชีววิทยา และสนับสนุนการดำรงชีวิตซึ่งในภาพรวมแล้ว การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนนั้นจะเป็นการท่องเที่ยวที่มีลักษณะสำคัญ 4 ประการโดยสอดคล้องกับ (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2542) ดังต่อไปนี้

1. เป็นการท่องเที่ยวที่ต้องดำเนินอยู่ภายใต้ขีดความสามารถที่รองรับได้ของธรรมชาติชุมชนชนบทธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิต ที่มีต่อกระบวนการท่องเที่ยว
2. เป็นการท่องเที่ยวที่ต้องตระหนักถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน ชนบทธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิต ที่มีต่อกระบวนการการท่องเที่ยว
3. ต้องให้เกิดความเสมอภาคและยุติธรรมเกี่ยวกับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการท่องเที่ยวให้แก่ประชาชนทุกส่วน

4. ต้องชี้แนะภายใต้ความต้องการของประชาชนท้องถิ่นและชุมชนในพื้นที่ท่องเที่ยวนั้น ๆ

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2542) ได้กล่าวถึงหลักการของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนมี 10 หลักการ คือ

1. Using Resource Sustainable เป็นการอนุรักษ์และการใช้ทรัพยากรอย่างพอดี ทั้งที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติ สังคมและวัฒนธรรม โดยเป็นแนวทางในการทำธุรกิจระยะยาว

2. Reducing Over - consumption and Waste การลดการบริโภคที่มากเกินไปจนความจำเป็นและการลดของเสีย จะช่วยลดค่าใช้จ่ายในการทำนุบำรุงสิ่งแวดล้อมที่ถูกทำลายในระยะยาวและเป็นการเพิ่มคุณภาพของการท่องเที่ยว

3. Maintaining Diversity การรักษาและส่งเสริมความหลากหลายของธรรมชาติ สังคมและวัฒนธรรม มีความสำคัญต่อการท่องเที่ยวในระยะยาวและช่วยขยายฐานของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

4. Integrating Tourism into Planning การประสานการพัฒนาการท่องเที่ยวเข้ากับกรอบแผนกลยุทธ์การพัฒนาแห่งชาติ การพัฒนาท้องถิ่นและการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมจะช่วยขยายศักยภาพการท่องเที่ยวในระยะยาว

5. Supporting Local Economy การท่องเที่ยวที่รองรับกิจกรรมทางเศรษฐกิจของท้องถิ่น โดยพิจารณาทางด้านราคาและคุณค่าของสิ่งแวดล้อมไว้ ไม่เพียงแต่จะทำให้เกิดการประหยัดแต่ยังป้องกันสิ่งแวดล้อมไม่ให้เกิดการทำลายอีกด้วย

6. Involving Local Communities การมีส่วนร่วมของท้องถิ่นในสาขาการท่องเที่ยวไม่เพียงแต่สร้างผลตอบแทนแก่ประชาชนและสิ่งแวดล้อมโดยรวม แต่ยังช่วยยกระดับคุณภาพการจัดการการท่องเที่ยวอีกด้วย

7. Consulting Stakeholders and the Public การปรึกษาหารืออย่างสม่ำเสมอระหว่างผู้ประกอบการ ประชาชนท้องถิ่น องค์กรและสถาบันที่เกี่ยวข้อง มีความจำเป็นในการที่จะร่วมงานไปในทิศทางเดียวกัน รวมทั้งร่วมแก้ปัญหาและลดข้อขัดแย้งในผลประโยชน์ที่แตกต่างกัน

8. Training Staff การฝึกอบรมบุคลากรสอดแทรกแนวคิดและวิธีปฏิบัติในการพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อบุคลากรท้องถิ่นทุกระดับจะช่วยยกระดับการบริการการท่องเที่ยว

9. Marketing Tourism Responsible การตลาดที่จัดเตรียมข้อมูลข่าวสารอย่างพร้อมมูล จะทำให้นักท่องเที่ยวเข้าใจและเคารพในสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ สังคมและวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวและจะช่วยยกระดับความพอใจของนักท่องเที่ยวด้วย

10. Undertaking Research การวิจัยและการติดตามการตรวจสอบอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นการช่วยแก้ปัญหาและเพิ่มผลประโยชน์ต่อแหล่งท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวและนักลงทุน

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2540) กล่าวต่อไปอีกว่า จากหลักการพื้นฐานการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนข้างต้น สามารถนำไปสร้างกรอบแนวทางปฏิบัติสู่การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนได้ 10 ประการ ประกอบด้วย

1. มุ่งพัฒนาการท่องเที่ยวภายในประเทศอย่างจริงจังก่อนแล้วจึงค่อยพัฒนาการท่องเที่ยวระหว่างประเทศอย่างค่อยเป็นค่อยไป เพื่อให้เหมาะสมกับระบบสาธารณสุขปโภคที่รองรับเป็นสำคัญ

2. มุ่งให้ประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจในโครงการท่องเที่ยวต่าง ๆ ที่จะ มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนส่วนใหญ่ในพื้นที่

3. มุ่งพิจารณาอย่างรอบคอบ ถึงขอบเขตที่เหมาะสมของการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับทุก ๆ ด้าน ทั้งนี้ควรพยายามผลักดันให้มีการพัฒนาการท่องเที่ยวเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาเศรษฐกิจในพื้นที่นั้น ๆ

4. มุ่งให้ข้อมูลการท่องเที่ยวอย่างเพียงพอแก่นักท่องเที่ยว เพื่อให้ นักท่องเที่ยวเข้าใจและห่วงใยในสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งช่วยยกระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวด้วย

5. มุ่งใช้วัสดุและผลผลิตในท้องถิ่น เพื่อช่วยลดดุลการค้ากับต่างประเทศได้ทางหนึ่งและเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับคนในท้องถิ่นนั้น ๆ ด้วย

6. มุ่งกระจายรายได้และนำรายได้เข้าสู่ท้องถิ่นให้มากที่สุด เพื่อประโยชน์ในระยะยาวของชุมชนท้องถิ่น

7. มุ่งจ้างงานในท้องถิ่นด้วยการส่งเสริมรูปแบบของงานที่น่าสนใจและได้รับผลตอบแทนสูงให้แก่ชุมชนท้องถิ่นนั้น

8. มุ่งพัฒนาบุคลากรในท้องถิ่น ให้มีความรู้ความสามารถเพิ่มขึ้น เพื่อจะช่วยยกระดับการบริการท่องเที่ยวให้สูงขึ้น

9. มุ่งรักษาคุณค่าสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมในท้องถิ่นให้อยู่รอดในระยะยาว เพื่อเป็นแหล่งรองรับการท่องเที่ยวตลอดไป

10. มุ่งทำงานร่วมกันอย่างเสมอภาคระหว่างภาคธุรกิจท่องเที่ยว องค์กรท้องถิ่น องค์กรด้านสิ่งแวดล้อมและรัฐบาล

การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนมุ่งเน้นให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวโดยรวมปรับสภาพการจัดการเพื่อเข้าสู่ยุคใหม่ของกระแสโลกที่เปลี่ยนไปจากสังคมบริโภคนิยมสู่ยุคสมัยการรับผิดชอบต่อสังคมเป็นใหญ่ ดังนั้น ขอบเขตของการพัฒนาจึงครอบคลุมทุกองค์ประกอบทุกส่วนของการท่องเที่ยวหรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ การพัฒนาการท่องเที่ยวทั้งหมดต้องมุ่งสู่ความยั่งยืน (All Tourism Should Be Sustainable Tourism) ดังนั้น หลักการพื้นฐานของความยั่งยืนจะต้องได้รับการปฏิบัติโดยอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวทั้งหมด ไม่จำเพาะแต่การท่องเที่ยวเฉพาะอย่าง การท่องเที่ยวขนาดเล็ก

การท่องเที่ยวราคาแพงหรือการท่องเที่ยวของกลุ่มตลาดบน (Elite Market) เท่านั้น หากยังรวมถึงการท่องเที่ยวคนใหญ่ (Mass Market) ด้วย

กล่าวโดยสรุปการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเป็นรูปแบบการพัฒนาที่มีความรับผิดชอบต่อและเคารพต่อพื้นที่ทรัพยากรท่องเที่ยวโดยเน้นการใช้ประโยชน์ตามแนวทางการอนุรักษ์เพื่อไปสู่ความยั่งยืนที่ต้องอาศัยความร่วมมือกันหลายฝ่ายทั้งภาครัฐภาคเอกชนและภาคประชาชนในลักษณะของการมีส่วนร่วม

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยว

ความหมายของการจัดการ

มีคำศัพท์ในภาษาอังกฤษ 2 คำคือ “Administration” ซึ่งนิยมแปลเป็นไทยว่า “การบริหาร” หมายถึงการใช้ทรัพยากรในการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการอย่างมีประสิทธิภาพและคำว่า “Management” ซึ่งนิยมแปลเป็นไทยว่า “การจัดการ” หมายถึง การกำหนดแนวทางหรือนโยบายการสั่งงาน การอำนวยความสะดวกและตรวจสอบให้ผู้ปฏิบัติสามารถดำเนินงานให้ได้ตามเป้าหมายที่ต้องการ ในทางปฏิบัติเราสามารถหาคำสองคำทดแทนกันได้ แต่ทั้งสองคำก็มีความแตกต่างในการใช้งานในระดับที่มีนัยสำคัญ โดยการบริหารจะใช้กับการบริหารงานในระดับสูงที่ให้ความสำคัญกับการวางแผนและการกำหนดนโยบายหรือครอบคลุมการดำเนินงานในระดับกว้าง โดยเฉพาะการดำเนินงานของราชการ หรือสาธารณะตลอดจนการบริหารส่วนกลางและธุรกิจ ขณะที่การจัดการจะให้ความสนใจกับการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมาย และใช้งานทั่วไปในระดับองค์กร เช่น การจัดการทางการเงิน การจัดการทางการตลาด เป็นต้น (มัลลิกา ต้นสอน, 2544, หน้า 10)

ธงชัย สันติวงษ์ (2539, หน้า 21 - 22) กล่าวถึง ลักษณะของการจัดการไว้ 3 ด้าน คือ ด้านที่เป็นผู้นำหรือหัวหน้างาน งานบริหารจัดการ หมายถึง ภาระหน้าที่ของบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่ปฏิบัติตนเป็นผู้นำในองค์กร ด้านภารกิจหรือสิ่งที่ต้องทำ งานบริหารจัดการ หมายถึง การจัดระเบียบทรัพยากรต่าง ๆ ในองค์กรและการประสานกิจกรรมต่าง ๆ เข้าด้วยกันและด้านความรับผิดชอบ งานบริหารจัดการ หมายถึง การต้องทำให้งานต่าง ๆ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีด้วยการอาศัยบุคคลต่าง ๆ เข้าด้วยกัน

พยอม วงศ์สารศรี (2545, หน้า 25) ได้นำความหมายของการบริหารจากนักวิชาการหลายท่านที่ได้กล่าวถึงความหมายของการบริหารในลักษณะต่างกันมาสรุปได้ ดังนี้ การจัดการ คือ กระบวนการที่ผู้จัดการใช้ศิลปะและกลยุทธ์ต่างๆ ดำเนินกิจกรรมตามขั้นตอนต่างๆ โดยอาศัยความร่วมมือร่วมใจของสมาชิกองค์กร การตระหนักถึงความสามารถ ความถนัด ความต้องการและความมุ่งหวังด้านความเจริญก้าวหน้าในการปฏิบัติงานของสมาชิกในองค์กรควบคู่ไปด้วย องค์กรจึงจะสัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

สมคิด บางโม (2546, หน้า 61) มีความเห็นว่าการจัดการ คือ ศิลปะในการใช้คน เงิน วัสดุ อุปกรณ์ ขององค์กรและนอกองค์กร เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพจากความหมายดังกล่าว จะเห็นว่า การจัดการมีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ การจัดการเป็นศิลปะในการใช้

คนทำงาน การจัดการต้องอาศัยปัจจัยพื้นฐาน คือ คน เงิน และวัสดุอุปกรณ์ การจัดการเป็นการดำเนินงานของกลุ่มบุคคล

กล่าวโดยสรุป การจัดการเป็นการดำเนินกิจกรรมโดยกลุ่มบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป โดยใช้ทรัพยากรทางการบริหารต่าง ๆ ได้แก่ คน เงิน วัสดุ การจัดการ เป็นเครื่องมือในการดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร

กระบวนการการบริหารจัดการ (Management Process) หมายถึง กระบวนการเพื่อให้บรรลุจุดหมายขององค์กร ซึ่งกระบวนการการบริหารจัดการนี้ประกอบด้วยกิจกรรมพื้นฐาน 4 ประการหรืออาจแบ่งในลักษณะที่เป็นขั้นตอนดังนี้ (วงศ์พัฒนา ศรีประเสริฐ, 2552, หน้า 30 – 34)

1. การวางแผน (Planning) เป็นสิ่งที่องค์กรต้องการเปลี่ยนแปลงในอนาคต การวางแผนเป็นสะพานเชื่อมระหว่างเหตุการณ์ปัจจุบันและอนาคตซึ่งทำได้โดยการให้บรรลุเป้าหมายผลลัพธ์ที่ต้องการ การวางแผนจึงต้องอาศัยการกำหนดกลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพ แม้ว่าพื้นฐานของการจัดการโดยทั่วไปเป็นงานของผู้บริหารการวางแผนเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการปฏิบัติตามกลยุทธ์ให้ประสบความสำเร็จและการประเมินกลยุทธ์ เพราะว่า การจัดการองค์กร การจูงใจ การจัดบุคคลเข้าทำงาน และกิจกรรมควบคุม ขึ้นกับการวางแผน กระบวนการวางแผนจะต้องประกอบด้วยผู้บริหารและพนักงานภายในองค์กร

2. การจัดองค์กร (Organizing) จุดมุ่งหมายของการจัดองค์กรคือ การใช้ความพยายามทุกกรณีโดยการกำหนดงานและความสำคัญของอำนาจหน้าที่ การจัดการองค์กร หมายถึง การพิจารณาถึงสิ่งที่ต้องการทำและผู้ที่จะทำรายงานมีตัวอย่างในประวัติศาสตร์ของธุรกิจที่มีการจัดองค์กรที่ดีสามารถประสบความสำเร็จในการแข่งขันและสามารถเอาชนะคู่แข่งได้ ธุรกิจที่มีการจัดองค์กรที่ดีสามารถจูงใจผู้บริหารและพนักงานให้มองเห็นความ สำคัญของความสำเร็จขององค์กร

3. การนำหรือการสั่งการ (Leading/Directing) เป็นการใช้อิทธิพลเพื่อจูงใจพนักงานให้ปฏิบัติงานและนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่ระบุไว้ หรือเป็นกระบวนการจัดการให้สมาชิกในองค์กรทำงานร่วมกันได้ด้วยวิธีการต่าง ๆ เพราะทรัพยากรมนุษย์เป็นสิ่งที่ซับซ้อนและเข้าใจองแทได้ยาก การนำหรือการสั่งการจึงต้องใช้ความสามารถหลายเรื่องควบคู่กันไป อาทิ ภาวะความเป็นผู้นำของผู้บริหาร การจูงใจ การติดต่อสื่อสารในองค์กร และการทำงานเป็นทีม เป็นต้น หน้าที่ในการนำหรือสั่งการนี้ มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าหน้าที่อื่น เพราะผู้บริหารต้องแสดงบทบาทของผู้สั่งการอย่างมีคุณภาพ ถ้าไม่เช่นนั้นแผนงานที่วางไว้ตลอดจนทรัพยากรที่จัดเตรียมไว้อาจไม่เกิดประสิทธิผล ถ้าผู้บริหารดำเนินกิจกรรมด้านการสั่งการไม่ดีพอ ดังนั้น การสั่งการจึงเป็นเรื่องของความรู้ความชำนาญ ประสบการณ์และความสามารถที่จะชักจูงให้พนักงานร่วมกันปฏิบัติงานไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ให้องค์กรประสบความสำเร็จตามต้องการ

4. การควบคุม (Controlling) การใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ขององค์กรถือว่าเป็นกระบวนการตรวจสอบหรือติดตามผลและประเมินการปฏิบัติงานในกิจกรรมต่าง ๆ ของพนักงาน เพื่อรักษาให้องค์กรดำเนินไปในทิศทางสู่เป้าหมายอย่างถูกต้องตามวัตถุประสงค์หลักขององค์กรในเวลาที่กำหนดไว้ องค์กรหรือธุรกิจที่ประสบความสำเร็จล้มเหลวอาจเกิดจากการขาดการควบคุมหรือมีการควบคุมที่ไร้ประสิทธิภาพและหลายแห่งเกิดจากความไม่ใส่ใจในเรื่องของการควบคุมละเลยเพิกเฉยหรือในทาง

กลับกันคือมีการควบคุมมากจนเกิดความผิดพลาดขององค์กรเอง การควบคุมจึงเป็นหน้าที่หลักทางการบริหารที่มีความสำคัญ ตั้งแต่เริ่มต้นจนจบกระบวนการทางการบริหาร

จากการศึกษาดังกล่าวสามารถสรุปได้ว่า การจัดการ คือ เทคนิควิธีการที่ผู้บริหารได้ทำการศึกษาและพัฒนาปรับปรุงมาอย่างต่อเนื่อง เพื่อใช้กับองค์กรในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้ประสบผลสำเร็จ ถือเป็นกระบวนการบริหารอย่างหนึ่ง ที่จะทำให้องค์กรธุรกิจประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยผู้บริหารจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจการผสมผสานทรัพยากรต่าง ๆ เช่น คน เงิน วัสดุวัตถุดิบ และการบริหารองค์กรให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และดำเนินการเป็นขั้นตอนอย่างต่อเนื่อง

ความหมายของการจัดการท่องเที่ยว

มิตรรา สามารถ (2543, หน้า 17) กล่าวว่า แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเพื่อที่จะรักษาระบบนิเวศ ได้แก่ การจัดการพื้นที่ท่องเที่ยว การสื่อความหมาย บริการความรู้ การส่งเสริมมาตรฐานที่พัก การบริการท่องเที่ยว การส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมและการป้องกันผลกระทบทางวัฒนธรรม

วรรณา วงษ์วานิช (2539, หน้า 76 - 77) ได้กล่าวว่า หลักสำคัญของการจัดการการท่องเที่ยวแบบ Ecotourism มีดังนี้

1. การกำหนดขอบเขตของกิจกรรมที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการท่องเที่ยว (Zoning or the various activities) โดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามามีส่วนช่วยในด้านต่าง ๆ เช่น ระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ (Geographical Information System – GIS)
2. การควบคุมนักท่องเที่ยวโดยเฉพาะอย่างยิ่งในระบบนิเวศที่มีความเปราะบางทางธรรมชาติ (Fragile Ecosystem) โดยคำนึงถึงความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวของแต่ละพื้นที่
3. การจัดเตรียมข้อมูลที่เป็นประโยชน์สำหรับนักท่องเที่ยว ทั้งในแง่การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและประสบการณ์การท่องเที่ยว เช่น การเล่าประวัติย่อ ๆ ของชุมชนหรือแหล่งท่องเที่ยวก่อนหรือระหว่างการเดินทางไปถึง ตลอดจนลักษณะที่สำคัญของพื้นที่นั้นหรืออาจจัดตั้งศูนย์ให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญๆ ซึ่งอาจมีทั้งภาพนิ่ง วิดีทัศน์ หรือแผ่นพับเพื่อให้ภาพรวมหรือข้อมูลพื้นฐานของแหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวกำลังจะไปเยือน
4. ส่งเสริมพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียงเพิ่มขึ้น เพื่อช่วยลดความแออัดให้กับพื้นที่การท่องเที่ยวหลัก
5. การนำกฎหมายมาบังคับใช้อย่างจริงจังสำหรับผู้กระทำการฝ่าฝืนข้อบังคับต่าง ๆ เช่น การตัดต้นไม้ ทำลายป่า การลักลอบเก็บหรือมีปะการังและพันธุ์สัตว์น้ำที่หายากไว้ในครอบครอง การล่าสัตว์ในเขตหวงห้าม ฯลฯ
6. การควบคุมสิ่งก่อสร้างในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวให้มีความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อม รวมทั้งการควบคุมระบบการกำจัดขยะสิ่งปฏิกูลและน้ำเสียจากสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ

วรรณา วงษ์วานิช (2539, หน้า 64 - 65) ยังได้กล่าวถึง แนวคิดหลักในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติบริเวณแหล่งท่องเที่ยวมี 2 ประการ คือ

1. การให้บริการและอำนวยความสะดวก ตลอดจนให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว
2. การรักษาไว้ซึ่งทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของพื้นที่ให้คงอยู่ต่อไป

นอกจากนั้นในการจัดการเพื่อการท่องเที่ยวต้องคำนึงถึงความสามารถที่จะรับได้ของพื้นที่ (Carrying Capacity) 3 ประการ คือ

1. ความสามารถที่จะรับได้ในเชิงกายภาพ (Physical Carrying Capacity) หมายถึง สภาพหรือลักษณะของพื้นที่ที่เอื้ออำนวยให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยว

2. ความสามารถที่จะรับได้ทางสังคม (Social Carrying Capacity) หมายถึง ความสามารถที่จะอำนวยความสะดวกด้านต่าง ๆ ของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเพื่อนักท่องเที่ยว หรือความสามารถของสถานที่ท่องเที่ยวที่สามารถให้บริการแก่ผู้มาเที่ยวได้สูงสุด โดยปกติสถานที่ท่องเที่ยวประเภทชายหาดจะมีความสามารถที่จะรับนักท่องเที่ยวได้สูงกว่าสถานที่ท่องเที่ยวประเภทอุทยานแห่งชาติ

3. ความสามารถที่จะรับได้เชิงนิเวศวิทยา (Ecological Carrying Capacity) หมายถึง ความสามารถของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติในสถานที่นั้น ๆ และในบริเวณใกล้เคียงกับสถานที่แหล่งท่องเที่ยวในการรองรับธุรกิจการท่องเที่ยว

ทั้งนี้ในพื้นที่ทรัพยากรธรรมชาติแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งจะมีวิธีการและเทคนิคของการจัดการต่างกันโดยต้องคำนึงถึงความสามารถที่จะรองรับได้ของพื้นที่ โดยมีวิธีการดังนี้

1. การกระจายจำนวนนักท่องเที่ยว เพื่อไม่ให้นักท่องเที่ยวไปรวมกันในที่ใดที่หนึ่งของพื้นที่ จะช่วยลดผลกระทบต่อการใช้ทรัพยากรในพื้นที่นั้น ซึ่งอาจจะกระทำได้โดย

1.1 การแบ่งเขตแหล่งท่องเที่ยว เป็นเขตย่อย ๆ เช่น บริเวณชมทิวทัศน์ เป็นต้น

1.2 เก็บค่าธรรมเนียมเข้าชมสถานที่ท่องเที่ยว

2. การพัฒนาพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวให้เกิดผลกระทบต่อนักท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด เช่น การสร้างถนนเพื่อเชื่อมโยงจุดสำคัญในพื้นที่อุทยานและวนอุทยานต้องไม่ทำให้ภูมิทัศน์ของบริเวณนั้น ๆ เสียไป

3. การจัดกิจกรรมเสริมในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดความเพลิดเพลินและพึงพอใจและให้ความรู้ความเข้าใจในทรัพยากรธรรมชาติ อันจะนำไปสู่ความหวงแหนทรัพยากรในพื้นที่นั้น ๆ กิจกรรมต่าง ๆ มีดังนี้ คือ

- การออกไปบรรยายนอกสถานที่
- จัดศูนย์บริการนักท่องเที่ยว
- จัดนิทรรศการประเภทต่างๆ
- การนำนักท่องเที่ยวไปตามจุดต่างๆ พร้อมทั้งบรรยายประกอบ
- การจัดทำทางเท้า พร้อมทั้งแผ่นป้ายบรรยายหรือเอกสารแนะนำ
- ฉายภาพสไลด์และคำบรรยาย
- จัดเครื่องหมายและคำเตือนต่าง ๆ

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2542, หน้า 77) ได้กล่าวว่า สิ่งอำนวยความสะดวกจากการท่องเที่ยว ด้านป้ายแหล่งท่องเที่ยวจะประกอบด้วย ป้ายต้อนรับสู่พื้นที่แหล่งท่องเที่ยว ป้ายชี้ทางแหล่งท่องเที่ยว และป้ายแผนที่แสดงที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งการออกแบบป้ายแหล่งท่องเที่ยวจะต้องมีรูปลักษณะที่สำคัญดังต่อไปนี้ คือ

1. เป็นป้ายแหล่งท่องเที่ยวที่มีความเป็นมาตรฐานทั้งขนาด สัดส่วนและกราฟฟิก
2. เป็นป้ายแหล่งท่องเที่ยวที่มีขนาดเหมาะสมในการนำไปใช้ในสภาพพื้นที่ต่างกัน

3. เป็นป้ายแหล่งท่องเที่ยวที่มีขนาดตัวหนังสือและสัญลักษณ์บนป้ายต่างๆ เหมาะสม
4. เป็นป้ายแหล่งท่องเที่ยวที่คงเอกลักษณ์ความเป็นไทยและมีความเป็นสากลในตัวด้วย
5. เป็นป้ายแหล่งท่องเที่ยวที่ออกแบบให้เป็นศิลปะและใช้วัสดุที่กลมกลืนกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากที่สุด
6. เป็นป้ายแหล่งท่องเที่ยวที่มีรูปแบบง่ายต่อการผลิต จัดสร้าง ติดตั้ง และอยู่ในงบประมาณที่กำหนดไว้

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

ความหมายของการมีส่วนร่วม

วิโรจน์ รอดวงษ์ (2544, หน้า 46) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการที่รัฐบาล ส่งเสริมชักนำและสร้างโอกาสให้ประชาชนทั้งส่วนบุคคล กลุ่มชุมชน ชุมชน สมาคม มูลนิธิและ องค์การอาสาสมัครเข้ามามีบทบาทในการดำเนินงานในเรื่องใดเรื่องหนึ่งแล้วแต่กรณี ในแง่ของการ ร่วมสมทบแรงงาน วัสดุ เงิน หรืออาจมองในแง่ของการเน้นการมีส่วนร่วมในการคิดรวบวางแผน และร่วมกันทำงาน

สุภาพ ศรีเมือง (2544, หน้า 12) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมว่าเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชน ได้มีส่วนร่วมในการคิด ริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจร่วมปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมี ผลกระทบถึงตน

วันชัย เรืองอุดม (2544, หน้า 24) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า คือ กระบวนการให้ ประชาชนเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินการพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ แก้ปัญหาของตนเอง ใช้ความคิดสร้างสรรค์และความชำนาญของประชาชนแก้ไขปัญหาพร้อมกับวิทยาการที่เหมาะสม สนับสนุนติดตามการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

พรชัย จิตชินะกุล (2551, หน้า 22) การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ประชาชนในท้องถิ่นเข้า มามีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในขั้นตอนต่าง ๆ ของกิจกรรม ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการพัฒนาท้องถิ่นโดยการมี ส่วนร่วมนี้ผู้เข้าร่วมได้ใช้ความพยายามและความเสียสละในการเข้าร่วมแสดงความคิดเห็น เสียสละ แรงกาย แรงใจ เวลาและวัตถุดิบประการ เพื่อให้บรรลุผลการดำเนินงานที่ได้ตั้งไว้

จำเนียร ศิลปอาษา (2540) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การที่ประชาชน ก่อให้เกิดกระบวนการและโครงสร้างที่ประชาชนในชนบทสามารถที่จะแสดงออกถึงความต้องการของ ตน การจัดอันดับความสำคัญ การเข้าร่วมในการพัฒนาและได้รับประโยชน์จากการพัฒนานั้น โดย เน้นที่การให้อำนาจการตัดสินใจแก่ประชาชนในชนบท

นดา ดำริห์เลิศ (2542, หน้า 21) ให้แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การที่มี การปฏิบัติร่วมกันในการพัฒนาชุมชน โดยให้ความสคัญในลักษณะของการร่วมตัดสินใจ ร่วม ปฏิบัติงาน ร่วมประเมิณผล ร่วมบำรุงรักษาและร่วมรู้สึกเป็นเจ้าของ

ปิยพร ทาวีกุล (2544, หน้า 22) ได้กล่าวว่า คนในชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนด ทิศทางการท่องเที่ยวและการจัดการการท่องเที่ยวด้วยตนเอง บทบาทของโครงการการท่องเที่ยวเพื่อ ชีวิตและธรรมชาติ คือ การเป็นสะพานเชื่อมความเข้าใจระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชน บอกกล่าวให้

คนที่จะไปเยี่ยมเยือนชุมชนได้เข้าใจเรื่องราวของชุมชน รูปแบบการท่องเที่ยว กติกา ข้อปฏิบัติเมื่ออยู่ในชุมชน ในขณะเดียวกันก็มีการพูดคุยกับชาวบ้านให้ชัดเจนถึงเป้าหมายของการทำกิจกรรมนี้ ซึ่งก็มีความแตกต่างกันในแต่ละชุมชน บางแห่งมองว่าการท่องเที่ยวเป็นการเผยแพร่เรื่องราววิถีชีวิต วัฒนธรรม ตลอดจนการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน บางแห่งอาจมองว่านอกจากเผยแพร่แล้วน่าจะเป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดรายได้แก่ชุมชนและคนในชุมชนด้วย เราได้ร่วมกันมองถึงข้อดีข้อเสียและแนวทางป้องกัน ร่วมกันค้นหาเสน่ห์ของชุมชน ซึ่งหมายถึงแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่สวยงามและวิถีชีวิต วัฒนธรรมที่น่าสนใจ กิจกรรมที่นักท่องเที่ยวสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้ ช่วยกันวางระบบการบริหารจัดการ จัดโปรแกรม แบ่งบทบาทหน้าที่ จัดสรรผลตอบแทนที่เหมาะสมและโปร่งใสตรวจสอบได้

สรุปหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า ควรเริ่มต้นตั้งแต่การมีส่วนร่วมในการกำหนดปัญหาของประชาชน การมีส่วนร่วมในการหาวิธีการแก้ไขปัญหา การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมและการมีส่วนร่วมในการติดตามผล โดยกระบวนการมีส่วนร่วมมีการกระทำผ่านตัวกลาง คือ ผู้นำชุมชน ซึ่งเป็นแกนนำในภาคประชาชนของอำเภอในการเป็นสื่อกลางที่ดีที่จะส่งเสริมและเชิญชวนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนมากขึ้น

ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน

วันชัย วัฒนศัพท์ (2544, หน้า 7) ได้ให้ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า ก่อให้เกิดแนวทางซึ่งสามารถที่จะแก้ไขปัญหาอย่างชาญฉลาดเป็นช่องทางที่จะก่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์อย่างจริงจังและเป็นทางหนึ่งที่จะก่อให้เกิดความมั่นใจต่อประชาชน

อร เณลิพงษ์ (2542, หน้า 7) ได้ให้ความสำคัญของการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมว่า ช่วยปรับปรุงประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงานให้ดีขึ้น การพัฒนาที่ยั่งยืนจะเกิดขึ้นเมื่อประชาชนได้มีส่วนร่วมสร้างสรรค์ความเจริญ การพัฒนาที่เกิดจากผู้นำฝ่ายเดียวจึงเป็นการพัฒนาที่ไม่แข็งแรงและอาจประสบความล้มเหลวในที่สุด การมีส่วนร่วมให้ครอบคลุมทั้งการมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์และมีส่วนร่วมในการได้รับผลการพัฒนาและการให้ประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจและดำเนินการด้วยตนเอง เพื่อที่จะสร้างความร่วมมือร่วมใจการประสานงานและความรับผิดชอบร่วมกันในการที่จะพัฒนาตนเอง

กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน

อินทิรา มณีคุณ (2540, หน้า 16 - 18) ได้แบ่งการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 ด้าน คือ

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การตัดสินใจเป็นศูนย์กลางของการเกิดความคิดที่หลากหลาย มีการกำหนดทางเลือก การประเมินทางเลือกและการตัดสินใจเลือกทางเลือก เปรียบได้กับการวางแผนเพื่อนำทางที่เลือกมาสู่การปฏิบัติ สามารถแบ่งการตัดสินใจนี้ออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ

1.1 การตัดสินใจในช่วงเริ่มต้น (Initial Decisions) โดยเริ่มจากการค้นหาความต้องการจากคนในท้องถิ่นและวิธีการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมหรือวินิจัยโครงการที่สำคัญ เช่น การตัดสินใจว่าควรจะเริ่มโครงการต่อไปหรือไม่ เริ่มที่ใด จะได้รับเงินและแรงงานจากที่ใด วิธีการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมและสนับสนุนทำอย่างไร การมีส่วนร่วมในช่วงนี้เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญที่สุดในการที่จะเลือกรับเอาโครงการที่เป็นประโยชน์ต่อกลุ่มคนและมีความเป็นรูปธรรมมาใช้ โดยผ่านกระบวนการ

ตัดสินใจ การเข้าไปมีส่วนร่วมยิ่งเร็วเท่าไรก็จะได้ข้อมูลทางเลือกที่มากขึ้นมีโอกาที่จะประสบผลสำเร็จได้มากและสามารถป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้

1.2 การตัดสินใจในช่วงดำเนินการ (Ongoing Decisions) คนในท้องถิ่นที่ไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจในช่วงเริ่มต้น อาจจะถูกชักจูงในเข้ามาร่วมภายหลังจากที่นำโครงการเข้ามาแล้ว การมีส่วนร่วมในขั้นนี้อาจมีผลต่อความสำเร็จของโครงการมากกว่าการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจช่วงเริ่มต้น ซึ่งโครงการจะต้องค้นหาความต้องการของบุคคลที่เข้ามามีส่วนร่วมในภายหลังนี้

1.3 การตัดสินใจในช่วงปฏิบัติงาน (Operational Decisions) เป็นความเกี่ยวข้องในองค์กรเมื่อโครงการเข้ามาหรือมีการเชื่อมโยงโครงการเข้ามาสู่คนในท้องถิ่น โดยมีการร่วมขององค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดนโยบาย หลักเกณฑ์สำหรับทำกิจกรรมในโครงการกำหนดกรอบที่จะให้สมาชิกยึดถือ มีการประชุม คัดเลือกผู้นำที่จะเข้าไปมีอิทธิพลในองค์กร

2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ คนในท้องถิ่นสามารถมีส่วนร่วมในการปฏิบัติได้ 3 วิธีคือ

2.1 การมีส่วนร่วมในการสนับสนุนทรัพยากร (Resource Contribution) ซึ่งสามารถดำเนินการได้หลายรูปแบบ ได้แก่ การสละแรงงาน เงิน วัสดุอุปกรณ์และการให้ข้อมูลข่าวสาร ทั้งหมดนี้เป็นแหล่งทรัพยากรหลักที่สำคัญซึ่งมีอยู่ในท้องถิ่น นำมาใช้เพื่อการพัฒนาโครงการส่งเสริมโดยใช้แรงงานในท้องถิ่นที่สิ่งที่ดี การบริจาคเงินและวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ และอื่น ๆ แสดงให้เห็นทิศทางที่ชัดเจนของการมีส่วนร่วม สิ่งสำคัญของการมีส่วนร่วมนี้ คือ การรู้ว่าใครเป็นผู้สนับสนุนและทำอะไร โดยวิธีการสมัครใจ การได้รับค่าตอบแทนหรือโดยการบีบบังคับ การสนับสนุนนี้บ่อยครั้งที่พบว่ามีผลไม่เท่าเทียมกันและเป็นการแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว

2.2 การมีส่วนร่วมในการบริหารและการประสานงาน (Project Administration and Coordination) คนในท้องถิ่นสามารถรวมตัวกันในการปฏิบัติงานโดยการเป็นลูกจ้างหรือสมาชิกทีมที่ปรึกษาหรือเป็นผู้บริหารโครงการ เป็นสมาชิกอาสาหรือทำหน้าที่ประสานงานกิจกรรมของโครงการ โดยมีการฝึกอบรมให้รู้เทคนิคการปฏิบัติงานในโครงการ วิธีนี้นอกจากจะเพิ่มความไว้วางใจให้กับคนในท้องถิ่นแล้วยังช่วยให้เขาเกิดความตระหนักถึงปัญหาของตนเสียอีกด้วย

2.3 การมีส่วนร่วมในการขอความร่วมมือ (Enlistment) การขอความร่วมมือไม่จำเป็นต้องมีผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้อง แต่มักจะพิจารณาถึงผลเสียที่ตามมาภายหลังจากที่นำโครงการเข้ามาและผลที่เกิดกับคนในท้องถิ่นที่เข้าร่วมโครงการ

3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นมานานและมีผลในทางเศรษฐกิจซึ่งไม่ควรมองข้าม ซึ่งแบ่งได้เป็น 3 ชนิด คือ

3.1 ผลประโยชน์ด้านวัตถุ (Material Benefits) เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของบุคคลทำให้เพิ่มการบริโภค เพิ่มรายได้และมีทรัพย์สินมากขึ้นซึ่งควรวิเคราะห์ให้ได้ว่าใครคือผู้มีส่วนร่วมและดำเนินการให้เกิดขึ้น

3.2 ผลประโยชน์ด้านสังคม (Social Benefits) เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานด้านสาธารณะ ได้แก่ การได้รับบริการหรือความพึงพอใจจากสาธารณูปโภคทำคุณภาพชีวิตดีขึ้น จึงจำเป็นต้องมีการกำหนดการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ทั้งในเรื่องปริมาณ การแบ่งผลประโยชน์ คุณภาพของบริการและความพึงพอใจ

3.3 ผลประโยชน์ด้านบุคคล (Personal Benefits) เป็นผลประโยชน์สำคัญที่ได้จากโครงการ คือ ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง (Self – Esteem) พลังอำนาจทางการเมือง (Political Power) และความรู้สึกว่าตนเองมีประสิทธิภาพ (Sense of Efficacy)

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล อาจทำได้ 2 รูปแบบ คือ การมีส่วนร่วมทางตรง และการมีส่วนร่วมทางอ้อม ในการประเมินผลนั้นควรจะประเมินว่าใครบ้างที่มีส่วนร่วมและก่อให้เกิดความต่อเนื่องได้อย่างไร มีข้อเสนอแนะที่จะนำไปสู่การปฏิบัติอันจะก่อให้เกิดความสำเร็จได้อย่างไร มีการให้คำปรึกษาอย่างไรเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารที่ได้รับ โดยส่วนใหญ่เจ้าหน้าที่ของรัฐจะเป็นผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบงบประมาณประจำปี ส่วนคนในท้องถิ่นอาจมีส่วนร่วมได้โดยฝ่ายกิจกรรมทางการเมือง จากการคัดเลือกตัวแทนเข้าไปในรัฐสภาแล้วเรียกร้องหรือให้ข้อเสนอแนะผ่านทางช่องทางนี้ โดยแสดงถึงการได้รับหรือไม่ ได้รับการตอบสนองความต้องการก็แสดงความรู้สึกพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจในโครงการ ในการประเมินผลนั้นมีบ่อยครั้งที่มีการใช้สื่อ เช่น การส่งจดหมายถึงบรรณาธิการ เพื่อแสดงความคิดเห็นว่า พึงพอใจหรือไม่พึงพอใจ การให้ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุง ซึ่งวิธีนี้มีผู้นิยมใช้และได้รับความสนใจมากขึ้น เนื่องจากเป็นรูปธรรมของการมีส่วนร่วมในการประเมินผลที่ดีกว่าการไม่มีส่วนร่วมเลย

นาคม อีรสุวรรณ์จักร (2541, หน้า 25) ได้แบ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนออกเป็น 4 รูปแบบดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ ริเริ่มตัดสินใจ ดำเนินการตัดสินใจและตัดสินใจปฏิบัติการ

2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (Implementation) ประกอบด้วย การสนับสนุนด้านทรัพยากร การบริหาร การประสานขอความช่วยเหลือ

3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Benefits) อาจจะเป็นผลประโยชน์ด้านวัตถุ ผลประโยชน์ทางสังคมหรือผลประโยชน์ส่วนบุคคล

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation)

สถาบันพระปกเกล้า (2544, หน้า 4 - 5) ได้สรุปขั้นตอนการมีส่วนร่วมไว้ว่า หากพิจารณากระบวนการของการมีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็นพลวัตร อาจแบ่งขั้นตอนการมีส่วนร่วมได้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมกันในการวางแผน ประกอบด้วย การรับรู้ การเข้าถึงเกี่ยวกับการวางแผน และร่วมวางแผนกิจกรรม

2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติและดำเนินงาน ประกอบด้วย การเกี่ยวข้องกับการดำเนินการในกิจกรรมต่าง ๆ และการตัดสินใจ

3. การจัดสรรผลประโยชน์ร่วมกัน เป็นการมีส่วนร่วมในการจัดผลประโยชน์หรือผลของกิจกรรม และผลของการตัดสินใจที่เกิดขึ้น

4. การติดตามประเมินผล เกี่ยวข้องกับการพยายามที่จะประเมินประสิทธิผลของกิจกรรมต่าง ๆ และพิจารณาวิธีการที่จะดำเนินการต่อเนื่องต่อไป ประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับการคิดเกณฑ์ในการประเมินกิจกรรม

ปาริชาติ วลัยเสถียรและคณะ (2546, หน้า 206) ได้สรุปไว้ว่ากระบวนการมีส่วนร่วมมีดังต่อไปนี้

1. การมีส่วนร่วมในการศึกษาชุมชน เป็นการกระตุ้นให้ประชาชนได้ร่วมกันเรียนรู้สภาพของชุมชน การดำเนินชีวิต ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการทำงานและร่วมค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา

2. การมีส่วนร่วมในการวางแผน โดยจะมีการรวมกลุ่มกันอภิปรายและแสดงความคิดเห็นเพื่อกำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ วิธีการ แนวทางการดำเนินงานและทรัพยากรที่จะต้องใช้

3. การมีส่วนร่วมในการพัฒนา โดยการสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์ แรงงาน เงินทุนหรือเข้าร่วมบริหารงาน การใช้ทรัพยากร การประสานงาน

4. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการพัฒนา เป็นการนำเอากิจกรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ทั้งด้านวัตถุและจิตใจ โดยอยู่บนพื้นฐานของความเท่าเทียมกันของบุคคลและสังคม

5. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลการพัฒนา เพื่อที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นได้ทันที

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2542) ได้เสนอการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นทางการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนมีดังต่อไปนี้

1. การร่วมประชุมวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว แบบเป็นการร่วมอภิปรายปัญหาของการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐกับชุมชนท้องถิ่นเพื่อสอบถามความคิดเห็นของชุมชนท้องถิ่นในเรื่องการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

2. การให้คำปรึกษาในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว เพื่อให้ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นเข้าร่วมเป็นกรรมการในคณะกรรมการบริหารโครงการการท่องเที่ยวเพื่อให้ชุมชนร่วมรับรู้และร่วมในการตัดสินใจวางแผน

3. การสำรวจความคิดเห็นในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว เพื่อให้ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นได้มีโอกาสร่วมแสดงความคิดเห็นด้านการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว

4. การประสานงานร่วมกันในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว โดยให้ชุมชนท้องถิ่นเข้าร่วมตั้งแต่การคัดเลือกตัวแทนกลุ่มเข้าไปร่วมงานบริหารหรือจัดการหรือร่วมในคณะกรรมการที่ปรึกษาจากฝ่ายประธาน

5. การไต่สวนสาธารณะในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว เป็นการไต่สวนข้อมูลจากประชาชนในชุมชนท้องถิ่นแสดงความคิดเห็นก่อนที่รัฐบาลจะตัดสินใจในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว

6. การออกเสียงประชามติโดยตรงในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว เป็นการตอบคำถามของรัฐบาลและให้ทุกคนในสังคมเป็นผู้ตัดสินใจแทนรัฐบาลในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว

ภักดี รัตนผล (2543, หน้า 6 - 8) กล่าวถึง การมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐ ท้องถิ่น ชุมชน และภาคเอกชนในทิศทางปัจจุบันและอนาคต ควรเป็นไปในลักษณะที่ภาครัฐเป็นหน่วยสนับสนุนโดยท้องถิ่น ชุมชน และภาคเอกชนเป็นหน่วยดำเนินการบริหารจัดการ ภายใต้วัตถุประสงค์ร่วม คือ การพัฒนาที่ยั่งยืน โดยมีเหตุผลสนับสนุนใน 4 ประการ คือ

1. ตามข้อบัญญัติรัฐธรรมนูญ ในเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2. เพื่อสร้างการมีส่วนร่วม ความรับผิดชอบและความรู้สึกในความเป็นเจ้าของต่อทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นและชุมชนของตนเอง

3. จากข้อกำหนดและแนวทางในการกระจายอำนาจในการจัดการ งบประมาณและการคลังจากส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค ลงสู่ท้องถิ่น อันจะส่งผลให้ท้องถิ่นมีรายได้เพียงพอที่จะดูแลและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นและชุมชนของตนเอง

4. จากข้อเท็จจริงที่ปรากฏว่า คนในท้องถิ่นจะมีความรู้สึกรักและหวงแหนทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวในด้านต่าง ๆ มีดังนี้คือ

- การจัดศูนย์บริการข้อมูลการท่องเที่ยว
- การจัดเก็บค่าบริการนักท่องเที่ยว
- การจัดบริการจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่ม โดยกลุ่มแม่บ้านในท้องถิ่น
- การจัดรถบริการนำเที่ยวแบบพินบ้าน
- การจัดการด้านการดูแลรักษาความสะอาด การบริการห้องน้ำ และสถานที่จอดรถ
- การจัดทำป้ายชื่อ แสดงข้อมูล ณ แหล่งท่องเที่ยว
- การจัดจำหน่ายสินค้าของท้องถิ่นและชุมชน
- การสนับสนุนงบประมาณจากท้องถิ่นในการพัฒนาปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยว

ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของประชาชน

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2546, หน้า 2 - 3) ได้กล่าวไว้ดังนี้

1. เพิ่มคุณภาพการตัดสินใจ ช่วยให้เกิดการพิจารณาทางเลือกใหม่ ช่วยให้เกิดความกระจ่างในวัตถุประสงค์และความต้องการของโครงการหรือนโยบายนั้น ๆ ได้อยู่เสมอทำให้เกิดการตัดสินใจรอบคอบมากขึ้น

2. การลดค่าใช้จ่ายและการสูญเสียเวลา เมื่อการตัดสินใจนั้นได้รับการยอมรับจะช่วยลดความล่าช้าและลดค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งของประชาชนในระหว่างการนำไปปฏิบัติได้

3. การสร้างฉันทามติ ทำให้สร้างข้อตกลงที่มั่นคงและยืนยาวระหว่างกลุ่มทั้งยังก่อให้เกิดความเข้าใจระหว่างคู่กรณี ลดความขัดแย้งทางการเมืองและเกิดความชอบธรรมในการตัดสินใจของรัฐ

4. การเพิ่มความสะดวกในการนำไปปฏิบัติ สร้างให้ประชาชนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของในการตัดสินใจนั้นและเขาย่อมมีความกระตือรือร้นในการช่วยให้เกิดผลในทางปฏิบัติ

5. การมีส่วนร่วมตั้งแต่ต้นสามารถลดการเผชิญหน้าและความขัดแย้งที่รุนแรงได้

6. ช่วยให้เจ้าหน้าที่ของรัฐ มีความใกล้ชิดกับประชาชนและไวต่อความรู้สึกห่วงกังวลของประชาชนและเกิดความตระหนักในการตอบสนองต่อความกังวลของประชาชน

7. การพัฒนาความเชี่ยวชาญและความคิดสร้างสรรค์ของสาธารณชน ถือว่าเป็นการให้การศึกษาชุมชนเพื่อเรียนรู้กระบวนการตัดสินใจและเป็นเวทีฝึกผู้นำชุมชน

8. ช่วยในประชาชนสนใจประเด็นสาธารณะมากขึ้น เป็นการเพิ่มทุนทางสังคมและช่วยเสริมสร้างให้ประชาชนเป็นพลเมืองที่กระตือรือร้น สอดคล้องกับการปกครองตามหลักประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม

ข้อมูลทั่วไปของอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก

บริบทของจังหวัดตาก

เมืองตาก ในอดีตเป็นเมืองที่มีชาวมอญอยู่มาก่อน ดังมีหลักฐานศิลปมอญปรากฏอยู่ที่ อำเภอ บ้านตากมีประวัติความเป็นมาเก่าแก่และเป็นหนึ่งในหัวเมืองที่มีอายุชั้ยเกินกว่าสองพันปีขึ้นไป เมื่อมีการอพยพของชนชาติไทยจากลุ่มน้ำแยงซีเกียงตอนใต้ลงมาตามแนวลำน้ำตง (ลำน้ำสาละวิน) มีพวกหนึ่งได้ข้ามลำน้ำสาละวินผ่านลุ่มน้ำเมยหรือแม่น้ำตองยิ่นเข้ามาทางช่องเขาด่าน อำเภอแม่สอดและมาถึงบริเวณที่ปัจจุบันเรียกว่า “เมืองตาก” ผู้นำกลุ่มคนไทยที่อพยพมาตั้งถิ่นฐานที่เมืองตากในยุคนั้น ได้ตั้งตนเป็นกษัตริย์ปกครองสืบทอดต่อเนื่องกันมาจนถึงปีพ.ศ. 560 รัชสมัยพระเจ้าสีกคำ ซึ่งเป็นกษัตริย์เมืองตากที่ยิ่งใหญ่มาก มีอาณาเขตที่อยู่ในอำนาจแผ่ไปจนจรดทะเลอันดามัน ดังมีบันทึกในพงศาวดารเหนือกล่าวว่า ในรัชสมัยพระเจ้าสีกคำนั้นเมืองตากมีการค้าขายกับเมืองอินเดียด้วย เมืองตากคงจะเสื่อมลงในช่วงพุทธศตวรรษที่ 10 พระยาภาววรรณดิส ผู้เป็นกษัตริย์เมืองตากที่อพยพมาจากตอนใต้ของกลุ่มแม่น้ำแยงซีเกียงได้โยกย้ายไปสร้างราชธานีขึ้นใหม่ที่เมืองละโว้ทางตอนใต้ของเมืองตากลงไปอีก มีบางยุคเมืองตากถูกทอดทิ้งกลายเป็นเมืองร้างดังในพงศาวดารเหนือได้ กล่าวถึงการเสด็จทางชลมารคของพระนางจามเทวี พระราชธิดากษัตริย์ละโว้ (พระยาภาววรรณดิส) เพื่อไปปกครองแคว้นหริภุญไชย (ลำพูน) ในราว พ.ศ. 1176 โดยทางลำน้ำปิงพระนางจามเทวีขึ้นไปสำรวจบนฝั่งแม่น้ำพบร่องรอยกำแพงเมืองเก่า ๆ ถูกทิ้งร้างจึงโปรดให้สร้างเป็นบ้านเมืองใหม่ชื่อว่า “เมืองตาก”

ต่อมาเมื่อปีพ.ศ. 1805 ขุนสามชนเจ้าเมืองฉอดได้ยกทัพมาประชิดเมืองตากซึ่งเป็นเมืองชายแดนของกรุงสุโขทัยพ่อขุนศรีอินทราทิตย์ทรงจัดกองทัพออกไปรบ โดยมีพระราชโอรสองค์เล็กซึ่งมีพระชนมายุได้ 19 พรรษาคิดตามไปด้วยกองทัพทั้งสองฝ่ายปะทะกันที่บริเวณเชิงดอยนอกเมืองตากประมาณกิโลเมตรเศษ ราชโอรสองค์เล็กได้ทรงชนช้างกับขุนสามชนกระทำยุทธหัตถีกัน ขุนสามชนสู้ไม่ได้แตกพ่ายไป ต่อมาภายหลังทรงพระนามว่า “พ่อขุนรามคำแหงมหาราช” และได้โปรดสร้างเจดีย์ขึ้นเป็นที่ระลึกถึงชัยชนะในการทำยุทธหัตถีครั้งนั้น องค์หนึ่งเป็นศิลปะแบบสุโขทัย ซึ่งเจดีย์ยุทธหัตถีนี้อยู่ที่วัดพระบรมธาตุ อำเภอบ้านตาก ห่างจากตัวเมืองไปทางฝั่งตะวันตกของแม่น้ำปิงราว 31 กิโลเมตร ต่อมาในแผ่นดินมหาธรรมราชาได้ย้ายเมืองตากลงมาทางตอนใต้ตามลำน้ำปิงไปตั้งอยู่ที่ปามะม่วงฝั่งตะวันตกของแม่น้ำปิงซึ่งอยู่ในเขตตำบลปามะม่วง อำเภอเมืองตาก ในปัจจุบันเมืองตากที่ย้ายมาตั้งใหม่นี้มีชื่อเมืองหน้าด่านสำหรับป้องกันกองทัพพม่าที่จะยกเข้ามาทางด่านแม่ละเมาเท่านั้น แต่ยังเป็นเมืองที่กองทัพไทยใช้เป็นที่พักพิงในเวลาที่จะยกทัพไปตีเมืองเชียงใหม่อีกด้วย ในรัชสมัยสมเด็จพระนเรศวรมหาราช สมเด็จพระนารายณ์มหาราช และสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชได้เสด็จมาชุมนุมกองทัพที่เมืองตากนี้ทุกพระองค์ โดยเฉพาะสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชก่อนที่พระองค์จะขึ้นครองราชสมบัตินั้น พระองค์ได้รับแต่งตั้งจากสมเด็จพระที่นั่งสุริยาศน์อมรินทร์ ให้เป็นข้าหลวงเชิญท้องตราราชสีห์ไปชำระความหัวเมืองฝ่ายเหนือและต่อมาได้รับการแต่งตั้งเป็นหลวงยกกระบัตรเมืองตาก ปลัดเมืองตาก พระยาวชิรปราการแล้วปราบดาภิเษกขึ้นเป็นพระเจ้าแผ่นดินโดยลำดับ

กล่าวโดยสรุป จังหวัดตากเป็นจังหวัดที่มีความเป็นมาในประวัติศาสตร์ ควรค่าแก่การสนใจ เป็นเมืองที่พระมหากษัตริย์ในอดีตได้เสด็จมาชุมนุมกองทัพที่เมืองตากนี้แล้วถึง 4 พระองค์ คือ พ่อขุน

การปกครอง

แบ่งเขตการปกครองแบ่งออกเป็น 9 อำเภอ คือ

1. อำเภอเมืองตาก
2. อำเภอบ้านตาก
3. อำเภอสามเงา
4. อำเภอแม่ระมาด
5. อำเภอท่าสองยาง
6. อำเภอแม่สอด
7. อำเภอพบพระ
8. อำเภออุ้มผาง
9. อำเภอวังเจ้า

ส่วนการปกครองท้องถิ่นจำแนกได้ คือ 1 เทศบาลนคร, 1 เทศบาลเมือง, 15 เทศบาลตำบล, 53 อบต, ตำบล 63 ตำบล, 559 หมู่บ้านและ 171,090 หลังคาเรือน

ประชากร

มีประชากรทั้งสิ้น 517,785 คน แยกเป็นชาย 262,578 คน เป็นหญิง 255,207 คน

อาชีพหลัก

ได้แก่ เกษตรกรรม การทำนา เพาะปลูกพืช เช่น ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ถั่วเขียว ถั่วเหลือง มะม่วง นุ่น กล้วยไข่ การประมงน้ำจืด การเลี้ยงวัวพันธุ์เนื้อ ซึ่งเป็นอาชีพที่ได้รับการส่งเสริมส่วนอาชีพรอง ได้แก่ การค้าและการบริการ

การศาสนา

ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ รองลงมานับถือศาสนาคริสต์ ศาสนาอิสลาม

การสาธารณสุข

จำนวนสถานพยาบาล 13 แห่ง, สถานีอนามัย 115 แห่ง, ศูนย์บริการสาธารณสุข 2 แห่ง

บริบทของอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก

"อุ้มผาง" มีที่มาจากการสันนิษฐานของทางราชการว่ามาจากคำว่า "อุพะ" ที่เป็นคำเรียกกระบอกไม้ไผ่สำหรับเก็บเอกสารเดินทางในภาษาปกากะญอ เนื่องจากภูมิประเทศเป็นป่าเขารกทึบ การเดินทางลำบากและเอกสารฉีกขาดได้ง่าย ดังนั้นการเก็บเอกสารจึงต้องม้วนเก็บในกระบอกไม้ไผ่ และมีฝาจุกปิดมิดชิด เมื่อเดินทางมาถึงด่านตรวจก็จะเปิดกระบอกไม้ไผ่เพื่อแสดงเอกสาร ชาวกระเหรี่ยงจะเรียกเอกสารนี้ว่า "อุพะ" ซึ่งต่อมาได้ออกเสียงเพี้ยนมาเป็น "อุ้มผาง" จึงได้กลายมาเป็นชื่ออำเภอในปัจจุบันนี้ ในขณะที่ชาวปกากะญอหลายคนกล่าวว่ามาจากคำว่า "อุกิผะ" แปลว่า ไฟจะไหม้ไปทั่ว โดยได้อธิบายความหมายว่า "สิ่งที่จะเกิดขึ้นก็ต้องเกิดและขยายไปทั่วไป"

อุ้มผางในอดีตเป็นที่อยู่ของชาวเขาเผ่ากระเหรี่ยง ต่อมาก็มีคนไทยจากภาคเหนือคือ เชียงใหม่ ลำปาง ลำพูน แพร่ ได้อพยพพาที่ทำกินใหม่มาบุกเบิกป่าอุ้มผางเป็นที่อยู่อาศัย และเมื่อปีพ.ศ.2432 ได้ถูกกำหนดให้เป็นเมืองหน้าด่านชายแดนตะวันตกในชื่อ อำเภอแม่กลอง ขึ้นตรงกับจังหวัดอุทัยธานี เป็นจุดตรวจตราชาวพม่าที่เดินทางเข้ามาค้าขายในประเทศไทย โดยมีเจ้าหน้าที่คอยตรวจเอกสาร

เดินทางพ.ศ. 2469 ทางกาได้ยุบอำเภอแม่กลองเป็น กิ่งอำเภอแม่กลอง และโอนการปกครองจาก จังหวัดอุทัยธานีให้ไปขึ้นกับจังหวัดกำแพงเพชร และในปี พ.ศ.2499 ได้ย้ายที่ว่าการอำเภอไปอยู่บ้าน อัมผางพร้อมเปลี่ยนชื่อเป็น กิ่งอำเภอัมผาง ในวันที่ 22 เมษายน พ.ศ.2502 ทางกาได้มีพระราช กฤษฎีกายกฐานะจากกิ่งอำเภอเป็น “อำเภอัมผาง” และให้ขึ้นกับจังหวัดตาก พ.ศ.2514 พรรค คอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยได้เริ่มการเคลื่อนไหวทางการเมือง มีการสู้รบกันบ้างระหว่างเจ้าหน้าที่ ของรัฐคือตำรวจตระเวนชายแดน น.ป.พ. และ อ.ส. ช่วง พ.ศ. 2527 เหตุการณ์ได้ยุติลงด้วยการใช้ นโยบาย 66/2523 มีมวลชนที่กลับใจและเข้ามาขอตัวเป็นผู้ร่วมพัฒนาชาติไทยประมาณสองพัน กว่าคน ความสงบสุขจึงกลับมาสู่ชาวอัมผางอีกครั้ง หลังจากเป็นเมืองปิดมาช้านาน ทางกาได้ทำการ ตัดถนนจากอำเภอแม่สอดสู่อำเภอัมผาง ลัดเลาะตามไหล่เขาและสันเขา 164 กิโลเมตร ซึ่งเป็นที่มา ของชื่อถนนสายลอยฟ้า ระยะทางก่อสร้างกว่า 10 ปี เสร็จสิ้นเมื่อปี พ.ศ. 2526

เมื่อเรื่องราวในอดีตปิดตัวเองลง ประตูแห่งเมืองท่องเที่ยวก็ได้เปิดออกเมื่อนายแพทย์บรรลือ กองไชย ได้เข้ามารับหน้าที่เป็นผู้อำนวยการโรงพยาบาลอัมผาง ท่านได้ชักชวนให้นิตยสารการ ท่องเที่ยวเข้ามาชมและถ่ายทำสื่อบันทึกหนังสือจึงเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้คนภายนอกได้รู้จัก อัมผาง ในปัจจุบันคนอัมผางไม่น้อยที่หันมาทำธุรกิจท่องเที่ยวเริ่มจากการใช้แพไม้ไผ่ล่องแก่งและ พัฒนามาเป็นเรือยาง โดยได้รับคำแนะนำในการท่องเที่ยวจากภาครัฐในรูปแบบการท่องเที่ยว เชิงอนุรักษ์คนอัมผางแท้ ๆ ในปัจจุบันจึงเป็นคนรุ่นที่ 3 และ 4 ตามลำดับ

ที่ตั้งและขนาด

อำเภอัมผางตั้งอยู่ทางตอนใต้ของจังหวัดตาก มีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอช้างเคียง ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอบพพระ

ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอคลองลาน อำเภอบางศิลาทอง (จังหวัดกำแพงเพชร)

อำเภอแม่เือง (จังหวัดนครสวรรค์) และอำเภอบ้านไร่ (จังหวัดอุทัยธานี)

ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอทองผาภูมิและอำเภอสงขลาบุรี (จังหวัดกาญจนบุรี)

ทิศตะวันตก ติดต่อกับรัฐกะเหรี่ยง (ประเทศพม่า)

การปกครอง

อำเภอัมผางแบ่งเขตการปกครองย่อยออกเป็น 6 ตำบล, 38 หมู่บ้าน, 1 เทศบาล 5 อบต. ได้แก่

1. อัมผาง (Umphang) 6 หมู่บ้าน
2. นองหลวง (Nong Luang) 3 หมู่บ้าน
3. โมโกร (Mokro) 7 หมู่บ้าน
4. แม่จัน (Mae Chan) 12 หมู่บ้าน
5. แม่ละมั่ง (Mae Lamung) 4 หมู่บ้าน
6. แม่กลอง (Mae Klong) 4 หมู่บ้าน

การปกครองส่วนท้องถิ่น

ท้องที่อำเภอัมผางประกอบด้วยเทศบาลตำบลอีก 3 แห่ง ได้แก่ เทศบาลตำบลอัมผาง ครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของตำบลอัมผาง, เทศบาลตำบลแม่จัน ครอบคลุมพื้นที่ตำบลแม่จันทั้งตำบล, เทศบาลตำบลแม่กลอง ครอบคลุมพื้นที่ตำบลนองหลวงและตำบลแม่กลองทั้งตำบล

ประชากร

ประชากรในเขตอำเภออุ้มผาง รวมจำนวนทั้งสิ้น 28,803 คน ประกอบด้วย 4 ชาติพันธุ์ คือ ไทย, ม้ง, ปกาเกอญอและโพล่ว ภาษาไทยเหนือ เรียกปกาเกอญอว่า ยาง ปัจจุบันใช้คำว่ากะเหรี่ยงดอย ส่วนโพล่วปัจจุบันเรียกว่า กะเหรี่ยงน้ำ

- ไทย อาศัยอยู่ในราบหุบเขาอุ้มผางในตำบลอุ้มผาง แม่กลองใหม่ และหนองหลวง
- ม้ง อาศัยอยู่ที่บ้านแม่ก่องม้ง หรือบ้านแม่กลองใหญ่ในปัจจุบัน อีกส่วนอาศัยอยู่บริเวณบ้านทุ่งนาน้อย ตำบลแม่ละมั่ง ตะวันออกเฉียงใต้ของอำเภออุ้มผาง ปัจจุบันถูกอพยพไปอยู่ที่อำเภอพบพระ ม้ง แปลว่า "คน"
- ปกาเกอญอ เป็นคนส่วนใหญ่และดั้งเดิมของที่นี่ ตั้งถิ่นฐานตั้งแต่บ้านหม่องคั่วะขึ้นมาทางเหนือ ปกาเกอญอ แปลว่า "คน" คำเรียกชาติพันธุ์ตัวเอง คือ จีอก่อ
- โพล่ว เป็นคนดั้งเดิม ตั้งถิ่นฐานตั้งแต่บ้านหม่องคั่วะลงไปทางใต้ โพล่ว แปลว่า "คน" คำเรียกชาติพันธุ์ตัวเอง คือ อุ

นอกจากนี้ยังมีชาวไทยในพม่าอพยพกลับมาอยู่ที่บ้านเป็งเคล้ง ภาษาคนกลุ่มนี้ใกล้เคียงกับภาษาลาว ปกาเกอญอและโพล่วตั้งถิ่นฐานที่นี่มากกว่า 200 ปี สองชาติพันธุ์นี้ใกล้เคียงกันมาก วิถีชีวิต ความเชื่อ ประเพณี และวัฒนธรรมมีจุดร่วมกันเป็นส่วนใหญ่ การแต่งกาย ภาษา และรายละเอียดการปฏิบัติต่างกันเล็กน้อย ในตำนานของเขายกบอกว่าพวกเขาเป็นพี่น้องกัน รวมถึงตอซู (ตองสู้) หรือปะโอ คำเรียก "กะเหรี่ยง" ชาวปกาเกอญอจะเรียกตัวเองว่า กะเหรี่ยง และเรียกชาวโพล่วว่า กะหร่าง ในทางตรงข้าม ชาวโพล่วจะเรียกตัวเองว่า กะเหรี่ยง และเรียกชาวปกาเกอญอว่า กะหร่าง เดิมปกาเกอญอและโพล่วในแถบนี้นับถือเพอเจะ จนกระทั่งประมาณปี พ.ศ. 2535 มีความขัดแย้งระหว่างชาวโพล่วแม่จันทะกับเจ้าหน้าที่จนถึงขั้นปะทะกันด้วยความรุนแรง หลังจากนั้นจึงมีการตั้งสำนักสงฆ์และนิมนต์พระมาจำพรรษาในหลายหมู่บ้าน

อาชีพ

อาชีพหลัก ทำนา ทำสวน , อาชีพเสริม เลี้ยงสัตว์ หาของป่า

การเดินทางผ่านถนนลอยฟ้าสู่อุ้มผาง

"อุ้มผาง" เป็นเมืองท่องเที่ยวในอ้อมกอดของผืนป่าและหุบเขาสูงแห่งสุดท้ายของประเทศไทยที่ยังเหลืออยู่ ผู้ไปเยือนอุ้มผางโดยทางรถยนต์จะได้สัมผัสกับความงามของ "ถนนลอยฟ้า" ซึ่งเป็นแนวถนนลาดยางที่คดเคี้ยว 1,219 โค้งลัดเลาะไปในป่าใหญ่และสันเขาสูงสลับซับซ้อน

การเดินทางจากกรุงเทพฯ ใช้เส้นทางหลวงหมายเลข 1 ถนนพหลโยธิน ผ่านจังหวัดพระนครศรีอยุธยา อ่างทอง ชัยนาท นครสวรรค์ กำแพงเพชรจนถึงตากระยะทางประมาณ 425 กิโลเมตร ก่อนถึงตัวจังหวัดตาก 7 กิโลเมตร จะมีทางแยกซ้ายเข้าสู่เส้นทางหลวงหมายเลข 105 สายตาก - แม่สอด ถึงอำเภอแม่สอดระยะทาง 86 กิโลเมตร และจากอำเภอแม่สอดมีทางแยกซ้ายให้เข้าสู่เส้นทางหลวงหมายเลข 1090 สายแม่สอด - อุ้มผาง ทางไปอำเภออุ้มผาง ระยะทาง 164 กิโลเมตร บนเทือกเขาถนนธงชัย เป็นเส้นทางที่คดเคี้ยวสลับซับซ้อนมีทั้งหมด 1,219 โค้ง เป็นที่รู้จักกันในนามของ ถนนลอยฟ้า จากอำเภอแม่สอดถึงอำเภออุ้มผางใช้เวลาในการเดินทางประมาณ 4 - 5 ชั่วโมง รวมระยะทาง 689 กิโลเมตร

สถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่

บ้านโบราณ อุ่มผางเป็นชุมชนเล็ก ๆ มีวัฒนธรรมการดำรงชีวิตความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย ลักษณะการสร้างบ้านเรือนส่วนใหญ่เป็นบ้านไม้ชั้นเดียว หลังคามุงด้วยวัสดุท้องถิ่น เช่น ใบตองตึง แป้นเกล็ดไม้ และกระเบื้องดินเผา ตัวบ้านยกสูง ใต้ถุนเปิดโล่ง มีบันไดขึ้นด้านหน้า ชานบ้านมี ม้านั่งขนานกับขอบระเบียง รั้วบ้านทำด้วยปึกไม้ ปัจจุบันยังมีให้เห็นกันอยู่ นอกจากนั้นทางชมรมบ้านโบราณได้มีการให้ความรู้ความเข้าใจแก่เจ้าของบ้าน เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาบ้านโบราณให้เป็น ที่พักทางวัฒนธรรม ที่เรียกว่า “โฮมสเตย์” (Home Stay) เพื่อที่นักท่องเที่ยวจะได้สัมผัสวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวอำเภออุ่มผาง สำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการจะเข้าพักสามารถติดต่อผ่าน ชมรมบ้านโบราณ โทร. 055 - 561287

น้ำตกทีลอซู คำว่า ทีลอซู เป็นภาษากะเหรี่ยง แปลว่า น้ำตกดำ ตั้งอยู่ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าอุ่มผาง ห่างจากที่ทำการเขตฯ 3 กิโลเมตร มีลักษณะเป็นน้ำตกภูเขาหินปูนขนาดใหญ่ ตั้งอยู่บนความสูงจากระดับน้ำทะเล 900 เมตร เกิดจากลำห้วยกล้อท้อ ลำน้ำทั้งสายตกลงสู่หน้าผาสูงชัน มีน้ำไหลแรงตลอดปี ความกว้างของตัวน้ำตกประมาณ 500 เมตร ไหลลดหลั่นเป็นชั้น ๆ มีความสูงประมาณ 300 เมตร ล้อมรอบด้วยป่าดงดิบที่สมบูรณ์ เป็นน้ำตกที่มีความสวยงามมาก ติดอันดับ 1 ใน 6 ของโลก ซึ่งการเดินทางไปชมน้ำตกแต่ละชั้นบางครั้งจะต้องเดินผ่านสายน้ำตกควรใช้ความระมัดระวังมากเป็นพิเศษ

การเดินทางรถยนต์ จากอำเภออุ่มผางใช้เส้นทางสายอุ่มผาง-แม่สวด ถึงหลักกิโลเมตรที่ 161 มีทางแยกซ้ายที่บ้านแม่กลองใหม่ไปด่านเดลอ หรือจุดตรวจ “เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าอุ่มผาง” เป็นระยะทาง 30 กิโลเมตร (สำหรับนักท่องเที่ยวที่ขับรถเข้าน้ำตกทีลอซูต้องติดต่อขอรับใบอนุญาตเข้าที่ทำการเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าอุ่มผาง (สป.7) ได้ที่ชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวและอนุรักษ์อุ่มผางก่อน ทุกครั้งนักท่องเที่ยวต้องยื่น (สป.7) ที่ด่านเดลอ) จากนั้นเดินทางไปตามถนนลูกรังอีก 26 กิโลเมตร ถึงที่ทำการเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าอุ่มผาง ใช้เวลาในการเดินทางโดยรถยนต์ประมาณ 3 ชั่วโมง เส้นทางช่วงนี้เป็นทางดิน ควรใช้รถปิคอัพหรือรถขับเคลื่อน 4 ล้อที่มีสมรรถนะสูงเท่านั้น ในฤดูฝนรถอาจเข้าไม่ได้และจากที่ทำการเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าอุ่มผางต้องเดินเท้าเข้าไปอีกประมาณ 3 กิโลเมตร จึงถึงตัวน้ำตกทีลอซู

น้ำตกทีลอจ่อ หรือ **น้ำตกสายฝน** ห่างจากอำเภออุ่มผาง 3 กิโลเมตร ตามเส้นทางสายอุ่มผาง - บ้านปะละทะ ถึงแยกขวามือมีทางเข้าไปประมาณ 1 กิโลเมตร ก็จะพบน้ำตกชั้นแรก มีความสูงประมาณ 80 เมตร อยู่บนหน้าผาสูงชัน ชั้นที่ 2 ไหลจากหน้าผาสูงชันตกลงสู่แม่น้ำแม่กลอง สายน้ำแตกกระจายเป็นฝอยดูเหมือนสายฝนทำให้บริเวณโดยรอบได้รับความชุ่มชื้นมีพืชประเภทมอส และตะไคร่น้ำขึ้นปกคลุมเขียวชอุ่มตลอดทั้งปี น้ำตกทีลอจ่อนี้สามารถล่องเรือยาวจากตัวอำเภอ อุ่มผางไปตามลำน้ำแม่กลองถึงน้ำตกได้ ใช้เวลาในการเดินทางประมาณ 30 นาที

น้ำตกเขปละ อยู่ในเขตบ้านเขปละ ตำบลแม่ละมุ้ง ห่างจากบ้านปะละทะ 3 กิโลเมตร เป็นน้ำตกภูเขาหินปูนที่ไหลลดหลั่นเป็นชั้น ๆ มีความกว้าง 10 เมตรและยาว 50 เมตร กระแสน้ำที่ไหลตกลงมากระทบโขดหินทำให้อุณหภูมิเย็นสบายเหมือนอาบน้ำที่มีความสวยงาม

น้ำตกทีลอเร มีพื้นที่อยู่ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าอุ่มผางเป็นน้ำตกที่อยู่บนผามีลักษณะเป็นเพิงผาคล้ายถ้ำริมลำน้ำแม่กลอง โดยมีลำน้ำสายใหญ่ไหลผ่านหน้าผาสูงชันตกลงสู่ลำน้ำแม่กลองมี

ความสูง 80 เมตร ท่ามกลางธรรมชาติที่สวยงาม น้ำตกที่ลือเลื่องเหมาะสำหรับนักท่องเที่ยวที่ชอบการเดินทางลักษณะการผจญภัย และศึกษาธรรมชาติ ควรใช้เส้นทางสายอุ้มผาง - บ้านปะละทะ เริ่มต้นจากหมู่บ้านกระเหรี่ยงปะละทะด้วยการล่องเรือยางไปตามลำน้ำแม่กลองใช้เวลาเดินทางประมาณ 2 วัน หมายเหตุ นักท่องเที่ยวต้องเตรียมอุปกรณ์ในการพักค้างแรมระหว่างทาง 1 คืน และต้องเตรียมอาหารไปเอง

ดอยหัวหมด อยู่ในเขตบ้านอุ้มผาง เป็นภูเขาหินปูนที่ทอดเป็นแนวยาวหลายลูกติดต่อกัน มีความยาว 30 กิโลเมตร กว้าง 2 กิโลเมตร บนภูเขานี้จะไม่มีต้นไม้ใหญ่ขึ้นแต่จะมีต้นหญ้าเตี้ย ๆ ขึ้นอยู่ทั่วไป เช่น พรัง ดอกเทียน และดอกไม้ป่าที่ขึ้นปกคลุมจะออกดอกบานสะพรั่งในช่วงฤดูฝนรวมทั้งมีโชดหินเป็นระยะ หากมองจากด้านล่างขึ้นไปจะเห็นเหมือนพรม สีเขียวแซมด้วยโชดหิน ต้นไม้ และดอกไม้เป็นแห่ง ๆ หากขึ้นไปบนยอดเขาจะมองเห็นหมู่บ้านอุ้มผางและทิวเขาสลับซับซ้อนกัน โดยรอบมีทิวทัศน์สวยงาม มีจุดชมวิวเหมาะที่จะดูพระอาทิตย์ขึ้น - ตก และดูทะเลหมอกในยามเช้า (ในช่วงฤดูปลายฝนต้นหนาวจะมีทะเลหมอกที่สวยงาม) การเดินทาง ใช้เส้นทางอุ้มผาง-บ้านปะละทะ ประมาณ 10 กิโลเมตร ถึงดอยหัวหมด มีจุดที่สามารถชมทิวทัศน์ดังกล่าวได้ 2 จุด จุดแรก บริเวณ กิโลเมตรที่ 9 โดยต้องเดินขึ้นภูเขาไปประมาณ 20 นาที จุดที่ 2 บริเวณกิโลเมตรที่ 10 มีทางแยกซ้ายไปลานจอดรถ และเดินเท้าไปอีก 5 นาที ควรไปถึงดอยหัวหมดก่อนพระอาทิตย์ขึ้นราว 05.00 - 06.00 น. อากาศบนดอยค่อนข้างเย็น มีลมพัดตลอดเวลา

ถ้ำตะเคีะปิ อยู่ในเขตบ้านแม่กลองลักษณะถ้ำมีทางเดินกว้างลงไปเป็นชั้น ๆ ข้างในมีทางแยกหลายทางเป็นถ้ำขนาดใหญ่ เพดานถ้ำสูง มีหินงอก หินย้อยสวยงาม และสามารถเดินทะลุถ้ำมาออกที่บ้านแม่กลองใหม่ ความลึกของถ้ำประมาณ 3 กิโลเมตร การเดินทางจากอำเภออุ้มผางใช้เส้นทางสายแม่กลองใหม่ - น้ำตกที่ลือเลื่อง ไปประมาณ 3 กิโลเมตร

บึงลาคะโตหรือบึงน้ำเขียว เป็นบึงขนาดใหญ่สีเขียวเนื่องจากเป็นน้ำหินปูนตั้งอยู่บนยอดเขาสูงเป็นแหล่งอาศัยของสัตว์ป่าและนกน้ำบางชนิดและยังเป็นเขตสงวนต้อง ได้รับอนุญาตตามระเบียบเสียก่อนถึงจะเข้าไปได้

เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวรด้านตะวันออก เป็นป่าอนุรักษ์ที่มีพื้นที่ต่อเนื่องกัน โดยมีพื้นที่รวมกัน 4,017,087 ไร่ หรือ 6,427 ตารางกิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่ 3 จังหวัดได้แก่ อุทัยธานี กาญจนบุรีและตาก ผืนป่าแห่งนี้จึงเปรียบเสมือนเป็นหัวใจของผืนป่าตะวันตก เป็นพื้นที่ต้นน้ำลำธารของแม่น้ำสายหลักของประเทศหลายสาย ได้แก่ แม่กลอง สาละวิน สะแกกรัง ท่าจีนและเจ้าพระยา ด้วยความเหมาะสมของสภาพภูมิประเทศและภูมิอากาศ ทำให้ห้วยขาแข้งเป็นแหล่งรวมของพรรณไม้หลากหลายชนิด แนวเทือกเขาสูงที่ทอดตัวเป็นแนวยาวจากทิศเหนือสู่ทิศใต้และทิศตะวันตกของพื้นที่ เปรียบเสมือนปราการป้องกันมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ที่พัดเอาลมฝนมาจากมหาสมุทรอินเดีย มาয়ั้งพื้นที่ตอนในของป่าห้วยขาแข้งส่งผลให้พื้นที่ตอนกลางและพื้นที่ด้านตะวันออกเป็น “เขตเงาฝน” ซึ่งจะมีฤดูแล้งยาวนานถึง 6 เดือน มีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยต่อปีเพียง 1,600 มิลลิเมตร ปัจจัยแวดล้อมเหล่านี้ทำให้ป่าส่วนใหญ่เป็นป่าผลัดใบประเภทต่าง ๆ ซึ่งสามารถพบเห็นได้ตั้งแต่สังคมพืชที่ได้รับความชุ่มชื้นพอสมควร คือ ป่าผสมผลัดใบไปจนถึงสังคมพืชที่ทนแล้งและทนไฟได้ตัวอย่างป่าเต็งรัง จึงเหมาะสำหรับกิจกรรมการศึกษาธรรมชาติ ประเภทดูนก ชมสัตว์ป่า ดูผีเสื้อ และศึกษาระบบนิเวศน์สิ่งแวดล้อมของสัตว์ป่าหายาก

เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าอัมผาง มีเนื้อที่ 1,619,280 ไร่ เป็นเขตป่าอนุรักษ์เพื่อการสงวนและรักษาทรัพยากรธรรมชาติและเป็นผืนป่าตะวันตกที่เป็นต้นกำเนิดของแหล่งมรดกโลก พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขาสูงสลับซับซ้อน อากาศจะหนาวและเย็นมากในระหว่างเดือนพฤศจิกายน - กุมภาพันธ์ พรรณไม้ส่วนใหญ่เป็นป่าดงดิบ ป่าผลัดใบ สัตว์ป่าที่พบเห็นได้แก่ เสือลายเมฆ สมเสร็จ เลียงผาเหยี่ยว นกกระทง ได้รับการประกาศเป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าอัมผาง เมื่อปีพ.ศ. 2532 จะเห็นว่าเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าอัมผางมีความสำคัญมาก เป็นพื้นที่อนุรักษ์ในประเทศไทยที่มีที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ที่อยู่สูงที่สุดของประเทศ

เส้นทางศึกษาวิถีชีวิตชาวเขา

บ้านกะเหรี่ยงปะละทะ เป็นหมู่บ้านกะเหรี่ยงที่เก่าแก่ ตั้งอยู่ริมลำน้ำแม่กลอง ในเขตอำเภออัมผาง เป็นหมู่บ้านที่ได้รับการพัฒนา มีไฟฟ้าใช้ สถานีอนามัย และโรงเรียน ชาวกะเหรี่ยงที่นี่ยังนิยมการแต่งกายแบบวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนเอง แต่ละบ้านจะมีหูกทอผ้า (เครื่องทอผ้า) ใช้กันเองในหมู่บ้าน สัตว์ที่เลี้ยงไว้ เช่น หมู และไก่ เพื่อสำหรับใช้เป็นอาหาร และเลี้ยงช้างไว้เป็นพาหนะในการเดินทางและขนส่ง ชาวกะเหรี่ยงส่วนใหญ่ทำอาชีพเกษตรกรรม การเดินทางจากอัมผางสามารถใช้เส้นทางอัมผาง-บ้านปะละทะ ประมาณ 27 กิโลเมตร ถึงหมู่บ้านกะเหรี่ยงปะละทะและจากบ้านปะละทะสามารถเดินป่า หรือขี่ช้างไปบ้านกะเหรี่ยงโคทะ และน้ำตกที่ลือชู้ได้ ทั้งยังเป็นจุดล่องเรือไปตามลำน้ำแม่กลองไปน้ำตกที่ลือเร

บ้านกะเหรี่ยง ทิโพจิ เป็นหมู่บ้านที่มีวัฒนธรรม และยังคงดำเนินวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมด้วยการสร้างบ้านที่หลังคามุงด้วยวัสดุธรรมชาติที่ทำได้ในท้องถิ่น เช่น ใบไม้ และเปลือกไม้ หมู่บ้านกะเหรี่ยงอยู่ในป่าลึก ชาวบ้านประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น การทำนา การทอผ้าและการเลี้ยงช้างไว้เป็นพาหนะ การเดินทางต้องเดินเท้า หรือนั่งช้างเข้าไปเท่านั้น

บ้านกะเหรี่ยงถาชีเลตองคุ เป็นหมู่บ้านกะเหรี่ยงที่นับถือถาชี มีประเพณีที่แตกต่างจากกะเหรี่ยงทั่ว ๆ ไป งานประเพณีที่สำคัญคือ การจุดไฟบูชาอาจารย์ถาชีในราวเดือนธันวาคมของทุกปี ถาชีจะพำนักในวัด และมีของสำคัญคือ งาช้างโบราณมีอายุกว่า 400 ปี แกะสลักเป็นรูปพระพุทธรูปปางสมาธิโดยรอบจากโคนถึงปลายงา การเดินทางใช้เส้นทางสายอัมผาง - แม่กลองใหม่ถึงบ้านกะเหรี่ยงเป็งเคล้ง จากจุดนี้ไปเป็นเส้นทางล่องโดยต้องเดินเท้าเข้าไปเป็นระยะทางประมาณ 16 กิโลเมตร ไปจนถึงบ้านกะเหรี่ยงถาชีเลตองคุ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กฤษดา ยะการ (2543) ได้ศึกษาความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของประชาชนตำบลแม่ทราย อำเภอวังทอง จังหวัดแพร่ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของประชาชน 2) เปรียบเทียบความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศระหว่างประชาชนที่มีปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกันกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ หัวหน้าครัวเรือน จำนวน 218 ครัวเรือน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ผลการวิจัยพบว่า 1) ประชาชนตำบลแม่ทรายมีความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการ

ท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับมาก 2) ประชาชนที่มีอาชีพแตกต่างกันมีความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไม่แตกต่างกัน 3) ประชาชนที่คาดว่าจะได้รับผลประโยชน์จากการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแตกต่างกันมีความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแตกต่างกัน 4) ประชาชนที่ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแตกต่างกันมีความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแตกต่างกัน 5) ประชาชนที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแตกต่างกันมีความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไม่แตกต่างกัน

เกรียงไกร จิรจิรัชย์ (2548) ได้ศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่อุทยานแห่งชาติเขาค้อ อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัญหาด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 2) ศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชนในพื้นที่จำนวน 372 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชน เมื่อพิจารณาโดยรวมมีปัญหอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อ ปัญหาการมีส่วนร่วมด้านการประชุมที่เกี่ยวกับการวิเคราะห์ปัญหาด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เป็นปัญหาอันดับสูงสุดซึ่งเป็นปัญหอยู่ในระดับปานกลางอันดับต่ำสุด ได้แก่ ปัญหาการมีส่วนร่วมด้านการติดตามและประเมินผล การปรับปรุงผลที่เกี่ยวกับอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ซึ่งเป็นปัญหอยู่ในระดับน้อย 2) รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ มีอยู่ 6 ขั้นตอน ดังนี้ 2.1 วิเคราะห์ประเด็นปัญหา 2.2 เลือกปัญหา 2.3 กำหนดวิธีการโดยใช้วิธีปรับปรุง 2.4 สร้างรูปแบบการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ 2.5 ประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และประเมินบทวน 2.6 รายงานผล

จรงค์ อินทยนต์ (2545) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวกรณีศึกษาบ้านโป่งร้อน ตำบลใหม่พัฒนา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการมีส่วนร่วมและความต้องการมีส่วนร่วมของประชาชน 2) ศึกษาความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวระหว่างประชาชนที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกัน 3) ศึกษาแนวทางในการที่ประชาชนจะเข้าร่วมจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่โป่งร้อน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชนจำนวน 213 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ผลการวิจัยพบว่า 1) ประชาชนกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 41 – 50 ปี มีระดับการศึกษาต่ำกว่าประถมศึกษาและมีอาชีพรับจ้าง 2) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวในด้านการเสนอความคิดเห็นการวางแผนและการตัดสินใจ การปฏิบัติการ การแบ่งปันผลประโยชน์เกิดจากการดำเนินงานโดยรวมอยู่ในระดับน้อย 3) ความต้องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวในด้านการเสนอความคิดเห็น การวางแผนและการตัดสินใจ การปฏิบัติการ การแบ่งปันผลประโยชน์เกิดจากการดำเนินงาน และการติดตามและประเมินผล โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง 4) เพศ อายุและระดับการศึกษามีผลต่อความต้องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยว แต่อาชีพไม่มีผลต่อความต้องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยว 5) แนวทางที่เหมาะสมในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว คือ การกำหนดมาตรฐานและการจัดการประเมินใน

ระดับบุคคล ชุมชนและสภาพแวดล้อม ทั้งนี้เพื่อความเป็นระบบหรือมาตรฐานในการบริหารจัดการ การแบ่งบทบาทหน้าที่ การจัดสรรผลตอบแทนที่เหมาะสมและโปร่งใส ตรวจสอบได้ และเพื่ออนุรักษ์ สภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวเพื่อให้อยู่อย่างยั่งยืนชั่วลูกชั่วหลาน

ณัฐณิย์ ทวีผล (2546) ได้ศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนป่าเมี่ยง กรณีศึกษา บ้านแม่กำปอง ตำบลห้วยแก้ว กิ่งอำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัย ภายนอกชุมชนและภายในชุมชนที่มีผลต่อการดำเนินการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนป่าเมี่ยง 2) ศึกษาวิธีคิดและวิธีการในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนป่าเมี่ยง รวมทั้งปัญหา และอุปสรรคที่ชุมชนประสบและวิธีการแก้ไขปัญหาดังกล่าว 3) ศึกษากระบวนการเรียนรู้และปรับตัว ของชุมชนป่าเมี่ยงในการดำเนินงานของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนมี การปรับตัวเพื่อแก้ไขปัญหาความไม่ยั่งยืนทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม โดยมีการจัดการ ท่องเที่ยวแบบชุมชนมีส่วนร่วมเพื่อสร้างรายได้เสริม สร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชน ปกป้องรักษา ธรรมชาติและวัฒนธรรม ทั้งยังสามารถเป็นรูปแบบการบริการการท่องเที่ยวและเป็นทางเลือกในการ พัฒนาแก่ชุมชนอื่น ๆ ต่อไป ข้อค้นพบที่สำคัญของงานศึกษานี้จำแนกได้ 2 ประเด็นด้วยกัน ได้แก่ 1) ชุมชนบ้านแม่กำปองมีการผสมผสานแนวคิดและแนวทางที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั้งจาก มุมมองทางวิชาการ องค์กรของรัฐและองค์กรธุรกิจเอกชน กระทั่งกลายเป็นการจัดการการ ท่องเที่ยวที่มีรูปแบบและกิจกรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะพื้นที่ 2) บทบาทของ “เมี่ยง” และ “ป่า เมี่ยง” ในชุมชนบ้านแม่กำปองได้เพิ่มเติมจากเดิมที่เป็นสินค้าสำหรับบริโภคซึ่งสร้างรายได้หลักแก่ทุก คราวเรือน ให้สามารถเป็นสินค้าสำหรับธุรกิจบริการ ซึ่งสร้างรายได้เสริมแก่ชุมชน ทั้งนี้ถือได้ว่าเป็น การสร้าง “มูลค่า” ให้เกิดขึ้นในระบบ “คุณค่า” ของระบบนิเวศเกษตรป่าเมี่ยงและ “มูลค่า” ที่ เกิดขึ้นยังส่งผลให้ชุมชนเกิดความตระหนักในคุณค่าของทุนทางสังคมและวัฒนธรรม ที่มีอยู่ในพื้นที่ ได้มากยิ่งขึ้น

ฐาปกรณ์ ทองคำนุช (2552) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว เชิงนิเวศตลาดน้ำ กรณีศึกษา ชุมชนตลาดน้ำบางพลี อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว 2) ศึกษาความรู้และ การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยว 3) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการจัดการการท่องเที่ยว 4) ศึกษาแนวทางในการจัดการท่องเที่ยว กลุ่มตัวอย่าง คือ นายกเทศมนตรี กำนัน ท่านเจ้าอาวาสวัด และประชาชนและผู้ประกอบกิจการในตลาดน้ำบางพลี จำนวน 116 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ไคสแควร์ ผลจากการวิจัย คือ 1) ข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชนและผู้ประกอบการร้านค้า ส่วนใหญ่ เป็นหญิง เป็นเจ้าของกิจการ เป็นกลุ่มอายุ 41 - 50 ปี มีการศึกษาระดับมัธยมปลายมากที่สุด และมี ระดับรายได้ต่อเดือนตั้งแต่ 20,001 บาทขึ้นไป 2) ประชาชนและผู้ประกอบการ มีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีประโยชน์ทาง เศรษฐกิจแก่ชุมชน การท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ยั่งยืนท้องถิ่นควรจัดให้ประชาชนให้ความสำคัญการเข้ามามี ส่วนร่วม และการท่องเที่ยวต้องมีผลกระทบน้อยที่สุดต่อสภาพแวดล้อมธรรมชาติประชาชนและ ผู้ประกอบการ มีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับน้อยทุกด้านและด้านที่มีส่วนร่วม มากที่สุด คือ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ด้านสังคมรองลงมาคือการมีส่วนร่วมรับ

ผลประโยชน์ด้านสิ่งแวดล้อม และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล 3) ผลทดสอบสมมติฐาน พบว่าการเป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ ในตำบลของประชาชนและผู้ประกอบการในตลาดน้ำบางพลี ไม่มีความสัมพันธ์กับความรู้ความเข้าใจการท่องเที่ยว จึงไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษาและรายได้ มีความสัมพันธ์เพียงบางด้านกับความรู้ความเข้าใจการท่องเที่ยว ส่วนระดับการศึกษาและรายได้ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว แต่ปัจจัยด้านเพศ อายุ และการเป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ ในตำบล มีความสัมพันธ์เพียงบางด้านกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว 4) แนวทางการจัดการท่องเที่ยว ตลาดน้ำบางพลีเป็นตลาดที่มีอัตลักษณ์และคุณค่าควรพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ วัฒนธรรม และธรรมชาติ ส่งผลดีต่อเศรษฐกิจชุมชน อนุรักษ์ธรรมชาติและมรดกทางวัฒนธรรม ปัญหาสำคัญคือประชาชนในท้องถิ่น มีการศึกษาไม่สูงมากขึ้นอีกทั้งการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชนยังไม่ดีเท่าที่ควร แนวทางต้องหามาตรการให้ชุมชนมีส่วนร่วมพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว มีระบบบริหารจัดการท่องเที่ยวและพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวรวมถึงพัฒนาระบบประสานงานระหว่างชุมชนกับภาครัฐอย่างเข้มแข็ง

พยอม จีระวัฒนพงศ์ (2550) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระ อำเภอรัตนภูมิ จังหวัดสงขลา มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชน 2) ศึกษาตัวแปรที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน 3) ศึกษาปัญหาอุปสรรคและความต้องการของประชาชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชนในพื้นที่ จำนวน 112 คน โดยใช้เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการทดสอบค่าไคสแควร์ (Chi - Square) ผลการวิจัยพบว่า 1) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในภาพอยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับคือ ด้านการดำเนินการ ด้านการวางแผนและด้านการประเมินผล และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านของการมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับปานกลาง 2) ความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ วัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์กรชุมชนที่ประชาชนสังกัดและความรู้ความเข้าใจในเรื่องการบริหารจัดการ ส่วนตัวแปรที่ไม่มีความสัมพันธ์ คือ สถานภาพส่วนบุคคล ทศนคติของประชาชนที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

พรทิพย์ วีระสวัสดิ์ (2551) ได้ศึกษาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษา ชุมชนประตูลิ้นและชุมชนป้อมเพชร อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความรู้ความเข้าใจและความพร้อมของการมีส่วนร่วมและการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ 2) ศึกษาปัญหาและแนวทางการบริหารจัดการของชุมชนประตูลิ้น (ประตูลัย หมู่ 1) และชุมชนป้อมเพชร (หอรัตนไชย หมู่ 1) อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัด พระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า ความรู้ความเข้าใจข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ส่วนใหญ่เข้าใจในเรื่องการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในระดับดี ชุมชนเห็นว่ารัฐมีการจัดการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เช่น มีสื่อ โฆษณา ป้ายประชาสัมพันธ์ หน่วยงานที่เข้ามามีบทบาทมากที่สุด คือ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เทศบาลอบจ. ส่วนองค์กรเอกชนไม่สนใจในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในระดับท้องถิ่นกับชุมชน เช่น บริษัทนำเที่ยว ร้านค้าที่เกี่ยวข้องกับ

แหล่งท่องเที่ยวไม่ได้ทำให้ชุมชนมีความรู้และความเข้าใจที่เพิ่มขึ้นในด้านการบริหารจัดการของชุมชนเองได้มีคณะกรรมการชุมชนที่ชัดเจน ซึ่งจะมีคณะกรรมการบริหารงานท้องถิ่น เช่น คณะกรรมการวัด คณะกรรมการกลุ่มกองทุนหมู่บ้าน ปัญหาอุปสรรคสำหรับการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนพบว่า ขาดการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง ทำให้ประชาชนบางส่วนยังไม่ตระหนักถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรสิ่งแวดล้อม ขาดงบประมาณสนับสนุน ภาครัฐควรจะมีการจัดตั้งคณะกรรมการเฉพาะเรื่อง การจัดการเชิงอนุรักษ์ของแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นรูปธรรม

ภคนนท์ เอี่ยมเศรษฐี (2544) ได้ศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรณีศึกษาสวนหินผางาม ตำบลปวนพุก กิ่งอำเภอหนองหิน จังหวัดเลย มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน 2) ศึกษาผลจากการมีส่วนร่วมของประชาชน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชนท้องถิ่นทั้งหมด จำนวน 61 คน เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้าง การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวในนั้น ประชาชนมีส่วนร่วมในการแบ่งเขตพื้นที่ใช้สอยภายในแหล่งท่องเที่ยวมากที่สุด โดยมีส่วนร่วมในลักษณะต่าง ๆ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์จากการแบ่งเขตพื้นที่ใช้สอยภายในแหล่งท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมปฏิบัติ การมีส่วนร่วมประเมินผลและการมีส่วนร่วมคิดและตัดสินใจ จากการใช้วัสดุธรรมชาติมาปรับปรุงเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว 2) ผลจากการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นโดยมีเนื้อหาสามด้าน คือ การกระจายรายได้ในแหล่งท่องเที่ยว โดยกิจการในแหล่งท่องเที่ยวมีผู้ประกอบการเป็นประชาชนในท้องถิ่นทั้งหมด ด้านการสร้างภาพพจน์ใจแก่นักท่องเที่ยว กล่าวคือ ประชาชนมีการกำจัดขยะและดูแลสภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอ และด้านการได้รับผลตอบแทนกลับมาพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวมีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดยไม่ทำลายสภาพแวดล้อมเดิม

รังสี ชมกการ (2553) ได้ศึกษาแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของตำบลปากอ อำเภอเมือง จังหวัดพังงา มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 2) ศึกษาประเด็นปัญหาและอุปสรรค 3) ศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของตำบลปากอ อำเภอเมือง จังหวัดพังงา ผลการวิจัยพบว่า สภาพแวดล้อมทางกายภาพเหมาะแก่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่สามารถทำได้หลายรูปแบบ นโยบายและแผนการจัดการท่องเที่ยวเน้นการส่งเสริมการอนุรักษ์ พื้นฟูศิลปวัฒนธรรมและทรัพยากรการท่องเที่ยวควบคู่กับสิ่งแวดล้อมเพื่อก่อให้เกิดความยั่งยืน การมีส่วนร่วมในการพัฒนาและบริหารจัดการ การประสานงานใช้การพบปะหารือพูดคุยกันมีการจัดประชุมคณะกรรมการทุก ๆ 3 เดือน แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ ปัญหาด้านพื้นที่ธรรมชาติ พื้นที่ป่าสาธารณะของชุมชนถูกบุกรุก แนวทางการจัดการ คือ การรวมตัวของชุมชนเพื่อปกป้องพื้นที่ป่าสาธารณะ ปัญหาด้านรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวไม่ได้ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากนัก ส่วนแนวทางการพัฒนาด้านพื้นที่ธรรมชาติที่เกี่ยวกับกับระบบนิเวศ คือ การรวมตัวอย่างเข้มแข็งของชุมชน ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน แนวทางการพัฒนา คือ การให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวและกระบวนการแนวทางการพัฒนา คือ การสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เอื้อต่อกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับระบบ

นิเวศ ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว แนวทางการพัฒนา คือ การส่งเสริมและเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างถูกวิธีและตลอดกระบวนการ

สมศักดิ์ น้อยนคร (2550) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล ในจังหวัดอุดรธานี มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชนในพื้นที่ จำนวน 380 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ผลการวิจัยพบว่า 1) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการรับรู้ข่าวสาร ด้านการปฏิบัติงานและด้านการรับประโยชน์อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการคิดพัฒนา ด้านการตัดสินใจ และด้านการติดตามประเมินผลอยู่ในระดับปานกลาง 2) ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นกับปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มีอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ที่แตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนเพศและระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในเทศบาลกับการมีส่วนร่วมของเทศบาลไม่แตกต่างกัน

สุบิน รักการ (2553) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จังหวัดกระบี่ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน 2) เปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 3) ศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของประชาชน กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ใน 5 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองกระบี่ เขาพนม อ่าวลึก คลองท่อม เกะลิ้นตา จำนวน 400 คน โดยใช้แบบสอบถามและสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ วิเคราะห์ข้อมูลหาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบหาค่าสมมติฐานโดยใช้ t-test และ F-test ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 20 - 30 ปี นับถือศาสนาพุทธ เป็นโสด การศึกษาระดับปริญญาตรี อาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 5,000 - 10,000 บาท ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในจังหวัดกระบี่ 16 - 25 ปี ส่วนใหญ่ไม่ได้เข้าร่วมเป็นกรรมการหรือสมาชิกกลุ่มในท้องถิ่น การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จังหวัดกระบี่ โดยภาพรวม พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน 2) ผลการเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จังหวัดกระบี่ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า อายุ การศึกษา รายได้และการเข้าร่วม เป็นกรรมการหรือสมาชิกกลุ่ม มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แต่เพศ ศาสนา สถานภาพ อาชีพ ระยะเวลา ไม่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน

อรณพ เนตรทิพย์ (2550) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในตำบลดงพญา อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในตำบลดงพญา อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้นำชุมชน จำนวน 7 หมู่บ้าน รวมจำนวน 215 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านการมีส่วนร่วมในการหาสาเหตุปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ผู้นำชุมชนให้ความสนใจต่อนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีพฤติกรรมสร้างปัญหาในแหล่งท่องเที่ยวมากที่สุด ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนอยู่ในระดับปานกลาง ผู้นำชุมชนได้เข้าร่วมประชุมเพื่อเสนอแนวคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากที่สุด ด้านการมีส่วนร่วมในการกำหนดการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากที่สุด ด้านการติดตามประเมินผลอยู่ในระดับน้อย ผู้นำชุมชนได้มีส่วนร่วมตรวจสอบความก้าวหน้าในการทำงานของคณะกรรมการดำเนินงานจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากที่สุด ด้านการมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาและปรับปรุงแก้ไขอยู่ในระดับปานกลาง ผู้นำชุมชนหรือสมาชิกภายในครัวเรือนได้มีส่วนร่วมในการดูแลรักษาความสะอาดการกำจัดขยะตามบริเวณสถานที่ของการท่องเที่ยวมากที่สุด ซึ่งโดยภาพรวมแล้วอยู่ในระดับปานกลาง

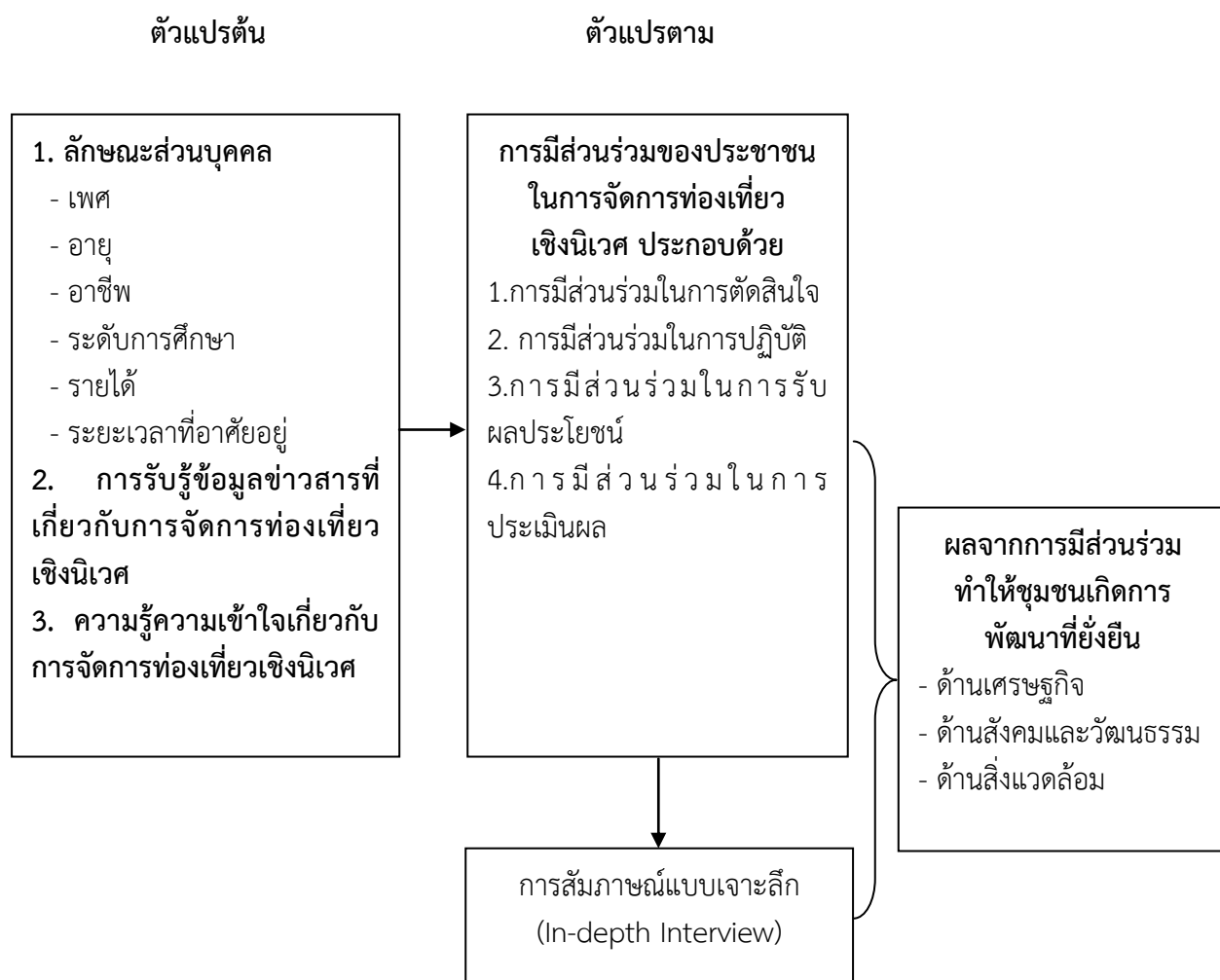
อัจฉริยา ทุมพาศิชย์ (2551) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติภูผายล จังหวัดสกลนคร มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาลักษณะพฤติกรรมการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทย 2) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาอุทยานแห่งชาติให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว 3) ศึกษาแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติภูผายล กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชนในพื้นที่ จำนวน 400 คน เครื่องมือในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test และวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ผลการวิจัยพบว่า 1) ลักษณะพฤติกรรมการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ใช้รถจักรยานยนต์ ร้อยละ 44.53 โดยมีสมาชิกร่วมเดินทางมาด้วยประมาณ 8 - 10 คน ร้อยละ 26.56 ส่วนใหญ่เดินทางมาท่องเที่ยวพร้อมกันสถาบันการศึกษา ร้อยละ 63.28 วัตถุประสงค์ของการเดินทางมาท่องเที่ยวเพื่อศึกษาหาความรู้ ร้อยละ 54.69 2) ส่วนของความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวทั้ง 6 ด้าน คือ ด้านการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว สิ่งแวดล้อม ด้านการให้การศึกษาและสร้างจิตสำนึก ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ด้านการส่งเสริมการตลาดและการนำเที่ยว ด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการบริการ ด้านการส่งเสริมการลงทุน ในภาพรวมทั้ง 6 ด้านอยู่ในระดับเห็นด้วย โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ 3 ด้าน คือ ด้านการส่งเสริมการตลาดและการนำเที่ยว ด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการบริการ ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน

อารีรัตน์ รื่นทอง (2550) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บริเวณตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง ตำบลบางน้ำผึ้ง อำเภอยะประแดง จังหวัดสมุทรปราการ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชน 2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจกับการมีส่วนร่วม 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจกับการมีส่วนร่วม 4) ศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บริเวณตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง ตำบลบางน้ำผึ้ง อำเภอยะประแดง จังหวัดสมุทรปราการ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชนคนในพื้นที่ จำนวน 287 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศหญิง ได้รับความรู้ข่าวสารจากสื่อโทรทัศน์ วิทยุ อินเทอร์เน็ต กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีแรงจูงใจในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ในภาพรวมอยู่ในระดับมากเช่นกัน การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในภาพรวมอยู่ในระดับน้อยที่สุด ปัญหาเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านการจัดระเบียบตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง ได้แก่ ยานพาหนะในพื้นที่ไม่เพียงพอ ประชาชนไม่ค่อยให้ความร่วมมือในการจัดการตลาดน้ำ ยังขาดการประชาสัมพันธ์ ขาดบุคลากรด้านอนุรักษ์ ผลทดสอบสมมติฐาน พบว่า ระดับความรู้ความเข้าใจมีความสัมพันธ์ระดับการมีส่วนร่วมและระดับแรงจูงใจในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของชุมชน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก โดยอาศัยแนวคิดและทฤษฎีของ (อินทรา มณีคุณ, 2540) มาประยุกต์ใช้จึงได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก” มีวิธีดำเนินการวิจัยโดยใช้วิธีเชิงผสมผสานทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ดังนี้

ประชากรและการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนคนในพื้นที่อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก จำนวน 400 คน และผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญได้แก่ เจ้าพนักงานป่าไม้เขตพันธุ์รักษาสัตว์ป่าอุ้มผาง เจ้าพนักงานเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวรด้านตะวันออก พนักงานองค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ประกอบการ ครูโรงเรียน จำนวน 20 คน

กลุ่มตัวอย่างมี 2 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณได้แก่ ประชาชนในพื้นที่อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Sampling) ของทาร์ยามาเน่ (Taro Yamane) (1967, p. 886 - 887) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ความคลาดเคลื่อนไม่เกินร้อยละ 5 ตามตารางที่ 3.1 (ที่ว่าอำเภออุ้มผาง, 2554)

2. ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญในการวิจัยเชิงคุณภาพที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก จำนวน 20 คน โดยวิธีการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง ได้แก่ เจ้าพนักงานป่าไม้เขตพันธุ์รักษาสัตว์ป่าอุ้มผาง จำนวน 4 คน เจ้าพนักงานเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวรด้านตะวันออก จำนวน 4 คน พนักงานองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 3 คน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 3 คน ผู้ประกอบการ จำนวน 4 คน ครูโรงเรียน จำนวน 2 คน

ตารางที่ 3.1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ตำบล	จำนวนประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
1. อุ้มผาง	2,648	36
2. หนองหลวง	2,135	30
3. โมโกร	6,170	86
4. แม่จัน	12,068	168
5. แม่ละมุ้ง	1,669	23
6. แม่กลอง	2,380	33
7. เทศบาลตำบลอุ้มผาง	1,733	24
รวม	28,803	400

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรต้น ได้แก่ 1) ลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา รายได้ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ 2) การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 3) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
2. ตัวแปรตาม ได้แก่ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 4 ขั้นตอน ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมในการประเมินผลและผลที่ได้จากการมีส่วนร่วมของประชาชนทำให้ชุมชนเกิดการพัฒนายั่งยืนในด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้านสิ่งแวดล้อม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลมีรายละเอียด ดังนี้

การวิจัยเชิงปริมาณ

1. การศึกษาเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน เพื่อหาแนวทางในการกำหนดข้อคำถามในการสร้างแบบสอบถาม
2. การสร้างแบบสอบถาม ตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยศึกษาประเด็นคำถามจากวัตถุประสงค์ของการศึกษา แนวคิด ทฤษฎี ตลอดจนวรรณกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เนื้อหาคำถามสามารถปรับได้ตามลักษณะของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยอาศัยวิธีการตั้งคำถามที่มีความเข้าใจง่าย
3. การดำเนินการแจกแบบสอบถามกับประชาชนแต่ละตำบลในพื้นที่อำเภออุ้มผาง แล้วผู้วิจัยนำมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม โดยคัดเลือกเฉพาะแบบสอบถามชุดที่สมบูรณ์จำนวน 400 ชุด
4. ข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาได้ทั้งหมดจากแบบสอบถาม โดยนำมาวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation)

การวิจัยเชิงคุณภาพ

1. การศึกษาเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการเกี่ยวกับโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ เพื่อหาแนวทางในการกำหนดข้อคำถามในการสร้างแบบสัมภาษณ์
2. การสร้างแบบสัมภาษณ์ ตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยศึกษาประเด็นคำถามจากวัตถุประสงค์ของการศึกษา แนวคิด ทฤษฎี ตลอดจนวรรณกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เนื้อหาคำถามสามารถปรับได้ตามลักษณะของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ โดยอาศัยวิธีการตั้งคำถามที่มีความเข้าใจง่าย
3. การทำหนังสือถึงผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญแล้วดำเนินการสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลทั้ง 20 คน ได้แก่ เจ้าพนักงานป่าไม้ ปลัดอำเภอ พัฒนาการชุมชน นายกเทศมนตรี ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ประกอบการ นักวิชาการสถาบันการศึกษาและตัวแทนคณะกรรมการชุมชน

4. ข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาได้จากการสัมภาษณ์มาสรุปผล โดยการสังเคราะห์เนื้อหาด้วยการจัดลำดับการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล เพื่อนำเสนอผลจากการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทำให้ชุมชนเกิดการพัฒนายั่งยืนในด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรมและด้านสิ่งแวดล้อม

เครื่องมือในการวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามกับประชาชนคนในพื้นที่อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก

ส่วนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 400 คน ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ระยะเวลาที่ทํานาอาศัยอยู่ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ส่วนที่ 2 การทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นลักษณะคำถามแบบปลายปิด โดยให้เลือกตอบว่า ใช่ ไม่ใช่ สำหรับคำถามในเชิงลบ ได้แก่ ข้อ 3 5 7 9 11 12 มีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

การปฏิบัติ	ข้อความที่เป็น (บวก)	ข้อความที่เป็น (ลบ)
	(คะแนน)	(คะแนน)
ใช่	1	0
ไม่ใช่	0	1

แล้ววิเคราะห์โดยใช้เกณฑ์การแบ่งช่วงขั้นเท่ากัน แบ่งความรู้ออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับสูง ระดับปานกลาง และระดับต่ำ

ส่วนที่ 3 การมีส่วนร่วมของประชาชน โดยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมในการประเมินผลตามวิธีของไลเคิร์ต (Likert's Scale) ลักษณะแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเป็นคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ระดับคะแนน	ระดับการปฏิบัติ
5	หมายถึง มีส่วนร่วมมากที่สุด
4	หมายถึง มีส่วนร่วมมาก
3	หมายถึง มีส่วนร่วมปานกลาง
2	หมายถึง มีส่วนร่วมน้อย
1	หมายถึง มีส่วนร่วมน้อยที่สุด

ส่วนที่ 4 คำถามปลายเปิด (Open - End) เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับผลที่จะเกิดขึ้นจากการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศซึ่งจะทำให้ชุมชนเกิดการพัฒนายั่งยืนในด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรมและด้านสิ่งแวดล้อม

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์ (In-depth Interview) กับเจ้าพนักงานป่าไม้เขตพันธุ์รักษาสัตว์ป่าอุ้มผาง จำนวน 4 คน เจ้าพนักงานเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวรด้านตะวันออก จำนวน 4 คน พนักงานองค์การบริหารส่วนตำบล 3 คน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 3 คน ผู้ประกอบการ จำนวน 4 คน ครูโรงเรียน จำนวน 2 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 20 คน

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 ผลจากการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทำให้ชุมชนเกิดการพัฒนายั่งยืนในด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม และด้านสิ่งแวดล้อม

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. ความเที่ยงตรง (Validity) การหาความเที่ยงตรงของแบบสอบถามฉบับนี้ ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นโดยศึกษาจากงานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้องและได้นำแบบสอบถามเสนอต่อที่ปรึกษาเป็นผู้ทำการตรวจสอบภาษา โครงสร้างและผู้ทรงคุณวุฒิที่แนะนำทางด้านการประเมินผลเพื่อสามารถที่จะวัดแบบสอบถามได้ตรงกับจุดประสงค์ที่ต้องการวัด แล้วนำเนื้อหาภาษาที่ใช้มาปรับปรุงให้เหมาะสมและมีความถูกต้องก่อนนำไปใช้

2. ความเชื่อมั่น (Reliability) การหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยนำแบบสอบถามทำการทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด ก่อนเก็บข้อมูลจริง แล้วนำกลับมาหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach, 1960) ได้รับค่าความเชื่อมั่น 0.95

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลจากแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์นำมาวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. ข้อมูลเชิงปริมาณ

1.1 ร้อยละ (Percentage) ใช้อธิบาย เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ระยะเวลาที่ท่านอาศัยอยู่ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ส่วนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ วิเคราะห์โดยใช้เกณฑ์การแบ่งความรู้ช่วงชั้นเท่ากันออกเป็น 3 ระดับ คือ

ช่วงคะแนนเฉลี่ย	9 - 12	ระดับการนำมาใช้	สูง
ช่วงคะแนนเฉลี่ย	5 - 8	ระดับการนำมาใช้	ปานกลาง
ช่วงคะแนนเฉลี่ย	0 - 4	ระดับการนำมาใช้	ต่ำ

1.2 ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ใช้อธิบายการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล โดยกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายของแบบสอบถาม (บุญชม ศรีสะอาด , 2545 , หน้า 99 – 100) อาศัยเกณฑ์คะแนน ดังนี้

ช่วงคะแนนเฉลี่ย	4.51 - 5.00	ระดับการนำมาใช้	การมีส่วนร่วมมากที่สุด
ช่วงคะแนนเฉลี่ย	3.51 - 4.50	ระดับการนำมาใช้	การมีส่วนร่วมมาก
ช่วงคะแนนเฉลี่ย	2.51 - 3.50	ระดับการนำมาใช้	การมีส่วนร่วมปานกลาง
ช่วงคะแนนเฉลี่ย	1.51 - 2.50	ระดับการนำมาใช้	การมีส่วนร่วมน้อย
ช่วงคะแนนเฉลี่ย	1.00 - 1.50	ระดับการนำมาใช้	การมีส่วนร่วมน้อยที่สุด

1.3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation) ใช้อธิบายลักษณะส่วนบุคคลกับการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อทดสอบสมมติฐานที่ 1

2. ข้อมูลเชิงคุณภาพ จากการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ แล้วนำมาสรุปประเด็น โดยการสังเคราะห์เนื้อหาด้วยการจัดลำดับการมีส่วนร่วมของประชาชนออกเป็น 4 ด้าน เพื่อนำเสนอผลจากการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทำให้ชุมชนเกิดการพัฒนายั่งยืนในด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม และด้านสิ่งแวดล้อม

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การศึกษาหัวข้อเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก” ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นประชาชนในพื้นที่อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก จำนวน 400 คนและผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญในการวิจัยเชิงคุณภาพ จำนวน 20 คน แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งแบ่งผลการวิเคราะห์ออกเป็น 6 ตอน ดังนี้

- ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม
- ตอนที่ 2 การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- ตอนที่ 3 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- ตอนที่ 4 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- ตอนที่ 5 การทดสอบสมมติฐาน
- ตอนที่ 6 ผลจากการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 4.1 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	183	45.75
หญิง	217	54.25
อายุ		
ไม่เกิน 20 ปี	81	20.25
อายุ 20 – 30 ปี	148	37.00
อายุ 31 – 40 ปี	89	22.25
อายุ 41 – 50 ปี	65	16.25
อายุ 51 ปีขึ้นไป	17	4.25
อาชีพ		
นักเรียน / นักศึกษา	149	37.25
รับราชการ / พนักงานรัฐวิสาหกิจ	49	12.25
พนักงานบริษัท	37	9.25
แม่บ้าน / พ่อบ้าน	34	8.50
รับจ้างทั่วไป	29	7.25

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
ค้าขาย / ธุรกิจส่วนตัว	40	10.00
เกษตรกรกรรม	62	15.50
ระดับการศึกษา		
ไม่ได้เรียนหนังสือ	19	4.75
ระดับประถมศึกษา	51	12.75
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	67	16.75
ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย / ปวช.	102	25.50
ระดับอนุปริญญา / ปวส. / ปวท.	83	20.75
ระดับปริญญาตรี	62	15.50
ระดับปริญญาโท	16	4.00
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน		
น้อยกว่า 5,000 บาท	146	36.50
5,000 – 10,000 บาท	129	32.25
10,001 – 15,000 บาท	49	12.25
15,001 – 20,000 บาท	37	9.25
20,001 – 25,000 บาท	19	4.75
มากกว่า 25,000 บาท ขึ้นไป	20	5.00
ระยะเวลาที่ทำงานอาศัยอยู่ในพื้นที่		
น้อยกว่า 5 ปี	35	8.75
5 - 15 ปี	78	19.50
16 - 25 ปี	171	42.75
26 - 35 ปี	68	17.00
35 ปีขึ้นไป	48	12.00
รวม	400	100.00

จากตารางที่ 4.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 217 คน คิดเป็นร้อยละ 54.25 เพศชาย จำนวน 183 คน คิดเป็นร้อยละ 45.75 อายุส่วนใหญ่จะมีอายุ 20 – 30 ปี จำนวน 148 คน คิดเป็นร้อยละ 37.00 อายุ 31- 40 ปี จำนวน 89 คน คิดเป็นร้อยละ 22.25 อายุไม่เกิน 20 ปี จำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 20.25 อายุ 41 – 50 ปี จำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 16.25 อายุ 51 ปีขึ้นไป จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 4.25 อาชีพส่วนใหญ่เป็นนักเรียน/นักศึกษา จำนวน 149 คน คิดเป็นร้อยละ 37.25 เกษตรกรรม จำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 15.50 รับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ จำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 12.25 ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 10.00 พนักงานบริษัท จำนวน 37 คน คิดเป็น

ร้อยละ 9.25 แม่บ้าน/พ่อบ้าน จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 8.50 และรับจ้างทั่วไป จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 7.25 ระดับการศึกษาส่วนใหญ่มีระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. จำนวน 102 คน คิดเป็นร้อยละ 25.50 ระดับอนุปริญญา/ปวส./ปวท. จำนวน 83 คน คิดเป็นร้อยละ 20.75 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 16.75 ระดับปริญญาตรี จำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 15.50 ระดับประถมศึกษา จำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 12.75 ไม่ได้เรียนหนังสือ จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 4.75 และระดับปริญญาโท จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 4.00 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนส่วนใหญ่มีรายได้น้อยกว่า 5,000 บาท จำนวน 146 คน คิดเป็นร้อยละ 36.50 รายได้ 5,000 – 10,000 บาท จำนวน 129 คน คิดเป็นร้อยละ 32.25 รายได้ 10,001 – 15,000 บาท จำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 12.25 รายได้ 15,001 – 20,000 บาท จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 9.25 รายได้มากกว่า 25,000 บาท ขึ้นไป จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 5.00 และรายได้ 20,001 – 25,000 บาท จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 4.75 ระยะเวลาที่อยู่ในพื้นที่ส่วนใหญ่ระยะเวลา 16 - 25 ปี จำนวน 171 คน คิดเป็นร้อยละ 42.75 ระยะเวลา 5 – 15 ปี จำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 19.50 ระยะเวลา 26 - 35 ปี จำนวน 68 คน คิดเป็นร้อยละ 17.00 ระยะเวลา 35 ปี จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 12.00 และระยะเวลาน้อยกว่า 5 ปี จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 8.75

ตอนที่ 2 การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตารางที่ 4.2 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ		
เคย	372	93.00
ไม่เคย	28	7.00
แหล่งข้อมูลข่าวสารที่ได้รับ		
วิทยุ	129	12.54
โทรทัศน์	196	19.07
หนังสือพิมพ์ / วารสาร	78	7.59
สื่อบุคคล(ญาติพี่น้อง เพื่อนบ้าน ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ของรัฐ)	244	23.74
ป้ายประกาศของอำเภออุ้มผาง	158	15.37
หอกระจายข่าวของหมู่บ้าน	223	21.69
การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม		
งานประเพณีสำคัญของหมู่บ้าน	218	23.44
การประชุมหมู่บ้านของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน	245	26.34

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

ผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
กิจกรรมที่ชาวบ้านร่วมกันจัดขึ้น	233	24.84
กิจกรรมที่หน่วยงานราชการจัดขึ้น	236	25.38
ความคิดเห็นของประชาชนต่อระดับการรับรู้ข่าวสาร	79	19.75
มาก	268	67.00
ปานกลาง	53	13.25
น้อย		
รวม	400	100

จากตารางที่ 4.2 การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ พบว่า เคยได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำนวน 372 คน คิดเป็นร้อยละ 93.00 ไม่เคยได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 7.00 แหล่งข้อมูลข่าวสารที่ได้รับส่วนใหญ่เป็นสื่อบุคคล (ญาติพี่น้อง, เพื่อนบ้าน, ผู้นำชุมชน, เจ้าหน้าที่ของรัฐ) จำนวน 244 คน คิดเป็นร้อยละ 23.44 หอกระจายข่าวของหมู่บ้าน จำนวน 223 คน คิดเป็นร้อยละ 21.69 โทรทัศน์ จำนวน 196 คน คิดเป็นร้อยละ 19.07 ป้ายประกาศของอำเภออุ้มผาง จำนวน 158 คน คิดเป็นร้อยละ 15.37 วิทยุ จำนวน 129 คน คิดเป็นร้อยละ 12.54 หนังสือพิมพ์/วารสาร จำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 7.59 การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมส่วนใหญ่เป็นการประชุมหมู่บ้านของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 245 คน คิดเป็นร้อยละ 26.34 กิจกรรมที่หน่วยงานราชการจัดขึ้น จำนวน 236 คน คิดเป็นร้อยละ 25.38 กิจกรรมที่ชาวบ้านร่วมกันจัดขึ้น จำนวน 233 คน คิดเป็นร้อยละ 24.84 งานประเพณีสำคัญของหมู่บ้าน จำนวน 218 คน คิดเป็นร้อยละ 23.44 ความคิดเห็นของประชาชนต่อระดับการรับรู้ข่าวสารอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 268 คน คิดเป็นร้อยละ 67.00 ระดับมาก จำนวน 79 คน คิดเป็นร้อยละ 19.75 ระดับน้อย จำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 13.25

ตอนที่ 3 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตารางที่ 4.3 ภาพรวมระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ระดับความรู้ความเข้าใจ	จำนวน	ร้อยละ
สูง (9 – 12 คะแนน)	216	54.00
ปานกลาง (5 – 8 คะแนน)	172	43.00
ต่ำ (0 – 4 คะแนน)	12	3.00
รวม	400	100

จากตารางที่ 4.3 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ พบว่า ภาพรวมระดับความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับสูง จำนวน 216 คน คิดเป็นร้อยละ 54.00 รองลงมา มีความรู้ความเข้าใจอยู่ระดับปานกลาง จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 43.00 ความรู้ความเข้าใจอยู่ระดับต่ำ จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 3.00 รายละเอียดตามตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความรู้ความเข้าใจของการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ความรู้ความเข้าใจด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ		จำนวน	ร้อยละ	อันดับ
1. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ การท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โดยมีการให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้องและให้ชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการเพื่อก่อให้เกิดผลประโยชน์แก่ชุมชนท้องถิ่นและสร้างจิตสำนึกให้ทุกฝ่ายร่วมกันรับผิดชอบต่อระบบนิเวศอย่างยั่งยืน	ตอบถูก ตอบผิด	373 27	93.25 6.75	1
2. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเอื้อประโยชน์ในด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้านสิ่งแวดล้อมแก่ชุมชนในพื้นที่เป็นสำคัญ	ตอบถูก ตอบผิด	282 118	70.50 29.50	6
3. การให้ประชาชนตระหนักและมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐฝ่ายเดียว	ตอบถูก ตอบผิด	249 151	62.25 37.75	10
4. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืนจำเป็นต้องให้ประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติด้วย	ตอบถูก ตอบผิด	328 72	82.00 18.00	3
5. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจำเป็นต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกครบครัน เช่น มีห้องพักติดแอร์ เครื่องทำน้ำอุ่น ฯลฯ	ตอบถูก ตอบผิด	251 149	62.75 37.25	9
6. การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไม่ควรขัดต่อความเป็นอยู่และประเพณีของชาวบ้าน	ตอบถูก ตอบผิด	372 28	93.00 7.00	2
7. การสร้างรายได้ของประชาชนนั้นควรนำของป่าที่หายากและจับสัตว์ป่าในพื้นที่มาจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว	ตอบถูก ตอบผิด	201 199	50.25 49.75	12

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

ความรู้ความเข้าใจด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ		จำนวน	ร้อยละ	อันดับ
8. การสร้างค่านิยมด้านการท่องเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศและเชิงอนุรักษ์	ตอบถูก ตอบผิด	303 97	75.75 24.25	5
9. การให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวเป็นหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐที่รับผิดชอบในแหล่งท่องเที่ยวเท่านั้น	ตอบถูก ตอบผิด	274 126	68.50 31.50	7
10. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด	ตอบถูก ตอบผิด	327 73	81.75 18.25	4
11. การมีกฎระเบียบ ข้อบังคับตามสถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้นนักท่องเที่ยวไม่จำเป็นต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดเพราะทำให้การท่องเที่ยวไม่สนุกสนาน	ตอบถูก ตอบผิด	237 163	59.25 40.75	11
12. เจ้าหน้าที่ภาครัฐมีหน้าที่ดูแลรักษาความสะอาดในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเพียงฝ่ายเดียวเท่านั้น	ตอบถูก ตอบผิด	257 143	64.25 35.75	8
รวม		400	100	100

หมายเหตุ : ข้อ 3 5 7 9 11 12 เป็นคำถามในเชิงลบ

จากตารางที่ 4.4 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก ของกลุ่มตัวอย่าง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ความรู้ความเข้าใจลำดับที่ 1 คือ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ การท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โดยมีการให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้องและให้ชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการเพื่อก่อให้เกิดผลประโยชน์แก่ชุมชนท้องถิ่นและสร้างจิตสำนึกให้ทุกฝ่ายร่วมกันรับผิดชอบต่อระบบนิเวศอย่างยั่งยืน จำนวนผู้ตอบถูก 373 คน คิดเป็นร้อยละ 93.25 ลำดับที่ 2 การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไม่ควรขัดต่อความเป็นอยู่และประเพณีของชาวบ้าน จำนวนผู้ตอบถูก 372 คน คิดเป็นร้อยละ 93.00 ลำดับที่ 3 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืนจำเป็นต้องให้ประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติด้วย จำนวนผู้ตอบถูก 328 คน คิดเป็นร้อยละ 82.00 ลำดับที่ 4 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด จำนวนผู้ตอบถูก 327 คน คิดเป็นร้อยละ 81.75 ลำดับที่ 5 การสร้างค่านิยมด้านการท่องเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศและเชิงอนุรักษ์ จำนวนผู้ตอบถูก 303 คน คิดเป็นร้อยละ 75.75 ลำดับที่ 6 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเอื้อประโยชน์ในด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้านสิ่งแวดล้อมแก่ชุมชนในพื้นที่เป็นสำคัญ จำนวนผู้ตอบถูก 282 คน คิดเป็นร้อยละ 70.50 ลำดับที่ 7 การให้ความรู้แก่

นักท่องเที่ยวเป็นหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐที่รับผิดชอบในแหล่งท่องเที่ยวเท่านั้น จำนวนผู้ตอบถูก 274 คน คิดเป็นร้อยละ 68.50 ลำดับที่ 8 เจ้าหน้าที่ภาครัฐมีหน้าที่ดูแลรักษาความสะอาดในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเพียงฝ่ายเดียวเท่านั้น จำนวนผู้ตอบถูก 257 คน คิดเป็นร้อยละ 64.25 ลำดับที่ 9 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจำเป็นต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกครบครัน เช่น มีห้องพักรีสอร์ท เครื่องทำน้ำอุ่น ฯลฯ จำนวนผู้ตอบถูก 251 คน คิดเป็นร้อยละ 62.75 ลำดับที่ 10 การให้ประชาชนตระหนักและมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐฝ่ายเดียว จำนวนผู้ตอบถูก 249 คน คิดเป็นร้อยละ 62.25 ลำดับที่ 11 การมีกฎระเบียบ ข้อบังคับตามสถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้นนักท่องเที่ยวไม่จำเป็นต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดเพราะทำให้การท่องเที่ยวไม่สนุกสนาน จำนวนผู้ตอบถูก 237 คน คิดเป็นร้อยละ 59.25 ลำดับที่ 12 การสร้างรายได้ของประชาชนนั้นควรนำของป่าที่หายากและจับสัตว์ป่าในพื้นที่มาจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว จำนวนผู้ตอบถูก 201 คน คิดเป็นร้อยละ 50.25

ตอนที่ 4 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก

ตารางที่ 4.5 ภาพรวมค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก

การบริหารจัดการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	3.20	0.98	ปานกลาง	3
2 การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ	3.28	0.96	ปานกลาง	2
3 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	3.16	0.90	ปานกลาง	4
4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล	3.47	0.79	ปานกลาง	1
ภาพรวม	3.28	0.78	ปานกลาง	

จากตารางที่ 4.5 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.28$, S.D. = 0.78) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับปานกลาง เรียงตามลำดับดังนี้ ลำดับที่ 1 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล ($\bar{X} = 3.47$, S.D. = 0.79) ลำดับที่ 2 การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ ($\bar{X} = 3.28$, S.D. = 0.96) ลำดับที่ 3 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ($\bar{X} = 3.20$, S.D. = 0.98) ลำดับที่ 4 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ($\bar{X} = 3.16$, S.D. = 0.90)

ตารางที่ 4.6 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการ
ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1 มีส่วนร่วมในการประชุมปรึกษาหารือและตัดสินใจเพื่อกำหนดทิศทางและนโยบายด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	3.42	1.19	ปานกลาง	1
2 มีส่วนร่วมในการวางแผนออกกฎระเบียบเพื่อความ เป็นระเบียบเรียบร้อย	3.40	1.15	ปานกลาง	2
3 มีส่วนร่วมในการตัดสินใจริเริ่มโครงการและกิจกรรม เพื่อขยายศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	3.16	1.11	ปานกลาง	5
4 มีส่วนร่วมในการตัดสินใจกำหนดพื้นที่ประกอบ ธุรกิจของผู้ประกอบการในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	3.11	1.10	ปานกลาง	7
5 มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับพัฒนาบุคลากร เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว เช่น อบรมมัคคุเทศก์	3.26	1.23	ปานกลาง	3
6 มีส่วนร่วมในการตัดสินใจกำหนดแนวทางการพัฒนา อาชีพของประชาชน	3.15	1.12	ปานกลาง	6
7 มีส่วนร่วมตัดสินใจในการแก้ไขปัญหาเมื่อมีปัญหา เกิดขึ้นและเลือกแนวทางในการพัฒนาท้องถิ่นได้	3.07	1.16	ปานกลาง	9
8 มีส่วนร่วมตัดสินใจในการกำหนดนโยบายและ วิธีการบริหารเพื่อการจัดเก็บขยะมูลฝอย	3.10	1.16	ปานกลาง	8
9 มีส่วนร่วมตัดสินใจในการกำหนดแนวทางแก้ไข ปัญหาในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ดิน น้ำ ป่า ไม้	3.16	1.20	ปานกลาง	5
10 มีส่วนร่วมตัดสินใจในการแก้ไขปัญหาการบุกรุก พื้นที่ป่าไม้	3.19	1.24	ปานกลาง	4
ภาพรวม	3.20	0.98	ปานกลาง	

จากตารางที่ 4.6 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.20$, S.D. = 0.98) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง เรียงตามลำดับดังนี้ ลำดับที่ 1 มีส่วนร่วมในการประชุมปรึกษาหารือและตัดสินใจเพื่อกำหนดทิศทางและนโยบายด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ($\bar{X} = 3.42$, S.D. = 1.19) ลำดับที่ 2 มีส่วนร่วมในการวางแผนออกกฎระเบียบเพื่อความ เป็นระเบียบเรียบร้อย ($\bar{X} = 3.40$, S.D. = 1.15) ลำดับที่ 3 มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับพัฒนาบุคลากรเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว เช่น อบรมมัคคุเทศก์ ($\bar{X} = 3.26$, S.D. = 1.23)

ลำดับที่ 4 มีส่วนร่วมตัดสินใจในการแก้ไขปัญหาการบุกรุกพื้นที่ป่าไม้ ($\bar{X} = 3.19$, S.D. = 1.24) ลำดับที่ 5 มีส่วนร่วมในการตัดสินใจริเริ่มโครงการและกิจกรรมเพื่อขยายศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ($\bar{X} = 3.16$, S.D. = 1.11) และมีส่วนร่วมตัดสินใจในการกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหาในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ดิน น้ำ ป่าไม้ ($\bar{X} = 3.16$, S.D. = 1.20) ลำดับที่ 6 มีส่วนร่วมในการตัดสินใจกำหนดแนวทางการพัฒนาอาชีพของประชาชน ($\bar{X} = 3.15$, S.D. = 1.12) ลำดับที่ 7 มีส่วนร่วมในการตัดสินใจกำหนดพื้นที่ประกอบธุรกิจของผู้ประกอบการในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ($\bar{X} = 3.11$, S.D. = 1.10) ลำดับที่ 8 มีส่วนร่วมตัดสินใจในการกำหนดนโยบายและวิธีการบริหารเพื่อการจัดเก็บขยะมูลฝอย ($\bar{X} = 3.10$, S.D. = 1.16) ลำดับที่ 9 มีส่วนร่วมตัดสินใจในการแก้ไขปัญหาเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นและเลือกแนวทางในการพัฒนาท้องถิ่นได้ ($\bar{X} = 3.07$, S.D. = 1.16)

ตารางที่ 4.7 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ

การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1 มีส่วนร่วมสนับสนุนทรัพยากรเช่น ที่ดิน วัสดุ เงิน สิ่งของ แรงงานและอื่น ๆ เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	3.30	1.14	ปานกลาง	3
2 มีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านการตลาดและประชาสัมพันธ์ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	3.30	1.04	ปานกลาง	3
3 มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมสืบสานวัฒนธรรม ประเพณีในท้องถิ่น เช่น วันขึ้นปีใหม่ วันสงกรานต์ วันเข้าพรรษา เป็นต้น	3.37	1.14	ปานกลาง	2
4 มีส่วนร่วมในการเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่นเพื่อนำนักท่องเที่ยวเข้าชมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	3.26	1.15	ปานกลาง	4
5 มีส่วนร่วมพัฒนาเส้นทางศึกษาทางธรรมชาติ เช่น การจัดทำป้ายบอกทางในการเดินทางท่องเที่ยว	3.20	1.15	ปานกลาง	6
6 มีส่วนร่วมในการดำเนินงานพัฒนาท้องถิ่นด้านแรงงาน เช่น การปรับปรุงถนน การสร้างสะพาน การพัฒนาแหล่งน้ำ	3.13	1.17	ปานกลาง	7
7 มีส่วนร่วมรักษาความปลอดภัยและป้องกันทรัพย์สิน เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับนักท่องเที่ยว	3.26	1.20	ปานกลาง	4
8 มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมในชุมชน	3.38	1.21	ปานกลาง	1
9 มีส่วนร่วมในการรักษาความสะอาดและความสวยงามในชุมชน	3.37	1.25	ปานกลาง	2
10 มีส่วนร่วมในกิจกรรมการปลูกป่าและลาดตระเวน การบุกรุกทำลายป่าและป้องกันไฟป่าไม่ให้เกิดขึ้น	3.24	1.26	ปานกลาง	5
ภาพรวม	3.28	0.96	ปานกลาง	

จากตารางที่ 4.7 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.28$, S.D. = 0.96) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง เรียงตามลำดับดังนี้ ลำดับที่ 1 มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมในชุมชน ($\bar{X} = 3.38$, S.D. = 1.21) ลำดับที่ 2 มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมสืบสานวัฒนธรรมประเพณีในท้องถิ่น เช่น วันขึ้นปีใหม่ วันสงกรานต์ วันเข้าพรรษา เป็นต้น ($\bar{X} = 3.37$, S.D. = 1.14) และมีส่วนร่วมในการรักษาความสะอาดและความสวยงามในชุมชน ($\bar{X} = 3.37$, S.D. = 1.25) ลำดับที่ 3 มีส่วนร่วมสนับสนุนทรัพยากรเช่น ที่ดิน วัสดุ เงิน สิ่งของ แรงงานและอื่น ๆ เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ($\bar{X} = 3.30$,

S.D. = 1.14) และมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านการตลาดและประชาสัมพันธ์ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ($\bar{X} = 3.30$, S.D. = 1.04) ลำดับที่ 4 มีส่วนร่วมในการเป็นภาคีองค์กรท้องถิ่นเพื่อนำนักท่องเที่ยวเข้าชมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ($\bar{X} = 3.26$, S.D. = 1.15) และมีส่วนร่วมรักษาความปลอดภัยและป้องกันทรัพย์สินเพื่อสร้างความมั่นใจให้กับนักท่องเที่ยว ($\bar{X} = 3.26$, S.D. = 1.20) ลำดับที่ 5 มีส่วนร่วมในกิจกรรมการปลูกป่าและลาดตระเวนการบุกรุกทำลายป่าและป้องกันไฟป่าไม่ให้เกิดขึ้น ($\bar{X} = 3.24$, S.D. = 1.26) ลำดับที่ 6 มีส่วนร่วมพัฒนาเส้นทางศึกษาทางธรรมชาติ เช่น การจัดทำป้ายบอกทางในการเดินทางท่องเที่ยว ($\bar{X} = 3.20$, S.D. = 1.15) ลำดับที่ 7 มีส่วนร่วมในการดำเนินงานพัฒนาท้องถิ่นด้านแรงงาน เช่น การปรับปรุงถนน การสร้างสะพาน การพัฒนาแหล่งน้ำ ($\bar{X} = 3.13$, S.D. = 1.17)

ตารางที่ 4.8 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์

การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1 มีส่วนร่วมดำเนินธุรกิจหรือได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	3.26	1.22	ปานกลาง	2
2 มีส่วนร่วมได้รับประโยชน์ส่วนบุคคลจากการเป็นผู้ประกอบการนำเที่ยว จำหน่ายสินค้าที่ระลึก ธุรกิจโฮมสเตย์ ธุรกิจรถเช่าและร้านอาหาร	3.07	1.15	ปานกลาง	7
3 มีส่วนร่วมพัฒนาสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	3.15	1.14	ปานกลาง	4
4 มีส่วนร่วมฟื้นฟูมาตรฐานการให้บริการทั้งด้านการตลาด การขนส่ง การลงทุน การบริหารจัดการ รวมถึงการจัดอุปสรรคในการท่องเที่ยว	3.05	1.15	ปานกลาง	8
5 มีส่วนร่วมได้รับประโยชน์จากการพัฒนาศักยภาพให้มีความรู้ความเข้าใจในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	3.11	1.08	ปานกลาง	5
6 ท่านมีความภาคภูมิใจที่อำเภออุ้มผางที่เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว	3.68	1.23	ปานกลาง	1
7 ท่านมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	2.98	1.15	ปานกลาง	10
8 ท่านได้รับความรู้ใหม่ ๆ เพื่อช่วยในการประกอบอาชีพ	3.08	1.14	ปานกลาง	6
9 ทำให้คนในชุมชนเกิดความรัก ความสามัคคีจากการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน	3.21	1.21	ปานกลาง	3
10 ท่านได้รับประโยชน์ในการใช้เป็นแหล่งอาหารเลี้ยงสัตว์และการเกษตร เป็นต้น	3.01	1.20	ปานกลาง	9
ภาพรวม	3.16	0.90	ปานกลาง	

จากตารางที่ 4.8 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.16$, S.D. = 0.90) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลางเรียงตามลำดับดังนี้ ลำดับที่ 1 ท่านมีความภาคภูมิใจที่อำเภออุ้มผางที่เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว ($\bar{X} = 3.68$, S.D. = 1.23) ลำดับที่ 2 มีส่วนร่วมดำเนินธุรกิจหรือได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ($\bar{X} = 3.26$, S.D. = 1.22) ลำดับที่ 3 ทำให้คนในชุมชนเกิดความรัก ความสามัคคีจากการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ($\bar{X} = 3.21$, S.D. = 1.21) ลำดับที่ 4 มีส่วนร่วมพัฒนาสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ($\bar{X} = 3.15$, S.D. = 1.14) ลำดับที่ 5 มีส่วนร่วมได้รับประโยชน์จากการพัฒนาศักยภาพให้มีความรู้ความเข้าใจในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ($\bar{X} = 3.11$, S.D. =

1.08) ลำดับที่ 6 ท่านได้รับความรู้ใหม่ ๆ เพื่อใช้ในการประกอบอาชีพ ($\bar{X} = 3.08$, S.D. = 1.14) ลำดับที่ 7 มีส่วนร่วมได้รับประโยชน์ส่วนบุคคลจากการเป็นผู้ประกอบการนำเที่ยว จำหน่ายสินค้าที่ระลึก ธุรกิจโฮมสเตย์ ธุรกิจรถเช่าและร้านอาหาร ($\bar{X} = 3.07$, S.D. = 1.15) ลำดับที่ 8 มีส่วนร่วมฟื้นฟูมาตรฐานการให้บริการทั้งด้านการตลาด การขนส่ง การลงทุน การบริหารจัดการรวมถึงการจัดอุปสรรคในการท่องเที่ยว ($\bar{X} = 3.05$, S.D. = 1.15) ลำดับที่ 9 ท่านได้รับประโยชน์ในการใช้เป็นแหล่งอาหาร เลี้ยงสัตว์และการเกษตร เป็นต้น ($\bar{X} = 3.01$, S.D. = 1.20) ลำดับที่ 10 ท่านมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ($\bar{X} = 2.98$, S.D. = 1.15)

ตารางที่ 4.9 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการ
ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

การมีส่วนร่วมในการประเมินผล	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1 ต้องการทราบเกี่ยวกับความคืบหน้าในการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่รัฐที่รับผิดชอบดูแลเรื่องการท่องเที่ยว	3.80	0.95	มาก	1
2 ท่านต้องการติดตามการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากสถานที่ท่องเที่ยว เช่น การก่อสร้างอาคารต่าง ๆ ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	3.66	0.92	มาก	2
3 มีส่วนร่วมในการประชุมปรึกษาหารือเพื่อปรับปรุงพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	3.46	0.96	ปานกลาง	5
4 มีส่วนร่วมในการประเมินสิ่งที่ส่งผลกระทบในทางที่ดีและไม่ดีต่อสังคมและวัฒนธรรม	3.51	1.03	มาก	3
5 มีส่วนร่วมกำหนดสิ่งที่ต้องการประเมินจากการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	3.45	1.04	ปานกลาง	6
6 ท่านเข้าร่วมประเมินผลกระทบที่เกิดจากการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน เช่น ด้านรายได้และความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ เป็นต้น	3.38	1.05	ปานกลาง	8
7 ท่านติดตามผลดีและผลเสีย ประโยชน์ที่ได้รับจากการทำกิจกรรมอนุรักษ์ธรรมชาติ เช่น ป่าไม้ ดิน น้ำ	3.40	1.01	ปานกลาง	7
8 ท่านร่วมประเมินลักษณะราคาและคุณภาพสินค้าที่เข้าไปจำหน่ายในสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ	3.25	1.08	ปานกลาง	10
9 ท่านร่วมประเมินความเหมาะสมของสถานที่ท่องเที่ยวของอำเภออุ้มผาง	3.35	1.13	ปานกลาง	9
10 ท่านต้องการทราบผลการตัดสินใจหรือรายละเอียดของกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวภายในชุมชน	3.47	1.08	ปานกลาง	4
ภาพรวม	3.47	0.79	ปานกลาง	

จากตารางที่ 4.9 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.47$, S.D. = 0.79) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับดังนี้ ลำดับที่ 1 ต้องการทราบเกี่ยวกับความคืบหน้าในการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่รัฐที่รับผิดชอบดูแลเรื่องการท่องเที่ยว ($\bar{X} = 3.80$, S.D. = 0.95) ลำดับที่ 2 ท่านต้องการติดตามการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากสถานที่ท่องเที่ยว เช่น การก่อสร้างอาคารต่าง ๆ ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

($\bar{X} = 3.66$, S.D. = 0.92) ลำดับที่ 3 มีส่วนร่วมในการประเมินสิ่งที่ส่งผลกระทบในทางที่ดีและไม่ดีต่อสังคมและวัฒนธรรม ($\bar{X} = 3.51$, S.D. = 1.03) การมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับปานกลาง ลำดับที่ 4 ท่านต้องการทราบผลการตัดสินใจหรือรายละเอียดของกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวภายในชุมชน ($\bar{X} = 3.47$, S.D. = 1.08) ลำดับที่ 5 มีส่วนร่วมในการประชุมปรึกษาหารือเพื่อปรับปรุงพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ($\bar{X} = 3.46$, S.D. = 0.96) ลำดับที่ 6 มีส่วนร่วมกำหนดสิ่งที่ต้องการประเมินจากการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ($\bar{X} = 3.45$, S.D. = 1.04) ลำดับที่ 7 ท่านติดตามผลดีและผลเสีย ประโยชน์ที่ได้รับจากการทำกิจกรรมอนุรักษ์ธรรมชาติ เช่น ป่า ไม้ ดิน น้ำ ($\bar{X} = 3.40$, S.D. = 1.01) ลำดับที่ 8 ท่านเข้าร่วมประเมินผลกระทบที่เกิดจากการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน เช่น ด้านรายได้และความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ เป็นต้น ($\bar{X} = 3.38$, S.D. = 1.05) ลำดับที่ 9 ท่านร่วมประเมินความเหมาะสมของสถานที่ท่องเที่ยวของอำเภออุ้มผาง ($\bar{X} = 3.35$, S.D. = 1.13) ลำดับที่ 10 ท่านร่วมประเมินลักษณะราคาและคุณภาพสินค้าที่เข้าไปจำหน่ายในสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ($\bar{X} = 3.25$, S.D. = 1.08)

ตอนที่ 5 การทดสอบสมมติฐานความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะส่วนบุคคล/สถานภาพกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก

ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะส่วนบุคคลกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีดังนี้

ตารางที่ 4.10 การหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะส่วนบุคคลกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ลักษณะส่วนบุคคลกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r)	p-value
เพศ	0.175	0.000
อายุ	0.018	0.721
อาชีพ	0.086	0.086
ระดับการศึกษา	0.165	0.001
รายได้	0.044	0.386
ระยะเวลาที่อาศัยอยู่	0.127	0.011

จากตารางที่ 4.10 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะส่วนบุคคลกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า เพศและการมีส่วนร่วมของ

ประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($r = 0.175$, $p = 0.000$) อายุและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ไม่มีความสัมพันธ์กัน ($r = 0.018$, $p = 0.721$) อาชีพและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ไม่มีความสัมพันธ์กัน ($r = 0.086$, $p = 0.086$) ระดับการศึกษาและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($r = 0.165$, $p = 0.001$) รายได้และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ไม่มีความสัมพันธ์กัน ($r = 0.044$, $p = 0.386$) ระยะเวลาที่อาศัยอยู่และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($r = 0.127$, $p = 0.011$)

ตอนที่ 6 ผลจากการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก ทำให้ชุมชนเกิดการพัฒนายั่งยืน

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับเจ้าพนักงานป่าไม้เขตพันธุ์รักษาสัตว์ป่าอุ้มผาง เจ้าพนักงานเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวรด้านตะวันออก พนักงานองค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ประกอบการ ครูโรงเรียน ซึ่งเป็นผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่และเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อำเภออุ้มผาง และข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมจากแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล โดยผู้วิจัยได้สรุปผลที่ได้จากการมีส่วนร่วมของประชาชนทำให้ชุมชนเกิดการพัฒนายั่งยืน ดังนี้

1. ด้านเศรษฐกิจ

อำเภออุ้มผางได้ชื่อว่าเป็น “แผ่นดินดอยลอยฟ้า” เนื่องจากเส้นทางส่วนใหญ่เป็นภูเขาสูงและคดเคี้ยวเป็นอำเภอที่มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สวยงาม ประกอบด้วย เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าอุ้มผาง เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวรด้านตะวันออก ซึ่งเป็นมรดกของโลกของผืนป่า และมีแหล่งท่องเที่ยวติดอันดับ 6 ของโลก ได้แก่ น้ำตกทีลอซู น้ำตกทีลอเร บึงลาคาโด วังปลา แหล่งนกเงือกบ้านกรูโบ แต่สถานการณ์ปัจจุบันประชาชนส่วนใหญ่ขาดจิตสำนึกคิดถึงแต่ผลประโยชน์ส่วนตัว จึงไม่ให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวจึงทำให้สถานที่ท่องเที่ยวเสื่อมโทรม ประชาชนไม่มีเวลาเนื่องจากต้องประกอบอาชีพการเกษตรได้แก่ ข้าวโพด ข้าวไร่ พริก เลี้ยงสัตว์และสวนไผ่หูก จึงไม่ค่อยให้ความสำคัญต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หน่วยงานของรัฐบาลการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง ตลอดจนสภาพแวดล้อมถนนหนทางพื้นผิวขรุขระการเดินทางไม่สะดวก เพราะการเดินทางต้องเดินทางด้วยรถยนต์เท่านั้นทำให้นักท่องเที่ยวไม่ค่อยอยากเดินทาง

ดังนั้น การที่จะทำให้ชุมชนก่อเกิดรายได้ สร้างเศรษฐกิจภายในชุมชนและสร้างอาชีพให้กับประชาชนในพื้นที่ เช่น ไกด์ นั้น ควรมุ่งที่จะให้นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจต้องการเข้ามาท่องเที่ยวหรือกลับมาท่องเที่ยวซ้ำอีก โดยยึดหลักที่ว่าต้องให้กิจกรรมการท่องเที่ยวตรงตามความคาดหวังของ

นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 1) หน่วยงานของรัฐจะต้องมีส่วนสนับสนุนอย่างแข็งขัน ในการจัดระบบ โครงสร้างพื้นฐานและบริการการท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอ ไม่ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรการท่องเที่ยว และสิ่งแวดล้อม สร้างความกลมกลืนกับสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ถนน ไฟฟ้า ประปา โทรคมนาคม เส้นทางคมนาคมเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว เส้นทางศึกษาธรรมชาติ การบริการที่พัก การบริการอาหารและเครื่องดื่มอย่างเหมาะสมตามความจำเป็นและขนาดของพื้นที่ 2) มีการพัฒนาปรับปรุงพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวให้สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้เต็มขีดความสามารถของพื้นที่ ทำให้เกิดความสวยงามโดดเด่น ปลอดภัยสามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาใช้ประโยชน์ได้จริง โดยการประสานงานขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ อย่างต่อเนื่องและมีการติดตามผล 3) การสงวนรักษา ป่าชุมชน ควบคุมดูแลทรัพยากรในระบบนิเวศให้คงสภาพไว้ เพื่อสามารถนำมาเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยว จำเป็นต้องได้รับการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมควบคู่ไปด้วย โดยป้องกันและลดสาเหตุที่อาจทำให้เกิดปัญหามลพิษ เช่น ขยะ เป็นต้น 4) เจ้าของพื้นที่และผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหมด ได้แก่ หน่วยงานของรัฐ ผู้ประกอบการ นักท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่น ต้องร่วมมือกันโดยยึดหลักที่ว่าต้องให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการวางแผน การตัดสินใจ การได้รับผลประโยชน์และการประเมินผล โดยคำนึงถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกิดการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่นมากขึ้น 5) จัดตั้งศูนย์ประสานงานการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว เพื่อให้ข้อมูลด้านแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยวและข้อมูลที่น่าสนใจแก่นักท่องเที่ยวผ่านทางเว็บไซต์ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างจริงจัง 6) การจำหน่ายสินค้าและของที่ระลึก โดยการขยายช่องทางการจำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ให้มากขึ้นทุกรูปแบบ เพื่อเพิ่มโอกาสและช่องทางในการเข้าถึงผู้บริโภคกำหนดกลุ่มเป้าหมายอย่างชัดเจน เช่น การจำหน่ายสินค้าให้แก่นักท่องเที่ยว โดยประสานงานกับรีสอร์ทและสถานที่พักในแหล่งท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายเพื่อวางจำหน่ายผลิตภัณฑ์ การตั้งศูนย์จำหน่ายสินค้า OTOP ในอำเภอหรือเน้นในช่วงเทศกาล เพื่อให้ชุมชนในอำเภออุ้มผางมีรายได้กระจายอย่างทั่วถึง

2. ด้านสังคมและวัฒนธรรม

ประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่อำเภออุ้มผางเป็นคนไทย ม้ง ปกาเกอญอหรือกะเหรี่ยงดอย และโพลั่วหรือกะเหรี่ยงน้ำ ส่วนใหญ่วิถีชีวิตมีความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย รักสงบ การแต่งกายและภาษาจะต่างกันเล็กน้อย การนับถือศาสนาจะนับถือศาสนาคริสต์และศาสนาพุทธปะปนกัน วัฒนธรรมและประเพณีแบบดั้งเดิมของคนในพื้นที่ คือ การถือผีบ้านผีเรือน ผีป่า มีความเชื่อในการเซ่นไหว้ผีและประเพณีแต่งงานแบบชาวเขา โดยประชาชนในอำเภออุ้มผางเป็นชาวไทยภูเขาที่มีความรู้น้อย ขาดความกระตือรือร้นจึงไม่ค่อยเข้ามามีส่วนร่วมในการเข้าร่วมกิจกรรมกับหน่วยงานภาครัฐ ขาดการประสานงานที่ดี ทำให้ประชาชนในพื้นที่ไม่มีโอกาสแสดงความคิดเห็นในขั้นตอนการวางแผน การตัดสินใจ การรับผลประโยชน์และการประเมินผล เนื่องจากไม่มีการสนับสนุนให้มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนอย่างจริงจัง การทำงานจึงไม่ประสบผลสำเร็จและไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างผู้ที่ได้รับผลประโยชน์กับผู้ที่ไม่ได้รับผลประโยชน์

ดังนั้น การที่จะทำให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติได้เดินทางมาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมากนั้น หน่วยงานของรัฐจำเป็นต้องคงไว้ซึ่งวิถีชีวิตของท้องถิ่นในแง่ของสังคมและวัฒนธรรม โดยยึดหลักที่ว่าต้องให้เป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ต้องการศึกษาความแตกต่างทางด้านสังคมและ

วัฒนธรรมอันหลากหลาย ในการส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมตามประเพณีต่าง ๆ เช่น การท่องเที่ยวงานประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น “แผ่นดินดอยลอยฟ้า” เป็นการดำเนินกิจกรรมงานประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นอันเนื่องลือของถิ่นธานี ได้แก่ วัฒนธรรมตะละกู ส่วนเอกลักษณ์สำคัญของกะเหรี่ยง ได้แก่ รำดง การเล่นดนตรีพื้นเมืองและบทเพลงอันประทับใจของธานีบ้านเลตองคุ มีกิจกรรมการประกวดอาหารพื้นเมือง ประกวดนางงามดอยลอยฟ้า การแสดงผลผลิตทางการเกษตร ผลิตภัณฑ์ที่ทำจากไม้ไผ่ การจัดแสดงสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ตลอดจนมหรสพต่าง ๆ และยังมีประเพณีปีใหม่ม้ง ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถเข้าร่วมงานประเพณีนี้ได้ซึ่งเป็นงานฉลองวันสิ้นปีหรือปีใหม่ในช่วงก่อนถึงวันปีใหม่ จะมีการเรียกขวัญพืชไร่โดยมีความเชื่อว่าหากไม่เรียกขวัญพืชไร่แล้วในปีต่อไปจะทำมาหากินไม่ได้ เนื่องจากข้าว (พืชผลทางการเกษตร) จะหนีจากเราไป ตลอดจนการจัดงานประเพณีวันสงกรานต์ เป็นต้น

3. ด้านสิ่งแวดล้อม

“อุมผาง” เป็นเมืองท่องเที่ยวในอ้อมกอดของผืนป่าและหุบเขาสูงแห่งสุดท้ายของประเทศไทยที่ยังเหลืออยู่ผู้ไปเยือนอุมผางโดยทางรถยนต์จะได้สัมผัสกับความงามของ “ถนนลอยฟ้า” ซึ่งเป็นแนวนอนลาดยางที่คดเคี้ยว 1,219 โค้งไล่เลาะไปในป่าใหญ่และสันเขาสูงสลับซับซ้อนมีต้นกำเนิดของต้นน้ำและสายชีวิตระหว่างทะเลฝั่งอ่าวไทยกับทะเลอันดามันในพม่าซึ่งอยู่ในพื้นที่เดียวกัน ลักษณะทางชีวภาพมีทรัพยากรป่าไม้หลากหลายประเภท ได้แก่ ป่าทุ่งหญ้า ป่าดงดิบและป่าผลัดใบ อีกทั้งมีแม่น้ำขนาดใหญ่ไหลผ่าน นอกจากนั้นยังเป็นแหล่งน้ำ แหล่งอาหารก่อให้เกิดถิ่นอาศัยที่หลากหลายของพรรณพืชและสัตว์ป่า

แต่ปัจจุบันเรื่องการป้องกันผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและการให้ข้อมูลความรู้แก่ผู้มาเยือนมักจะกระทำได้บ้างในระดับหนึ่ง คือ ยังไม่สมบูรณ์หรือได้มาตรฐานเพียงพอ เนื่องจากประชาชนในพื้นที่ไม่ค่อยได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและชาติจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว ทำให้ขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องจากปัญหาดังกล่าวยังมีปัญหาและอุปสรรคของหน่วยงานภาครัฐที่ปฏิบัติงานป้องกันรักษาทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่าที่เป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติหน้าที่ คือ

1. จำนวนเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอและไม่สอดคล้องกับขนาดพื้นที่รับผิดชอบ
2. ระดับการศึกษาของเจ้าหน้าที่อยู่ในเกณฑ์ต่ำ
3. ยานพาหนะมีสภาพเสื่อมและไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน
4. การทำงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังไม่เกิดการบูรณาการอย่างแท้จริง
5. ภายในพื้นที่มีชุมชนอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก ทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ได้แก่ ลักลอบตัดไม้ทำลายป่า การบุกรุกพื้นที่ทำกิน การล่าสัตว์ป่าตามใบสั่งและการล่าสัตว์ป่าเพื่อเป็นอาหาร เป็นต้น
6. ปัญหาศูนย์พักพิงชั่วคราวนุโพและศูนย์พักพิงอุมเปียม ซึ่งคนส่วนใหญ่ที่อาศัยอยู่เป็นคนต่างด้าว ซึ่งอาศัยป่าเป็นแหล่งอุปโภคบริโภค สร้างที่พักอาศัยและเข้ามาจับจองเป็นแรงงานราคาถูกส่วนใหญ่จะเข้ามาจับจองถางป่า ทำไร่ข้าวโพด มันสำปะหลัง ซึ่งทำให้พื้นที่ป่าถูกบุกรุกเร็วขึ้น อีกทั้งยังรับจ้างล่าสัตว์ป่าไปขาย ทำให้สัตว์ป่าในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าลดจำนวนประชากรลงอย่างรวดเร็ว

7. ปัญหาด้านงบประมาณปกติที่กรมอุทยานแห่งชาติจัดสรรให้เพื่อใช้ในการจัดการพื้นที่อนุรักษ์ มีจำกัดและไม่เพียงพอต่อปริมาณงานในพื้นที่ส่งผลให้การดำเนินงานล่าช้าและไม่มีประสิทธิภาพ

8. ปัญหาการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวผู้มาเยือน เพื่อทัศนศึกษาบริเวณน้ำตกต่าง ๆ ในอำเภออุ้มผาง ยังไม่ได้มาตรฐาน เนื่องจากข้อระเบียบด้านกฎหมายซึ่งไม่เอื้อต่อการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวเหมือนกับอุทยานแห่งชาติและเจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ยังไม่ได้รับการฝึกให้มีความสามารถในงานด้านการบริการนักท่องเที่ยวเท่าที่ควร

ดังนั้น การให้ความสำคัญกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้านชีวภาพ โดยยึดหลักที่ว่าต้องอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติไว้ให้ดีที่สุด เพื่อให้สามารถสืบต่อถึงอนุชนรุ่นหลังได้นั้น 1) ควรให้ความรู้แก่ประชาชนและผู้ประกอบการเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกี่ยวกับผลเสีย/ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับท้องถิ่นหากไม่มีการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 2) จัดอบรมประชาชนและผู้ประกอบการให้มีความรู้เพิ่มขึ้น เพื่อชักจูงและแนะนำนักท่องเที่ยวให้ช่วยกันรักษาสภาพแวดล้อม 3) ควรปลูกฝังจิตสำนึกให้แก่เยาวชนคนรุ่นใหม่เห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว 4) ควรมีการจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ เอกสารแผ่นพับ เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวและกฎระเบียบข้อบังคับของแหล่งท่องเที่ยวแก่ประชาชนในท้องถิ่น นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ 5) กำหนดมาตรการเพื่อป้องกันและลดผลกระทบจากกิจกรรมการท่องเที่ยวหรือการดำเนินชีวิตประจำวันในเรื่องของขยะ ความสกปรก เสียงดังรบกวนพืชและสัตว์ การทำลายเหยียบย่ำต้นไม้หรือการตัดไม้ทำลายป่าและการป้องกันไฟไหม้ป่า โดยกำหนดเป็นมาตรการอย่างเคร่งครัดให้นักท่องเที่ยวและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ประชาชนคนในพื้นที่ปฏิบัติอย่างเคร่งครัด 6) เน้นการทำงานอย่างมีส่วนร่วมทั้งกับชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการช่วยกันอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า โดยใช้ระบบการลาดตระเวนที่ครอบคลุมพื้นที่อย่างเต็มที่ นอกจากจะช่วยป้องกันทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่าให้มีประชากรที่มั่นคงแล้ว ยังสามารถได้ข้อมูลเกี่ยวกับการกระจายของสัตว์ป่าและสามารถวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพื้นที่และวางแผนเพื่อป้องกันปัจจัยการล่าสัตว์และปัจจัยคุกคามอื่น ๆ ได้

ดังนั้นการสร้างสมดุลระหว่างการพัฒนาการท่องเที่ยวกับสิ่งแวดล้อมจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การท่องเที่ยวต้องอาศัยสิ่งแวดล้อมเป็นสินค้าหลักจึงทำให้การท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมอย่างใกล้ชิดหากสิ่งแวดล้อมถูกทำลายการท่องเที่ยวก็จะถูกทำลายด้วยเช่นกัน

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะส่วนบุคคล/สถานภาพกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก เพื่อศึกษาผลจากการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้านสิ่งแวดล้อมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation) ใช้และการสังเคราะห์เนื้อหาด้วยการจัดลำดับการมีส่วนร่วม สามารถสรุปภาพรวมได้ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 217 คน คิดเป็นร้อยละ 54.25 อายุส่วนใหญ่จะมีอายุ 20 – 30 ปี จำนวน 148 คน อาชีพส่วนใหญ่เป็นนักเรียน/นักศึกษา จำนวน 149 คน คิดเป็นร้อยละ 37.25 ระดับการศึกษาส่วนใหญ่มีระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย / ปวช. จำนวน 102 คน คิดเป็นร้อยละ 25.50 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนส่วนใหญ่มีรายได้น้อยกว่า 5,000 บาท จำนวน 146 คน คิดเป็นร้อยละ 36.50 ระยะเวลาที่อยู่ในพื้นที่ส่วนใหญ่ระยะเวลา 16 - 25 ปี จำนวน 171 คน คิดเป็นร้อยละ 42.75

ตอนที่ 2 การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ พบว่าเคยได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำนวน 372 คน คิดเป็นร้อยละ 93.00 แหล่งข้อมูลข่าวสารที่ได้รับส่วนใหญ่เป็นสื่อบุคคล (ญาติพี่น้อง เพื่อนบ้าน ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ของรัฐ) จำนวน 244 คน คิดเป็นร้อยละ 23.44 การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมส่วนใหญ่เป็นการประชุมหมู่บ้านของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 245 คน คิดเป็นร้อยละ 26.34 ความคิดเห็นของประชาชนต่อระดับการรับรู้ข่าวสารอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 268 คน คิดเป็นร้อยละ 67.00

ตอนที่ 3 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ พบว่าภาพรวมระดับความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับสูง จำนวน 216 คน คิดเป็นร้อยละ 54.00 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ความรู้ความเข้าใจลำดับที่ 1 คือ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ การท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โดยมีการให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้องและให้ชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการเพื่อก่อให้เกิดผลประโยชน์แก่ชุมชนท้องถิ่นและสร้างจิตสำนึกให้ทุกฝ่ายร่วมกันรับผิดชอบต่อ

ระบบนิเวศอย่างยั่งยืน ลำดับที่ 2 การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไม่ควรขัดต่อความเป็นอยู่และประเพณีของชาวบ้าน ลำดับที่ 3 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืนจำเป็นต้องให้ประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติด้วย ลำดับที่ 4 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด ลำดับที่ 5 การสร้างค่านิยมด้านการท่องเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศและเชิงอนุรักษ์ ลำดับที่ 6 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเอื้อประโยชน์ในด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้านสิ่งแวดล้อมแก่ชุมชนในพื้นที่เป็นสำคัญ ลำดับที่ 7 การให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวเป็นหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐที่รับผิดชอบในแหล่งท่องเที่ยวเท่านั้น ลำดับที่ 8 เจ้าหน้าที่ภาครัฐมีหน้าที่ดูแลรักษาความสะอาดในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเพียงฝ่ายเดียวเท่านั้น ลำดับที่ 9 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจำเป็นต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกครบครัน เช่น มีห้องพักรีสอร์ท เครื่องทำน้ำอุ่น ฯลฯ ลำดับที่ 10 การให้ประชาชนตระหนักและมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐฝ่ายเดียว ลำดับที่ 11 การมีกฎระเบียบ ข้อบังคับตามสถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้นนักท่องเที่ยวไม่จำเป็นต้องปฏิบัติตามเคร่งครัดเพราะทำให้การท่องเที่ยวไม่สนุกสนาน ลำดับที่ 12 การสร้างรายได้ของประชาชนนั้นควรนำของป่าที่หายากและจับสัตว์ป่าในพื้นที่มาจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว

ตอนที่ 4 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รวม 4 ด้าน ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในภาพรวมอยู่ระดับปานกลาง เรียงตามลำดับดังนี้ ลำดับที่ 1 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล ลำดับที่ 2 การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ ลำดับที่ 3 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ลำดับที่ 4 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์

ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน อยู่ในระดับปานกลาง เรียงตามลำดับดังนี้ ลำดับที่ 1 มีส่วนร่วมในการประชุมปรึกษาหารือและตัดสินใจเพื่อกำหนดทิศทางและนโยบายด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ลำดับที่ 2 มีส่วนร่วมในการวางแผนออกกฎระเบียบเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อย ลำดับที่ 3 มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับพัฒนาบุคลากรเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว เช่น อบรมมัคคุเทศก์ ลำดับที่ 4 มีส่วนร่วมตัดสินใจในการแก้ไขปัญหาการบุกรุกพื้นที่ป่าไม้ ลำดับที่ 5 มีส่วนร่วมในการตัดสินใจริเริ่มโครงการและกิจกรรมเพื่อขยายศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และมีส่วนร่วมตัดสินใจในการกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหาในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ดิน น้ำ ป่าไม้ ลำดับที่ 6 มีส่วนร่วมในการตัดสินใจกำหนดแนวทางการพัฒนาอาชีพของประชาชน ลำดับที่ 7 มีส่วนร่วมในการตัดสินใจกำหนดพื้นที่ประกอบธุรกิจของผู้ประกอบการในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ลำดับที่ 8 มีส่วนร่วมตัดสินใจในการกำหนดนโยบายและวิธีการบริหารเพื่อการจัดเก็บขยะมูลฝอย ลำดับที่ 9 มีส่วนร่วมตัดสินใจในการแก้ไขปัญหาเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นและเลือกแนวทางในการพัฒนาท้องถิ่นได้

ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน อยู่ในระดับปานกลาง เรียงตามลำดับดังนี้ ลำดับที่ 1 มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมในชุมชน

ลำดับที่ 2 มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมสืบสานวัฒนธรรมประเพณีในท้องถิ่น เช่น วันขึ้นปีใหม่ วันสงกรานต์ วันเข้าพรรษา เป็นต้น และมีส่วนร่วมในการรักษาความสะอาดและความสวยงามในชุมชน ลำดับที่ 3 มีส่วนร่วมสนับสนุนทรัพยากรเช่น ที่ดิน วัสดุ เงิน สิ่งของ แรงงานและอื่น ๆ เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านการตลาดและประชาสัมพันธ์ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ลำดับที่ 4 มีส่วนร่วมในการเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่นเพื่อนำนักท่องเที่ยวเข้าชมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และมีส่วนร่วมรักษาความปลอดภัยและป้องกันทรัพย์สินเพื่อสร้างความมั่นใจให้กับนักท่องเที่ยว ลำดับที่ 5 มีส่วนร่วมในกิจกรรมการปลูกป่าและลาดตระเวนการบุกรุกทำลายป่าและป้องกันไฟป่าไม่ให้เกิดขึ้น ลำดับที่ 6 มีส่วนร่วมพัฒนาเส้นทางศึกษาทางธรรมชาติ เช่น การจัดทำป้ายบอกทางในการเดินทางท่องเที่ยว ลำดับที่ 7 มีส่วนร่วมในการดำเนินงานพัฒนาท้องถิ่นด้านแรงงาน เช่น การปรับปรุงถนน การสร้างสะพาน การพัฒนาแหล่งน้ำ

ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับปานกลาง เรียงตามลำดับดังนี้ ลำดับที่ 1 ท่านมีความภาคภูมิใจที่อำเภอ้อมผางที่เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว ลำดับที่ 2 มีส่วนร่วมดำเนินธุรกิจหรือได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ลำดับที่ 3 ทำให้คนในชุมชนเกิดความรัก ความสามัคคีจากการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ลำดับที่ 4 มีส่วนร่วมพัฒนาสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ลำดับที่ 5 มีส่วนร่วมได้รับประโยชน์จากการพัฒนาศักยภาพให้มีความรู้ความเข้าใจในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ลำดับที่ 6 ท่านได้รับความรู้ใหม่ ๆ เพื่อใช้ในการประกอบอาชีพ ลำดับที่ 7 มีส่วนร่วมได้รับประโยชน์ส่วนบุคคลจากการเป็นผู้ประกอบการนำเที่ยว จำหน่ายสินค้าที่ระลึก ธุรกิจโฮมสเตย์ ธุรกิจรถเช่าและร้านอาหาร ลำดับที่ 8 มีส่วนร่วมฟื้นฟูมาตรฐานการให้บริการทั้งด้านการตลาด การขนส่ง การลงทุน การบริหารจัดการ รวมถึงการจัดอุปสรรคในการท่องเที่ยว ลำดับที่ 9 ท่านได้รับประโยชน์ในการใช้เป็นแหล่งอาหารเลี้ยงสัตว์และการเกษตร เป็นต้น ลำดับที่ 10 ท่านมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับปานกลาง เรียงตามลำดับดังนี้ ลำดับที่ 1 ต้องการทราบเกี่ยวกับความคืบหน้าในการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่รัฐที่รับผิดชอบดูแลเรื่องการท่องเที่ยว ลำดับที่ 2 ท่านต้องการติดตามการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากสถานที่ท่องเที่ยว เช่น การก่อสร้างอาคารต่าง ๆ ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ลำดับที่ 3 มีส่วนร่วมในการประเมินสิ่งที่ส่งผลกระทบในทางที่ดีและไม่ดีต่อสังคมและวัฒนธรรม ลำดับที่ 4 ท่านต้องการทราบผลการตัดสินใจหรือรายละเอียดของกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวภายในชุมชน ลำดับที่ 5 มีส่วนร่วมในการประชุมปรึกษาหารือเพื่อปรับปรุงพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ลำดับที่ 6 มีส่วนร่วมกำหนดสิ่งที่ต้องการประเมินจากการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ลำดับที่ 7 ท่านติดตามผลดีและผลเสีย ประโยชน์ที่ได้รับจากการทำกิจกรรมอนุรักษ์ธรรมชาติ เช่น ป่าไม้ ดิน น้ำ ลำดับที่ 8 ท่านเข้าร่วมประเมินผลกระทบที่เกิดจากการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน เช่น ด้านรายได้และความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ เป็นต้น ลำดับที่ 9 ท่านร่วมประเมินความเหมาะสมของสถานที่ท่องเที่ยวของอำเภอ้อมผาง ลำดับที่ 10 ท่านร่วมประเมินลักษณะราคาและคุณภาพสินค้าที่เข้าไปจำหน่ายในสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ

ตอนที่ 5 การทดสอบสมมติฐาน

ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะส่วนบุคคลกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า เพศและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 อายุและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ไม่มีความสัมพันธ์กัน อาชีพและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ไม่มีความสัมพันธ์กัน ระดับการศึกษาและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 รายได้และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ไม่มีความสัมพันธ์กัน ระยะเวลาที่อาศัยอยู่และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตอนที่ 6 ผลจากการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทำให้ชุมชนเกิดการพัฒนายั่งยืน

1. ด้านเศรษฐกิจ การที่จะทำให้ชุมชนก่อเกิดรายได้ สร้างเศรษฐกิจภายในชุมชนและสร้างอาชีพให้กับประชาชนในพื้นที่ เช่น ไกด์ นั้น ควรมุ่งที่จะให้นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจต้องการเข้ามาท่องเที่ยวหรือกลับมาท่องเที่ยวซ้ำอีก โดยยึดหลักที่ว่าต้องให้กิจกรรมการท่องเที่ยวตรงตามความคาดหวังของนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 1) หน่วยงานของรัฐจะต้องมีส่วนสนับสนุนอย่างแข็งขัน ในการจัดระบบโครงสร้างพื้นฐานและบริการการท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอ ไม่ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม สร้างความกลมกลืนกับสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ถนน ไฟฟ้า ประปา โทรคมนาคม เส้นทางคมนาคมเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว เส้นทางศึกษาธรรมชาติ การบริการที่พัก การบริการอาหารและเครื่องดื่ม อย่างเหมาะสมตามความจำเป็นและขนาดของพื้นที่ 2) มีการพัฒนาปรับปรุงพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวให้สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้เต็มขีดความสามารถของพื้นที่ ทำให้เกิดความสวยงามโดดเด่น ปลอดภัยสามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาใช้ประโยชน์ได้จริงโดยการประสานงานขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ อย่างต่อเนื่องและมีการติดตามผล 3) การสงวนรักษา พันธุ์ ควบคุมดูแลทรัพยากรในระบบนิเวศให้คงสภาพไว้ เพื่อสามารถนำมาเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยว จำเป็นต้องได้รับการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมควบคู่ไปด้วย โดยป้องกันและลดสาเหตุที่อาจทำให้เกิดปัญหามลพิษ เช่น ขยะ เป็นต้น 4) เจ้าของพื้นที่และผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหมด ได้แก่ หน่วยงานของรัฐ ผู้ประกอบการ นักท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่น ต้องร่วมมือกันโดยยึดหลักที่ว่าต้องให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมและมีประโยชน์ในการวางแผน การตัดสินใจ การได้รับประโยชน์และการประเมินผล โดยคำนึงถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกิดการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่นมากขึ้น 5) จัดตั้งศูนย์ประสานงานการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว เพื่อให้ข้อมูลด้านแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยวและข้อมูลที่น่าสนใจแก่นักท่องเที่ยวผ่านทางเว็บไซต์ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างจริงจัง 6) การจำหน่ายสินค้าและของที่ระลึก โดยการขยายช่องทางการจำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ให้มากขึ้นทุกรูปแบบ เพื่อเพิ่มโอกาสและช่องทางในการเข้าถึงผู้บริโภคกำหนดกลุ่มเป้าหมายอย่างชัดเจน เช่น การจำหน่ายสินค้าให้แก่นักท่องเที่ยวโดยประสานงานกับรีสอร์ทและสถานที่พักในแหล่งท่องเที่ยวที่

เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายเพื่อวางจำหน่ายผลิตภัณฑ์ การตั้งศูนย์จำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ในอำเภอหรือเน้นในช่วงเทศกาล เพื่อให้ชุมชนในอำเภออู่เมี่ยงมีรายได้กระจายอย่างทั่วถึง

2. ด้านสังคมและวัฒนธรรม การที่จะทำให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติได้เดินทางมาท่องเที่ยวที่อำเภออู่เมี่ยงเป็นจำนวนมากนั้น หน่วยงานของรัฐจำเป็นต้องคงไว้ซึ่งวิถีชีวิตของท้องถิ่นในแง่ของสังคมและวัฒนธรรมโดยยึดหลักที่ว่าต้องให้เป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ต้องการศึกษาความแตกต่างทางด้านสังคมและวัฒนธรรมอันหลากหลาย ในการส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมตามประเพณีต่าง ๆ เช่น การท่องเที่ยวงานประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น “แผ่นดินดอยลอยฟ้า” เป็นการดำเนินกิจกรรมงานประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นอันเลื่องลือของถิ่นท้าวได้แก่ วัฒนธรรมตะล่งกู๋ ส่วนเอกลักษณ์อันสำคัญของกะเหรี่ยง ได้แก่ รำดง การเล่นดนตรีพื้นเมืองและบทเพลงอันประทับใจของท้าวบ้านเลตองคุ มีกิจกรรมการประกวดอาหารพื้นเมือง ประกวดนางงามดอยลอยฟ้า การแสดงผลผลิตทางการเกษตร ผลิตภัณฑ์ที่ทำจากไม้ไผ่ การจัดแสดงสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ตลอดจนมหรสพต่าง ๆ และยังมีประเพณีปีใหม่ม้ง ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถเข้าร่วมงานประเพณีนี้ได้ซึ่งเป็นงานฉลองวันสิ้นปีหรือปีใหม่ในช่วงก่อนถึงวันปีใหม่ จะมีการเรียกขวัญพืชไร่โดยมีความเชื่อว่าหากไม่เรียกขวัญพืชไร่แล้วในปีต่อไปจะทำมาหากินไม่ได้ เนื่องจากข้าว(พืชผลทางการเกษตร) จะหนีจากเราไป ตลอดจนการจัดงานประเพณีวันสงกรานต์ เป็นต้น

3. ด้านสิ่งแวดล้อม การให้ความสำคัญกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้านชีวภาพ โดยยึดหลักที่ว่าต้องอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติไว้ให้ดีที่สุด เพื่อให้สามารถสืบต่อถึงอนุชนรุ่นหลังได้นั้น 1) ควรให้ความรู้แก่ประชาชนและผู้ประกอบการเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกี่ยวกับผลเสีย/ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับท้องถิ่นหากไม่มีการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 2) จัดอบรมประชาชนในท้องถิ่นและผู้ประกอบการให้มีความรู้เพิ่มขึ้นเพื่อชักจูงและแนะนำนักท่องเที่ยวให้ช่วยกันรักษาสภาพแวดล้อม 3) ควรปลูกฝังจิตสำนึกให้แก่เยาวชนคนรุ่นใหม่เห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว 4) ควรมีการจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์เอกสารแผ่นพับ เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวและกฎระเบียบข้อบังคับของแหล่งท่องเที่ยวแก่ประชาชนในท้องถิ่น นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ 5) กำหนดมาตรการเพื่อป้องกันและลดผลกระทบจากกิจกรรมการท่องเที่ยวหรือการดำเนินชีวิตประจำวันในเรื่องของขยะ ความสกปรก เสียงดังรบกวน พืชและสัตว์ การทำลายเหี้ยมยำต้นไม้หรือการตัดไม้ทำลายป่าและการป้องกันไฟไหม้ป่า โดยกำหนดเป็นมาตรการอย่างเคร่งครัดให้นักท่องเที่ยวและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ประชาชนคนในพื้นที่ปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด 6) เน้นการทำงานอย่างมีส่วนร่วมทั้งกับชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการช่วยกันอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า โดยใช้ระบบการลาดตระเวนที่ครอบคลุมพื้นที่อย่างเต็มที่ นอกจากจะช่วยป้องกันทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่าให้มีประชากรที่มั่นคงแล้ว ยังสามารถได้ข้อมูลเกี่ยวกับการกระจายของสัตว์ป่าและสามารถวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพื้นที่และวางแผนเพื่อป้องกันปัจจัยการล่าสัตว์และปัจจัยคุกคามอื่น ๆ ได้

อภิปรายผล

ประเด็นสำคัญที่จะนำมาอภิปรายผลการวิจัยมีดังนี้

1. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ พบว่า ในภาพรวมความรู้ความเข้าใจของประชาชนในท้องถิ่นอยู่ในระดับสูง เนื่องจากในอำเภออุ้มผางมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติหลายแห่ง ซึ่งอาจมีผลทำให้ประชาชนได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ ตามสถานที่ท่องเที่ยวเหล่านั้น นอกจากนั้นความเจริญทางด้านเทคโนโลยีด้านการสื่อสารในปัจจุบันอาจส่งผลทำให้การบริโภคข้อมูลข่าวสารจากสื่อในรูปแบบต่าง ๆ ทำได้อย่างรวดเร็วมีประสิทธิภาพมากขึ้นและทำให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากยิ่งขึ้น โดยหน่วยงานของรัฐควรเน้นให้ประชาชนได้เข้ามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแล้วพบว่า กลุ่มตัวอย่างเข้าใจความหมายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ว่าหมายถึง การท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โดยมีการให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้องและให้ชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการเพื่อก่อให้เกิดผลประโยชน์แก่ชุมชนท้องถิ่นและสร้างจิตสำนึกให้ทุกฝ่ายร่วมกันรับผิดชอบต่อระบบนิเวศอย่างยั่งยืน ซึ่งระดับความรู้ความเข้าใจของประชาชนในท้องถิ่นอยู่ในระดับสูง สอดคล้องกับฐาปกรณ์ ทองคำนุช (2552) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศตลาดน้ำ กรณีสึกษา ชุมชนตลาดน้ำบางพลี อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนและผู้ประกอบการ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากที่สุด เช่นเดียวกับพรทิพย์ วีระสวัสดิ์ (2551) ได้ศึกษาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กรณีสึกษา ชุมชนประตูลิ้นและชุมชนป้อมเพชร อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า ความรู้ความเข้าใจข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ส่วนใหญ่เข้าใจในเรื่องการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในระดับดี

2. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ผลจากการวิจัย พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับสมศักดิ์ น้อยนคร (2550) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล ในจังหวัดอุดรดิตถ์ ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เช่นเดียวกับสุบิน รักการ (2553) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จังหวัดกระบี่ ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

3. เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ผลจากการวิจัยพบว่า ทุกด้านของการมีส่วนร่วมของประชาชน อยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับพยอม จีรวัฒน์ธนพงศ์ (2550) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการในพื้นที่องค์การ

บริหารส่วนตำบลเขาพระ อำเภอรัตนภูมิ จังหวัดสงขลา ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านการดำเนินการ ด้านการวางแผนและด้านการประเมินผลทุกด้านของการมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับปานกลาง

4. ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะส่วนบุคคลกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ผลการทดสอบมีดังนี้

เพศและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สอดคล้องกับจงรักษ์ อินทยนต์ (2545) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยว กรณีศึกษาบ้านโป่งร้อน ตำบลใหม่พัฒนา อำเภอกะเคา จังหวัดลำปาง ผลการวิจัยพบว่า เพศ อายุและระดับการศึกษามีผลต่อความต้องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยว

อายุและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ไม่มีความสัมพันธ์กัน สอดคล้องกับพยอม จีระวัฒนธนพงศ์ (2550) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระ อำเภอรัตนภูมิ จังหวัดสงขลา ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ วัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์กร ชุมชนที่ประชาชนสังกัดและความรู้ความเข้าใจในเรื่องการบริหารจัดการ ส่วนตัวแปรที่ไม่มี ความสัมพันธ์ คือ สถานภาพส่วนบุคคล ทักษะคติของประชาชนที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

อาชีพและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ไม่มีความสัมพันธ์กัน สอดคล้องกับจงรักษ์ อินทยนต์ (2545) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยว กรณีศึกษาบ้านโป่งร้อน ตำบลใหม่พัฒนา อำเภอกะเคา จังหวัดลำปาง ผลการวิจัยพบว่า อาชีพไม่มีผลต่อความต้องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยว

ระดับการศึกษาและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สอดคล้องกับจงรักษ์ อินทยนต์ (2545) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยว กรณีศึกษาบ้านโป่งร้อน ตำบลใหม่พัฒนา อำเภอกะเคา จังหวัดลำปาง ผลการวิจัยพบว่า เพศ อายุและระดับการศึกษามีผลต่อความต้องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยว

รายได้และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ไม่มีความสัมพันธ์กัน สอดคล้องกับฐาปกรณ์ ทองคำนุช (2552) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศตลาดน้ำ กรณีศึกษา ชุมชนตลาดน้ำบางพลี อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษาและรายได้ มีความสัมพันธ์เพียงบางด้านกับความรู้ความเข้าใจการท่องเที่ยว ส่วนระดับการศึกษาและรายได้ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว

ระยะเวลาที่อาศัยอยู่และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สุบิน รักษการ (2553) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จังหวัดกระบี่ ผลการวิจัยพบว่า อายุ การศึกษา รายได้และการเข้าร่วมเป็นกรรมการหรือสมาชิกกลุ่ม มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนใน

การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แต่เพศ ศาสนา สถานภาพ อาชีพ ระยะเวลา ไม่มีมีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน

5. ผลจากการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทำให้ชุมชนเกิดการ พัฒนาที่ยั่งยืน ผู้วิจัยขอสรุปดังนี้

1. ด้านเศรษฐกิจ การที่จะทำให้ชุมชนก่อเกิดรายได้ สร้างเศรษฐกิจภายในชุมชนและสร้าง อาชีพให้กับประชาชนคนในพื้นที่ เช่น ไกด์ นั้น ควรมุ่งที่จะให้นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจต้องการ เข้ามาท่องเที่ยวหรือกลับมาท่องเที่ยวซ้ำอีก โดยยึดหลักที่ว่าต้องให้กิจกรรมการท่องเที่ยวตรงตาม ความคาดหวังของนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยจะต้อง 1) หน่วยงานของรัฐจะต้องมีส่วนสนับสนุนอย่าง แข็งขัน ในการจัดระบบโครงสร้างพื้นฐานและบริการการท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอ ไม่ส่งผลกระทบต่ อทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม สร้างความกลมกลืนกับสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ถนน ไฟฟ้า ประปา โทรคมนาคม เส้นทางคมนาคมเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว เส้นทางศึกษาธรรมชาติ การบริการที่พัก การบริการอาหารและเครื่องดื่ม อย่างเหมาะสมตามความจำเป็นและขนาดของพื้นที่ 2) มีการพัฒนา ปรับปรุงพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวให้สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้เต็มขีดความสามารถของพื้นที่ ทำให้ เกิดความสวยงามโดดเด่น ปลอดภัยสามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาใช้ประโยชน์ได้จริง โดยการ ประสานงานขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ อย่างต่อเนื่องและมีการ ติดตามผล 3) การสงวนรักษา ฟื้นฟู ควบคุมดูแลทรัพยากรในระบบนิเวศให้คงสภาพไว้ เพื่อสามารถ นำมาเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยว จำเป็นต้องได้รับการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมควบคู่ไปด้วย โดย ป้องกันและลดสาเหตุที่อาจทำให้เกิดปัญหามลพิษ เช่น ขยะ เป็นต้น 4) เจ้าของพื้นที่และผู้ที่เกี่ยวข้อง ทั้งหมด ได้แก่ หน่วยงานของรัฐ ผู้ประกอบการ นักท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่น ต้องร่วมมือกัน โดยยึดหลักที่ว่าต้องให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมและมีประโยชน์ในการวางแผน การตัดสินใจ การได้รับ ประโยชน์และการประเมินผล โดยคำนึงถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้การ ท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกิดการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่นมากขึ้น 5) จัดตั้งศูนย์ประสานงานการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว เพื่อให้ข้อมูลด้านแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยวและข้อมูลที่น่าสนใจแก่นักท่องเที่ยวผ่านทางเว็บไซต์ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างจริงจัง 6) การจำหน่ายสินค้าและของที่ระลึก โดยการขยายช่องทางการจำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ให้มากขึ้นทุกรูปแบบ เพื่อเพิ่มโอกาสและช่องทางในการเข้าถึงผู้บริโภคกำหนดกลุ่มเป้าหมายอย่างชัดเจน เช่น การจำหน่ายสินค้าให้แก่นักท่องเที่ยว โดยประสานงานกับรีสอร์ทและสถานที่พักในแหล่งท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายเพื่อวางจำหน่ายผลิตภัณฑ์ การตั้งศูนย์จำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ในอำเภอหรือเน้นในช่วงเทศกาล เพื่อให้ชุมชนในอำเภออู่เมี่ยงมีรายได้กระจายอย่างทั่วถึง สอดคล้องกับอัจฉริยา ทุมพาศิษฐ์ (2551) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติภูผายล จังหวัดสกลนคร ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวทั้ง 6 ด้าน คือ ด้านการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวสิ่งแวดล้อม ด้านการให้การศึกษาและสร้างจิตสำนึก ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ด้านการส่งเสริมการตลาดและการนำเที่ยว ด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและบริการ ด้านการส่งเสริมการลงทุน ในภาพรวมทั้ง 6 ด้านอยู่ในระดับเห็นด้วย โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ 3 ด้าน คือ ด้านการส่งเสริมการตลาดและการนำเที่ยวด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและบริการ ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน เช่นเดียวกับภคนนท์ เอี่ยมเศรษฐี

(2544) ได้ศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรณีศึกษา สวนหินผางาม ตำบลปวนพุ กิ่งอำเภอหนองหิน จังหวัดเลย ผลการวิจัยพบว่า ผลจากการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นโดยมีเนื้อหาสามด้าน คือ การกระจายรายได้ในแหล่งท่องเที่ยว โดยกิจการในแหล่งท่องเที่ยวมีผู้ประกอบการเป็นประชาชนในท้องถิ่นทั้งหมด ด้านการสร้างสภาพพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว กล่าวคือ ประชาชนมีการกำจัดขยะและดูแลสภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอและด้านการได้รับผลตอบแทนกลับมาพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวมีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดยไม่ทำลายสภาพแวดล้อมเดิม

2. ด้านสังคมและวัฒนธรรม การที่จะทำให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติได้เดินทางมาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมากนั้น หน่วยงานของรัฐจึงจำเป็นต้องคงไว้ซึ่งวิถีชีวิตของท้องถิ่นในแง่ของสังคมและวัฒนธรรมโดยยึดหลักที่ว่าต้องให้เป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ต้องการศึกษาความแตกต่างทางด้านสังคมและวัฒนธรรมอันหลากหลาย ในการส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมตามประเพณีต่าง ๆ เช่น การท่องเที่ยวงานประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น “แผ่นดินดอยลอยฟ้า” เป็นการดำเนินกิจกรรมงานประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นอันเลื่องลือของถิ่นภูเขา ได้แก่ วัฒนธรรมตะลึง ส่วนเอกลักษณ์อันสำคัญของกะเหรี่ยง ได้แก่ รำวง การเล่นดนตรีพื้นเมืองและบทเพลงอันประทับใจของภูเขาลอยฟ้า มีกิจกรรมการประกวดอาหารพื้นเมือง ประกวดนางงามดอยลอยฟ้า การแสดงผลผลิตทางการเกษตร ผลิตภัณฑ์ที่ทำจากไม้ไผ่ การจัดแสดงสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ตลอดจนมหรสพต่าง ๆ และยังมีประเพณีปีใหม่ ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถเข้าร่วมงานประเพณีนี้ได้ ซึ่งเป็นงานฉลองวันสิ้นปีหรือปีใหม่ในช่วงก่อนถึงวันปีใหม่ จะมีการเรียกขวัญพืชไร่โดยมีความเชื่อว่า หากไม่เรียกขวัญพืชไร่แล้วในปีต่อไปจะทำมาหากินไม่ได้ เนื่องจากข้าว (พืชผลทางการเกษตร) จะหนีจากเราไป ตลอดจนการจัดงานประเพณีวันสงกรานต์ เป็นต้น สอดคล้องกับธัญญ์ ทวีผล (2546) ได้ศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนป่าเมี่ยง กรณีศึกษา บ้านแม่กำปอง ตำบลห้วยแก้ว กิ่งอำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนมีการปรับตัวเพื่อแก้ไขปัญหาคาความไม่ยั่งยืนทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม โดยมีการจัดการท่องเที่ยวแบบชุมชนมีส่วนร่วมเพื่อสร้างรายได้เสริม สร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชน ปกป้องรักษาธรรมชาติและวัฒนธรรม ทั้งยังสามารถเป็นรูปแบบการบริการการท่องเที่ยวและเป็นทางเลือกในการพัฒนาแก่ชุมชนอื่น ๆ ต่อไป ข้อค้นพบที่สำคัญของงานศึกษานี้จำแนกได้ 2 ประเด็นด้วยกัน ได้แก่ 1) ชุมชนบ้านแม่กำปองมีการผสมผสานแนวคิดและแนวทางที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั้งจากมุมมองทางวิชาการ องค์กรของรัฐ และองค์กรธุรกิจเอกชน กระทั่งกลายเป็นการจัดการการท่องเที่ยวที่มีรูปแบบและกิจกรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะพื้นที่ 2) บทบาทของ “เมี่ยง” และ “ป่าเมี่ยง” ในชุมชนบ้านแม่กำปองได้เพิ่มเติมจากเดิมที่เป็นสินค้าสำหรับบริโภคซึ่งสร้างรายได้หลักแก่ทุกครัวเรือน ให้สามารถเป็นสินค้าสำหรับธุรกิจบริการ ซึ่งสร้างรายได้เสริมแก่ชุมชน ทั้งนี้ถือได้ว่าเป็นการสร้าง “มูลค่า” ให้เกิดขึ้นในระบบ “คุณค่า” ของระบบนิเวศเกษตรป่าเมี่ยง และ “มูลค่า” ที่เกิดขึ้นยังส่งผลให้ชุมชนเกิดความตระหนักในคุณค่าของทุนทางสังคมและวัฒนธรรม ที่มีอยู่ในพื้นที่ได้มากยิ่งขึ้น

3. ด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมควบคู่ไปกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนนั้น การให้ความสำคัญกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้านชีวภาพโดยยึดหลักที่ว่าต้องอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติไว้ให้ดีที่สุด เพื่อให้สามารถสืบต่อถึงอนุชนรุ่นหลัง 1) ควรให้ความรู้แก่

ประชาชนและผู้ประกอบการเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกี่ยวกับผลเสีย/ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับท้องถิ่นหากไม่มีการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 2) จัดอบรมประชาชนในท้องถิ่นและผู้ประกอบการให้มีความรู้เพิ่มขึ้นเพื่อชักจูงและแนะนำนักท่องเที่ยวให้ช่วยกันรักษาสภาพแวดล้อม 3) ควรปลูกฝังจิตสำนึกให้แก่เยาวชนคนรุ่นใหม่เห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว 4) ควรมีการจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ เอกสารแผ่นพับ เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวและกฎระเบียบข้อบังคับของแหล่งท่องเที่ยวแก่ประชาชนในท้องถิ่น นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ 5) กำหนดมาตรการเพื่อป้องกันและลดผลกระทบจากกิจกรรมการท่องเที่ยวหรือการดำเนินชีวิตประจำวันในเรื่องของขยะ ความสกปรก เสียงดังรบกวนพืชและสัตว์ การทำลายเหยียบย่ำต้นไม้หรือการตัดไม้ทำลายป่าและการป้องกันไฟไหม้ป่า โดยกำหนดเป็นมาตรการอย่างเคร่งครัดให้นักท่องเที่ยวและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ประชาชนคนในพื้นที่ปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด 6) เน้นการทำงานอย่างมีส่วนร่วมทั้งกับชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการช่วยกันอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า โดยใช้ระบบการลาดตระเวนที่ครอบคลุมพื้นที่อย่างเต็มที่ นอกจากจะช่วยป้องกันทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่าให้มีประชากรที่มั่นคงแล้ว ยังสามารถได้ข้อมูลเกี่ยวกับการกระจายของสัตว์ป่าและสามารถวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพื้นที่และวางแผนเพื่อป้องกันปัจจัยการล่าสัตว์และปัจจัยคุกคามอื่น ๆ ได้ สอดคล้องกับรังสี ชัมภการ (2553) ได้ศึกษาแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของตำบลปากอ อำเภอมือง จังหวัดพังงา ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ ปัญหาด้านพื้นที่ธรรมชาติ พื้นที่ป่าสาธารณะของชุมชนถูกบุกรุก แนวทางการจัดการ คือ การรวมตัวของชุมชนเพื่อปกป้องพื้นที่ป่าสาธารณะ ปัญหาด้านรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวไม่ได้ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากนัก ส่วนแนวทางการพัฒนาในพื้นที่ธรรมชาติที่เกี่ยวกับกับระบบนิเวศ คือ การรวมตัวอย่างเข้มแข็งของชุมชน ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน แนวทางการพัฒนา คือ การให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวและกระบวนการ แนวทางการพัฒนา คือ การสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เอื้อต่อกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศ ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว แนวทางการพัฒนา คือ การส่งเสริมและเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างถูกวิธีและตลอดกระบวนการ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. หน่วยงานของรัฐควรให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอำเภอมือง เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ไม่ค่อยได้เข้ามามีส่วนร่วม โดยหน่วยงานของรัฐและผู้ที่เกี่ยวข้องควรมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการบริการการท่องเที่ยว ได้แก่ เส้นทางคมนาคมเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว เส้นทางศึกษาธรรมชาติ การบริการที่พัก การบริการอาหารและเครื่องดื่ม และพัฒนาปรับปรุงพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวให้สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้เต็มขีดความสามารถของพื้นที่ โดยต้องทำให้เกิดความสวยงาม โดดเด่น ปลอดภัย สามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาใช้ประโยชน์ได้จริงโดยไม่ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม

2. ให้ความรู้และจัดอบรมแก่ประชาชนในท้องถิ่นและผู้ประกอบการเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้เห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว โดยกำหนดมาตรการเพื่อป้องกันและลดผลกระทบจากกิจกรรมการท่องเที่ยวหรือการดำเนินชีวิตประจำวันในเรื่องของขยะ ความสกปรก เสียงดังรบกวนพืชและสัตว์ การทำลายเหยียบย่ำต้นไม้หรือการตัดไม้ทำลายป่าและการป้องกันไฟไหม้ป่า โดยกำหนดเป็นกฎระเบียบข้อบังคับให้นักท่องเที่ยวและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ประชาชนคนในพื้นที่ปฏิบัติอย่างเคร่งครัด

3. หน่วยงานของรัฐควรให้ประชาชนในท้องถิ่นและผู้ประกอบการได้เข้ามามีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ในการจำหน่ายสินค้าและของที่ระลึก โดยการขยายช่องทางการจำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ให้มากขึ้นทุกรูปแบบ เพื่อเพิ่มโอกาสและช่องทางในการเข้าถึงผู้บริโภค เช่น จำหน่ายสินค้าให้นักท่องเที่ยวโดยประสานงานกับรีสอร์ทและสถานที่พักในแหล่งท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายเพื่อวางจำหน่ายผลิตภัณฑ์ การตั้งศูนย์จำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ในอำเภอหรือเน้นในช่วงเทศกาล เพื่อให้ประชาชนในอำเภออู่มีรายได้กระจายอย่างทั่วถึง

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้ตรงกับความต้องการและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว

บรรณานุกรม

บรรณานุกรมภาษาไทย

- กฤษดา ยะการ. (2543). *ความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของประชาชน ตำบลแม่ทราย อำเภอร้องกวาง จังหวัดแพร่*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. จังหวัดเชียงใหม่.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2539). *นโยบายและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ปี 2538 – 2539*. กรุงเทพฯ : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- _____. (2540). *นโยบายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนปี 2540 – 2546*. กรุงเทพฯ : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- _____. (2540). *การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ธรรมชาติ*. กรุงเทพฯ : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- _____. (2544). *แผนปฏิบัติการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ*. กรุงเทพฯ : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- เกรียงไกร จิรจิรังชัย. (2548). *รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระเขาสอง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์. จังหวัดนครสวรรค์.
- จรงค์ อินทณต์. (2545). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวกรณีศึกษาบ้านโป่งร้อน ตำบลใหม่พัฒนา อำเภอกะลา จังหวัดลำปาง*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. จังหวัดเชียงใหม่.
- จำเนียร ศิลปะอาษา. (2540). *การมีส่วนร่วมของผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านในการป้องกันและรักษาทรัพยากรธรรมชาติ อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ณรงค์เดช นวลมีเชื้อ. (2540). *Ecotourism ทางออกฤาเพียงแค่กระแส*. จุลสารการท่องเที่ยว เล่มที่ 4 ปีที่ 16 เดือนตุลาคม – ธันวาคม. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์กองวิชาการและฝึกอบรม การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- ณัฐณิย์ ทวีผล. (2546). *การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนป่าเมี่ยง กรณีศึกษากำแพง ตำบลห้วยแก้ว กิ่งอำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. จังหวัดเชียงใหม่.
- ฐาปกรณ์ ทองคำนุช. (2552). *การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศตลาดน้ำ กรณีศึกษา ชุมชนตลาดน้ำบางพลี อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยนเรศวร. จังหวัดพิษณุโลก.
- ธงชัย สันติวงษ์. (2539). *องค์การและการบริหารการศึกษาการจัดการแผนใหม่ (Organization and Management) (พิมพ์ครั้งที่ 10)*. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- ธรรมศาสตร์, มหาวิทยาลัย. (2546). *การมีส่วนร่วมของประชาชน*. กรุงเทพฯ : คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- นครินทร์ ชัยแก้ว. (2545). *การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ : พัฒนา
รูปแบบการจัดการและศักยภาพในการพัฒนาอย่างยั่งยืน*. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร
มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. จังหวัดเชียงใหม่.
- นดา ดำริห์เลิศ. (2542). *การมีส่วนร่วมในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมชุมชนของประชาชนในชุมชน
บ้านครัว กรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- นาคม ชีรสวรรณจักร. (2541). *ความคิดเห็นของประชาชนท้องถิ่นต่อการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยว
เชิงนิเวศ กรณีศึกษา อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี*. วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยมหิดล.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2542). *การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน*. คณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. จังหวัดเชียงใหม่.
- ปิยพร ทาวีกุล. (2544). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
กรณีศึกษา บ้านไหล่ดิน ตำบลไหล่หิน อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง*. วิทยานิพนธ์
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. จังหวัดเชียงใหม่.
- ปาริชาติ วลัยเสถียรและคณะ. (2546). *กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา.
กรุงเทพ ฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย*.
- ปฐพี อาคมานนท์และคณะ. (2543). *การท่องเที่ยวเดินป่า : ผลกระทบต่อสภาวะแวดล้อมและ
ประชาชนในท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- พงศ์ศานต์ มหาพิทักษ์เกตุ. (2538). *ชาวบ้านกับช่องทางการประกอบธุรกิจท่องเที่ยว แนวคิดในการ
จัดตั้งสหกรณ์บริการนำเที่ยวแนวอนุรักษ์แห่งประเทศไทย*. กรุงเทพฯ : ปกเกล้า.
- พรชัย จิตชินะกุล. (2551). *แนวทางการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดร้อยเอ็ดที่ก่อให้เกิด
การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอเมือง จังหวัด
ร้อยเอ็ด*. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
จังหวัดมหาสารคาม.
- พยอม วงศ์สารศรี. (2545). *องค์การและการจัดการ*. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : การพิมพ์สุภา.
- พยอม จีรวัฒน์พงษ์. (2550). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการในพื้นที่องค์การ
บริหารส่วนตำบลเขาพระ อำเภอรัตนภูมิ จังหวัดสงขลา*. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร
มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยขอนแก่น. จังหวัดขอนแก่น.
- พรทิพย์ วีระสวัสดิ์. (2551). *ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิง
อนุรักษ์กรณีศึกษา ชุมชนประตู่จันและชุมชนป้อมเพชร อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัด
พระนครศรีอยุธยา*. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
ศรีอยุธยา. จังหวัดอยุธยา.
- พระปกเกล้า, สถาบัน สำนักวิจัยและพัฒนา. *เทคนิคการมีส่วนร่วมของประชาชนและกฎหมายที่
เกี่ยวข้อง*. กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า.
- ภคนนท์ เอี่ยมเศรษฐี. (2544). *รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในแหล่งท่องเที่ยวเชิง
นิเวศ กรณีศึกษาสวนหินผางาม ตำบลปวนพุ กิ่งอำเภอหนองหิน จังหวัดเลย*. วิทยานิพนธ์
บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย. จังหวัดเลย

- ภักดี รัตนผล. (2543). *การมีส่วนร่วมของภาครัฐ ท้องถิ่น ชุมชนและภาคเอกชนในการพัฒนาส่งเสริมการท่องเที่ยว*. สำนักงานจังหวัดลำปาง.
- มิศรา สามารถ. (2543). *การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : รายงานผลการวิจัย*. กรุงเทพฯ : สถาบันดำรงราชานุภาพ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย, พิมพ์ครั้งที่ 1.
- ยุวดี นิรัตน์ตระกูล. (2540). *Eco-Tourism : การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ : จุลสารการท่องเที่ยว ปีที่ 16 เล่มที่ 4 เดือนตุลาคม – ธันวาคม*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- รังสี ขมกการ. (2553). *แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของตำบลปากอ อำเภอเมืองจังหวัดพังงา*. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยขอนแก่น. จังหวัดขอนแก่น.
- วงศ์พัฒนา ศรีประเสริฐ. (2552). *การจัดการเชิงกลยุทธ์*. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วรรณ วังวานิช. (2539). *ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยว*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วรรณ เรมมีพันธ์. (2551). *แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของจังหวัดสุพรรณบุรี กรณีศึกษา บึงฉวากเฉลิมพระเกียรติ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี*. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยขอนแก่น. จังหวัดขอนแก่น.
- วิไลภรณ์ ขันตีสหิ. (2541). *ทรรชนะของเกษตรกรต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต กรณีศึกษา บ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. จังหวัดเชียงใหม่.
- วิโรจน์ รอดวงษ์. (2544). *ลักษณะความเป็นผู้นำของสมาชิกสภานายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น ศึกษาเฉพาะจังหวัดขอนแก่น*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยขอนแก่น. จังหวัดขอนแก่น.
- วันชัย เรืองอุดม. (2544). *ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในท้องถิ่นในการพัฒนาบริการการท่องเที่ยว กรณีศึกษา ชุมชนตำบลท่าทราย อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี*. มหาวิทยาลัยบูรพา. จังหวัดชลบุรี.
- วันชัย วัฒนศัพท์. (2544). *คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจของชุมชน*. ขอนแก่น : โรงพิมพ์ศิริภรณ์ออฟเซต.
- วุฒิพงษ์ ดงคำฟู. (2551). *การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตอุทยานแห่งชาติ กรณีศึกษา อุทยานแห่งชาติแม่วง จังหวัดลำพูน*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. จังหวัดเชียงใหม่.
- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. (2540). *การดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : รายงานผลการดำเนินงาน*. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2.
- สมคิด บางโม. (2541). *องค์การและการจัดการ*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : วิทย์พัฒน์.
- สมศักดิ์ น้อยนคร. (2550). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลในจังหวัดอุดรธานี*. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี. จังหวัดอุดรธานี.

- สร้อยดี อาสาสมัครพกิจ. (2542). การศึกษาเพื่อหาปัจจัยในการกำหนดความพร้อมของผู้ประกอบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในภาคเหนือตอนบน. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. จังหวัดเชียงใหม่.
- สุบิน รักการ. (2553). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จังหวัดกระบี่. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี. จังหวัดสุราษฎร์ธานี.
- สุภาพ ศรีเมือง. (2544). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาตำบล ศึกษาเฉพาะกรณีตำบลบ้านโพธิ์ อำเภอโพธาราม จังหวัดกาญจนบุรี. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. จังหวัดมหาสารคาม.
- สุรพล ศรีวิทยา. (2545). การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อุทยานแห่งชาติส่วนอุทยานแห่งชาติ. กรุงเทพฯ : สำนักอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ.
- สำนักงานจังหวัดตาก. (2554). การท่องเที่ยวจังหวัดตาก ปี พ.ศ. 2554. จังหวัดตาก.
- เสรี เวชบุษกร (2538). การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์. กรุงเทพฯ : อักษรการพิมพ์.
- อร เกลิมพงษ์. (2542). การพัฒนาชนบท. จันทบุรี : สถาบันราชภัฏจันทบุรี.
- อรรถนพ เนตรทิพย์. (2550). การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในตำบลคงพญา อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์. จังหวัดอุดรดิตถ์.
- อนุชา ปัญจจันทร์. (2545). การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนบนพื้นที่สูง กรณีศึกษา ตำบลผาช้างน้อย อำเภอปง จังหวัดพะเยา. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. จังหวัดเชียงใหม่.
- อินทรา มณีคุณ (2540). การพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้านจุฬาภรณ์พัฒนาจังหวัดนราธิวาส. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อิสยา อุลิตผล. (2542). ความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดแสดงของช้างเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว กรณีศึกษา ปางช้างแม่สา อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ กับศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย อำเภอห้วยฉัตร จังหวัดลำปาง. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. จังหวัดเชียงใหม่.
- อารีรัตน์ รื่นทอง. (2550). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบริเวณตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง ตำบลบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- อัจฉริยา ทุมพาณิชย์. (2551). แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติภูผายล จังหวัดสกลนคร. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยนครสวรรค์. จังหวัดพิษณุโลก.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แบบสอบถาม

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก

.....

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามชุดนี้ แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ระยะเวลาที่ท่านอาศัยอยู่ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตอนที่ 2 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะผลจากการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก ซึ่งทำให้ชุมชนเกิดการพัฒนายั่งยืน

2. แบบสอบถามแต่ละตอนจะมีคำชี้แจงของตอนนั้น ๆ เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามจะได้ทราบว่า ต้องทำอะไร อย่างไร เพื่อให้การตอบเป็นไปอย่างถูกต้องสมบูรณ์ ผู้วิจัยขอความกรุณาท่านช่วยอ่านชี้แจงก่อนแล้วจึงตอบแบบสอบถาม

3. การตอบแบบสอบถาม ขอให้โปรดตอบตามความจริงและตอบทุกข้อ เพื่อความสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถาม ข้อมูลของท่านจะเก็บไว้เป็นความลับและใช้เพื่อการวิจัยเท่านั้น

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า ท่านจะกรุณาให้ความร่วมมือและขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปส่วนบุคคล

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ☐ ให้ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

1. เพศ

- ☐ ชาย
☐ หญิง

2. อายุ

- ☐ ไม่เกิน 20 ปี
☐ อายุ 20 – 30 ปี
☐ อายุ 31 – 40 ปี
☐ อายุ 41 – 50 ปี
☐ อายุ 51 ปีขึ้นไป

3. อาชีพ

- ☐ นักเรียน / นักศึกษา
☐ รับราชการ / พนักงานรัฐวิสาหกิจ
☐ พนักงานบริษัท
☐ แม่บ้าน / พ่อบ้าน
☐ รับจ้างทั่วไป
☐ ค้าขาย / ธุรกิจส่วนตัว
☐ เกษตรกรรม

4. ระดับการศึกษา

- ☐ ไม่ได้เรียนหนังสือ
☐ ระดับประถมศึกษา
☐ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
☐ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย / ปวช.
☐ ระดับอนุปริญญา / ปวส. / ปวท.
☐ ระดับปริญญาตรี
☐ ระดับปริญญาโท

5. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน

- ☐ น้อยกว่า 5,000 บาท
☐ 5,000 – 10,000 บาท
☐ 10,001 – 15,000 บาท
☐ 15,001 – 20,000 บาท
☐ 20,001 – 25,000 บาท
☐ มากกว่า 25,000 บาท ขึ้นไป

6. ระยะเวลาที่ท่านอาศัยอยู่ในพื้นที่หรือชุมชนแห่งนี้

- ☐ น้อยกว่า 5 ปี
- ☐ 5 - 15 ปี
- ☐ 16 - 25 ปี
- ☐ 26 - 35 ปี
- ☐ 35 ปีขึ้นไป

7. ท่านเคยได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรือไม่

- ☐ เคย
- ☐ ไม่เคย (กรณีไม่เคยข้ามไปตอบข้อ 9)

8. ท่านได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากแหล่งใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ วิทยุ
- ☐ โทรทัศน์
- ☐ หนังสือพิมพ์ / วารสาร
- ☐ สื่อบุคคล (ญาติพี่น้อง เพื่อนบ้าน ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ของรัฐ)
- ☐ ป้ายประกาศข่าวของอำเภออุ้มผาง
- ☐ หอกระจายข่าวหมู่บ้าน

8. ท่านเข้าร่วมงานที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากกิจกรรมใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ งานประเพณีสำคัญของหมู่บ้าน
- ☐ การประชุมหมู่บ้านของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน
- ☐ กิจกรรมที่ชาวบ้านร่วมกันจัดขึ้น
- ☐ กิจกรรมที่หน่วยงานราชการจัดขึ้น

9. ท่านคิดว่าท่านได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอยู่ในระดับใด

- ☐ มาก
- ☐ ปานกลาง
- ☐ น้อย

ตอนที่ 2 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของผู้ตอบแบบสอบถาม
คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ท่านเห็นว่าถูกต้องที่สุด

ความรู้ความเข้าใจด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ใช่	ไม่ใช่
1. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ การท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โดยมีการให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้องและให้ชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการเพื่อก่อให้เกิดผลประโยชน์แก่ชุมชนท้องถิ่นและสร้างจิตสำนึกให้ทุกฝ่ายร่วมกันรับผิดชอบต่อระบบนิเวศอย่างยั่งยืน		
2. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเอื้อประโยชน์ในด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้านสิ่งแวดล้อมแก่ชุมชนในพื้นที่เป็นสำคัญ		
3. การให้ประชาชนตระหนักและมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐฝ่ายเดียว		
4. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืนจำเป็นต้องให้ประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติด้วย		
5. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจำเป็นต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกครบครัน เช่น มีห้องพักดีแอร์ เครื่องทำน้ำอุ่น ฯลฯ		
6. การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไม่ควรขัดต่อความเป็นอยู่และประเพณีของชาวบ้าน		
7. การสร้างรายได้ของประชาชนนั้นควรนำของป่าที่หายากและจับสัตว์ป่าในพื้นที่มาจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว		
8. การสร้างค่านิยมด้านการท่องเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศและเชิงอนุรักษ์		
9. การให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวเป็นหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐที่รับผิดชอบในแหล่งท่องเที่ยวเท่านั้น		
10. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด		
11. การมีกฎระเบียบ ข้อบังคับตามสถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้นนักท่องเที่ยวไม่จำเป็นต้องปฏิบัติตามเคร่งครัดเพราะทำให้การท่องเที่ยวไม่สนุกสนาน		
12. เจ้าหน้าที่ภาครัฐมีหน้าที่ดูแลรักษาความสะอาดในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเพียงฝ่ายเดียวเท่านั้น		

ตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก
คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ท่านเห็นว่าถูกต้องที่สุด

การมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ					
1. มีส่วนร่วมในการประชุมปรึกษาหารือและตัดสินใจเพื่อกำหนดทิศทางและนโยบายด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ					
2. มีส่วนร่วมในการวางแผนออกกฎระเบียบเพื่อความ เป็นระเบียบเรียบร้อย					
3. มีส่วนร่วมในการตัดสินใจริเริ่มโครงการและกิจกรรม เพื่อขยายศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ					
4. มีส่วนร่วมในการตัดสินใจกำหนดพื้นที่ประกอบธุรกิจของผู้ประกอบการในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ					
5. มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับพัฒนาบุคลากรเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว เช่น อบรมมัคคุเทศก์					
6. มีส่วนร่วมในการตัดสินใจกำหนดแนวทางการพัฒนาอาชีพของประชาชน					
7. มีส่วนร่วมตัดสินใจในการแก้ไขปัญหาเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นและเลือกแนวทางในการพัฒนาท้องถิ่นได้					
8. มีส่วนร่วมตัดสินใจในการกำหนดนโยบายและวิธีการบริหารเพื่อการจัดเก็บขยะมูลฝอย					
9. มีส่วนร่วมตัดสินใจในการกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหาในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ดิน น้ำ ป่าไม้					
10. มีส่วนร่วมตัดสินใจในการแก้ไขปัญหาการบุกรุกพื้นที่ป่าไม้					

การมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ					
1. มีส่วนร่วมสนับสนุนทรัพยากรเช่น ที่ดิน วัสดุ เงิน สิ่งของ แรงงานและอื่น ๆ เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ					
2. มีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านการตลาดและ ประชาสัมพันธ์ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ					
3. มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมสืบสานวัฒนธรรม ประเพณีในท้องถิ่น เช่น วันขึ้นปีใหม่ วันสงกรานต์ วันเข้าพรรษา เป็นต้น					
4. มีส่วนร่วมในการเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่นเพื่อนำ นักท่องเที่ยวเข้าชมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ					
5. มีส่วนร่วมพัฒนาเส้นทางศึกษาทางธรรมชาติ เช่น การจัดทำป้ายบอกทางในการเดินทางท่องเที่ยว					
6. มีส่วนร่วมในการดำเนินงานพัฒนาท้องถิ่นด้าน แรงงาน เช่น การปรับปรุงถนน การสร้างสะพาน การพัฒนาแหล่งน้ำ					
7. มีส่วนร่วมรักษาความปลอดภัยและป้องกันทรัพย์สิน เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับนักท่องเที่ยว					
8. มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมในชุมชน					
9. มีส่วนร่วมในการรักษาความสะอาดและความ สวยงามในชุมชน					
10. มีส่วนร่วมในกิจกรรมการปลูกป่าและลาดตระเวน การบุกรุกทำลายป่าและป้องกันไฟป่าไม่ให้เกิดขึ้น					

การมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์					
1. มีส่วนร่วมดำเนินธุรกิจหรือได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ					
2. มีส่วนร่วมได้รับประโยชน์ส่วนบุคคลจากการเป็นผู้ประกอบการนำเที่ยว จำหน่ายสินค้าที่ระลึก ธุรกิจโฮมสเตย์ ธุรกิจรถเช่าและร้านอาหาร					
3. มีส่วนร่วมพัฒนาสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ					
4. มีส่วนร่วมฟื้นฟูมาตรฐานการให้บริการทั้งด้านการตลาด การขนส่ง การลงทุน การบริหารจัดการ รวมถึงการจัดอุปสรรคในการท่องเที่ยว					
5. มีส่วนร่วมได้รับประโยชน์จากการพัฒนาศักยภาพให้มีความรู้ความเข้าใจในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ					
6. ท่านมีความภาคภูมิใจที่อำเภออุ้มผางที่เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว					
7. ท่านมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ					
8. ท่านได้รับความรู้ใหม่ ๆ เพื่อใช้ในการประกอบอาชีพ					
9. ทำให้คนในชุมชนเกิดความรัก ความสามัคคีจากการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน					
10. ท่านได้รับประโยชน์ในการใช้เป็นแหล่งอาหาร เลี้ยงสัตว์และการเกษตร เป็นต้น					

การมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
การมีส่วนร่วมในการประเมินผล					
1. ต้องการทราบเกี่ยวกับความคืบหน้าในการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่รัฐที่รับผิดชอบดูแลเรื่องการท่องเที่ยว					
2. ท่านต้องการติดตามการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากสถานที่ท่องเที่ยว เช่น การก่อสร้างอาคารต่าง ๆ ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ					
3. มีส่วนร่วมในการประชุมปรึกษาหารือเพื่อปรับปรุงพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ					
4. มีส่วนร่วมในการประเมินสิ่งที่ส่งผลกระทบในทางที่ดีและไม่ดีต่อสังคมและวัฒนธรรม					
5. มีส่วนร่วมกำหนดสิ่งที่ต้องการประเมินจากการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ					
6. ท่านเข้าร่วมประเมินผลกระทบที่เกิดจากการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน เช่น ด้านรายได้และความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ เป็นต้น					
7. ท่านติดตามผลดีและผลเสีย ประโยชน์ที่ได้รับจากการทำกิจกรรมอนุรักษ์ธรรมชาติ เช่น ป่าไม้ ดิน น้ำ					
8. ท่านร่วมประเมินลักษณะราคาและคุณภาพสินค้าที่เข้าไปจำหน่ายในสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ					
9. ท่านร่วมประเมินความเหมาะสมของสถานที่ท่องเที่ยวของอำเภออุ้มผาง					
10. ท่านต้องการทราบผลการตัดสินใจหรือรายละเอียดของกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวภายในชุมชน					

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะผลจากการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของ
อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก ทำให้ชุมชนเกิดการพัฒนายั่งยืน

1. ด้านเศรษฐกิจ

2. ด้านสังคมและวัฒนธรรม

3. ด้านสิ่งแวดล้อม

ภาคผนวก ข
แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก

.....

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามชุดนี้ แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ระยะเวลาที่ท่านอาศัยอยู่

ตอนที่ 2 ข้อเสนอแนะผลจากการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก ทำให้ชุมชนเกิดการพัฒนายั่งยืน โดยแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1. ด้านเศรษฐกิจ
2. ด้านสังคมและวัฒนธรรม
3. ด้านสิ่งแวดล้อม

2. การตอบแบบสอบถาม ขอได้โปรดตอบตามความเป็นจริงและตอบทุกข้อ เพื่อความสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถาม ข้อมูลของท่านจะเก็บไว้เป็นความลับและใช้เพื่อการวิจัยเท่านั้น

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า ท่านจะกรุณาให้ความร่วมมือและขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปส่วนบุคคล

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ☐ ให้ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

1. ชื่อ.....
2. สถานที่ทำงาน.....
3. เพศ

☐ ชาย	☐ หญิง
------------------------------	-------------------------------
4. อายุ

☐ ไม่เกิน 20 ปี	☐ อายุ 20 – 30 ปี
☐ อายุ 31 – 40 ปี	☐ อายุ 41 – 50 ปี
☐ อายุ 51 ปีขึ้นไป	
5. อาชีพ

☐ นักเรียน / นักศึกษา	☐ รับราชการ / พนักงานรัฐวิสาหกิจ
☐ พนักงานบริษัท	☐ แม่บ้าน / พ่อบ้าน
☐ รับจ้างทั่วไป	☐ ค้าขาย / ธุรกิจส่วนตัว
☐ เกษตรกรรม	☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....
6. ระดับการศึกษา

☐ ไม่ได้เรียนหนังสือ	☐ ระดับประถมศึกษา
☐ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	☐ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย / ปวช.
☐ ระดับอนุปริญญา / ปวส. / ปวท.	☐ ระดับปริญญาตรี
☐ ระดับปริญญาโท	☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....
7. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน

☐ น้อยกว่า 5,000 บาท	☐ 5,000 – 10,000 บาท
☐ 10,001 – 15,000 บาท	☐ 15,001 – 20,000 บาท
☐ 20,001 – 25,000 บาท	☐ มากกว่า 25,000 บาท ขึ้นไป
8. ระยะเวลาที่ท่านอาศัยอยู่ในพื้นที่หรือชุมชนแห่งนี้

☐ น้อยกว่า 5 ปี	☐ 5 - 15 ปี
☐ 16 - 25 ปี	☐ 26 - 35 ปี
☐ 35 ปีขึ้นไป	

ตอนที่ 2 ข้อเสนอแนะผลจากการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของ
อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก ทำให้ชุมชนเกิดการพัฒนายั่งยืน

1. ด้านเศรษฐกิจ

[illegible]

2. ด้านสังคมและวัฒนธรรม

[illegible]

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and extend across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

3. ด้านสิ่งแวดล้อม

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ - สกุล	นางสาววิภาดา มุกดา
วัน เดือน ปีเกิด	24 เมษายน 2519
สถานที่เกิด	กรุงเทพมหานคร

วุฒิการศึกษา

พ.ศ. 2544 - 2546 ปริญญาโท มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทั่วไป

พ.ศ. 2538 - 2540 ปริญญาตรี มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
หลักสูตรบัญชีบัณฑิต สาขาการบัญชี

ประสบการณ์การทำงาน

พ.ศ. 2542 - 2546	เจ้าหน้าที่การเงิน มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
พ.ศ. 2547 - 2551	รองหัวหน้าศูนย์สุขภาพ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
พ.ศ. 2551 - 2553	รองผู้อำนวยการศูนย์ดุสิตพัฒนวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
พ.ศ. 2553 - ปัจจุบัน	บุคลากรสายวิชาการตามสัญญาจ้าง คณะวิทยาการจัดการ ประจำศูนย์การเรียนรู้ระนอง 2 มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศ

1. งานวิจัยเรื่อง การศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาต่อกองพัฒนานักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต, 2554.
2. งานวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารจัดการสินค้าของกลุ่มผู้ผลิตสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ จังหวัดตาก, 2556.
3. ร่วมงานวิจัยกับสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง เรื่อง การประเมินโครงการจัดให้มีการบริการโทรคมนาคมพื้นฐานโดยทั่วถึงและบริการเพื่อสังคมสำหรับ บมจ. ทีโอที และกสท.โทรคมนาคม ให้กับสำนักคณะกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ, 2553.
4. ร่วมงานวิจัยกับสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง เรื่อง ศึกษาการเข้าถึง การรับรู้และความต้องการข้อมูลข่าวสารสำหรับประชาชนด้านการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ ให้กับสำนักคณะกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ, 2555.
5. ร่วมงานวิจัยกับสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง เรื่อง การติดตามประเมินผลโครงการจัดให้มีการบริการโทรคมนาคมโดยทั่วถึงสำหรับบมจ.ทีโอที กสท.โทรคมนาคม บมจ.ทริปเปิลที บรอดแบนด์ จำกัด (มหาชน) และบริษัทจัสมิน จำกัด ให้กับสำนักคณะกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ, 2556.